

გიორგი ბატახაშვილი – ლექსები

ნინო დარბაისელი სტრონი –
ქართული პოეზიის პანორამა

სემიონ ვინოკური –
„ადონაი ელოჰეინო ადონაი ეხად!“

ნინო დარბაისელი სტრონი

ცისკარი

№ 2 // 2023

ლიცენზირებული –
საზღვარგარეშე აქტინალი

მთავარი რედაქტორი
ამირან გომართელი

პასუხისმგებელი რედაქტორი
თამარ გელიტაშვილი

კომპიუტერული უზრუნველყოფა
მარინე სიყმაშვილი

დიზაინი
მეტი გომართელი
ირაკლი უშვერიძე

აქტინალი გამომცემის
საქართველოს კულტურის, სპორტისა და
ახალგაზრდობის
სამინისტროს სელშეწყობით

საქართველოს
კულტურის, სპორტისა
და ახალგაზრდობის
სამინისტრო

ciskari1852@gmail.com
<https://dspace.nplg.gov.ge/handle/1234/2>

სარჩევი

პოეზია		ახალი თარგმანები	
გიორგი ბალახაშვილი ლექსები	3	სემიონ ვინოკური „ადონაი ელოჰინო ადონაი ეხად!“ რუსულიდან თარგმნა <i>თამარ ოქრუაშვილმა</i>	53
პროზა			
ოთარ გოგალაძე და იყო თერთმეტი სექტემბერი	8	ალექსანდრე ებანოიძე სოფლის მშვენიერი სასაფლაო რუსულიდან თარგმნა <i>თამარ კოტრიკაძემ</i>	58
წაუჩითხეთ პატარებს ნინო დიღმელაშვილი მოთხრობები	28	ტობაიას ვულფი დაეთანხმე ინგლისურიდან თარგმნა <i>მაია ბოლაშვილმა</i>	66
ჯრიბიჯა-ესეისტიკა			
ნინო დარბაისელი სტრონი ქართული პოეზიის პანორამა ხედი – კახეთი (წერილი მეორე)	34	ინგილაბ ისჰაკი ლექსები აზერბაიჯანულიდან თარგმნა <i>იმირ მამედლიმ</i>	70
ჟაკლინ სირაძე ესქატოლოგიური ჟამის მოლოდინში (ზურაბ კიკნაძის წიგნებზე ფიქრისას)	48	ისტორიის ფურცლები	
		ვახტანგ გურული ქართული საზოგადოება დამოუკიდებლობის აღდგენის წინა დღეს	76

ავტორთა საყურადღებოდ!

რედაქციაში შემოსული მასალები ავტორებს არ უბრუნდებათ;
გთხოვთ, მასალების ელვერსია გადმოგზავნოთ ვორდის ფაილით;
ჟურნალის ყოველი ნომრის ელვერსია მომდევნო ნომრის გამოსვლისთანავე
განთავსდება საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკის ციფრულ
ბიბლიოთეკა „ივერიელში“ – <https://dspace.nplg.gov.ge/handle/1234/2>

გიორგი ბალახაშვილი

არყოფნის ანგელოზი

როცა არყოფნის ანგელოზი ჩამოფრინდება
და შენს ლოგინთან წამოჯდება, სანამ სიზმარში
დედა ზამთრისთვის მურაბების შეკვრას გიხარშავს,
კომშებსაც კობტად ჩაამწკრივებს ოქროშინდებთან,
ნუ გაიღვიძებ, ნუ იჩქარებ, გთხოვ, ნუ შეკრთები,
ეცადე დიდხანს გაიგრძელო ბოლო სიზმარი,
ფერიცვალების მზეც დაგიცდის ნაივლისარი,
კიდევ სამი დღე დაიძინე, რადგან ეკვდერი
სავსეა ჯერაც სხვა გვამებით, ჭირისუფალით,
სავსეა ჯერაც სხვა არყოფნის ანგელოზებით,
სავსეა ეზოც ტირიფებით და მიმოზებით
და ყველა ტირის. ტირის. ტირის. ტირის უფულო
და ფულიანიც. ყველა ტირის. ტირის და ტირის.
მშვიდად იძინე. დაისიზმრე შენი არყოფნა.
შენივე თავი არყოფნაში კარგად ამყოფე.
სავსეა ეზო. მიმოზები უმზერენ ტირიფს...

●
თუ დამიჯერებ, ბოლოს ყველანი
ჩვენივე თავის სიზმრად ვიქცევით,
კონკებიტა და მრუმე ნიღბებით,
ათასი კოჭლი, ყრუ და ელამი.
დაკარგავს გემოს ყველი, ინდიკა,
თეთრი ქვრივი და ლურჯი სიზმარი.
ალბათ, ოდესმე გამოვიზამთრებთ
და შუამთიდან ოქროშინდა კი
დაკრიფე ისე რიდით და კრძალვით,
თითქოს პეპელას ფრთებზე ეხები,
თითქოს კლდეებზე გაჩნდა ეხები,
რალაც უცნაურ, უხილავ ძალით.

თუ ნაიმღერებ გულში მაყრულსაც,
 სანამ აგეესო უბე შინდებით.
 ნუ შეშინდები!
 ნუ შეშინდები!
 ნუ შეშინდები,
 მაგრამ თვალ-ყური
 ადევნე ჯირკთან მძინარე ქოფაკს,
 ხანდახან, დღისით თვალებს მილულავს.
 სიზმრებით ასე რომ მოხიბლულა,
 ძილში არ ახსოვს ძალღური ყოფა.
 გადავა მზე და მოსვლამდე მწუხრის
 ისწავლი ყველა კარნახის წერას.
 გაელვიძება ქოფაკს თუ მწევარს.
 ჩამოიბერტყავ იმდენხანს მუხლებს,
 შინისკენ ნახვალ ამაყად, გზნებით.
 ოქროშინდებით სავსე პერანგით.
 თუ დამიჯერებ, ბოლოს ყველანი
 სიზმრებად ანდა გზებად ვიქცევით...

●
 შეხედე, თუ როგორ ცვივიან თუთები,
 ნიავის უბრალო, უმნიკვლო შეხებით,
 იფიქრე იმაზე, რომ ველარ შევხვდებით,
 ველარ ვიკამათებთ, არც დასაბუთება
 მოგვიწევს რაიმის, არადა გვინევდა,
 აბეზარ ბავშვებსაც მოვგავდით ხანდახან,
 თუ გახსოვს ივნისი და ოქროს ჩარდახი
 ან ჩვენი წითელი, აყალო მინები?
 ახლა კი სახლები სიზმრებად გადიქცნენ,
 სიზმრებად გადიქცნენ შავ-შავი თუთებიც,
 მეზობლის ბალიდან გოგრა ბლის ქურდობა,
 მეზობლის ბალიდან გაქუსვლა სახლისკენ.
 შუადღეს მდინარე. რიყეზე ქოთქოთი.
 რა ფეხზე გვეკიდა ნიცშე და ფროიდი.
 არ გვქონდა კოდაკი ან პოლაროიდი.
 ბავშვობა – შემკული ფერადი ფოტოთი.
 არც მობილურიდან ვგზავნიდით მესიჯებს,
 ხშირადაც უსიტყვოდ ერთურთი გვიყვარდა,
 მერე ცაცხვებიდან დაფრთხობა ჭილყვავთა
 და სეტყვის ყინულთა მარცვლების მეჯლისი.
 ჩვენც გამოგვაძევეს ბავშვობის ზღაპრიდან,
 მახსოვს, უკითხავად დიდები დაგვარქვეს,
 რა ძნელი ყოფილა, იმ დღეთა დაკარგვა.
 გაფრინდნენ...

●
 სხვისი თხა სხვის ბაღში მღეროდა „ოდელიას“,
 სხვის ბაღში კენჭებს რომ ვისროდი,

საკუთარ ბავშვობას ვძერწავდი კლოდელივით,
 ხელში შურდულით ან ფიშტოთი.
 ბუხარში თუხთუხებდა ქვაბი სამურაბე,
 შინდი იცლებოდა სისხლისგან,
 ცალ ფეხზე მეკიდა მარდუქი. ხამურაბი.
 თვალებს მთელი ძალით ვისრესდი,
 ხოლო თვალებიდან მოსჩანდა წინა ღამის
 ჭიაკოკონა და კოცონი.
 მომწონდა. ვაკოცე კინალამაც
 გოგონას, რომელიც მორცხვობდა.
 ბავშვობა თვალსა და ხელს შუა,
 ცვილის სანთელივით გაილია,
 მახსოვდა ბორჯომი. ბეშუმი.
 მახსოვს ქანაანი. გალილეა.
 დღეებიც უპირობოდ დავიხსომე,
 ჩემი უღარდელი ბავშვობის.
 მახსოვს აერების პალინდრომიც,
 ახლა სიბერეა. გამოშრა
 ტვინი მოგონების სისველიდან.
 წავშალე თებერვლის ნარატივი.
 ადრეულ გაზაფხულს მივეკედლე
 და ბუდის ჩამოშლა გაპატიე.
 მერცხლებიც უკან მოვიყოლე,
 დამირჩა არაფრის არაქათი.
 ცა კი – ვარსკვლავების პოლიგონი,
 ვერავის თვალებში გადავხატე.
 სხვისი თხა სხვის ბაღში მღეროდა „ოდელიას“,
 ბუხარში თუხთუხებდა ქვაბი სამურაბე.
 ცალ ფეხზე მეკიდა მარდუქი. ხამურაბი.
 საკუთარ ბავშვობას ვძერწავდი კლოდელივით

რა სიმშვიდეა სიტყვებს მიღმა. მარადიული
 ქალაქის ცენტრში სადგურია. ხალხი. ბაქანი.
 მატარებელიც მალე გავა – თეთრი მაქმანი
 და საღამომდე დღე იქცევა ნარატივებად.
 შემოდგომაა. ყანჩელია. სრული სიყვითლე.
 თბილისში. რომში. ახლა უკვე ფროსინონემდე.
 და მერე უკან. რომისაკენ. მშვიდად. მომენდე.
 მე არსად წავალ. გამგზავრება გადავიფიქრე.
 გწერ და ფანჯრიდან ირხევთან მწვანე ნაძვები.
 თითქოს წინვებში იმაღავენ უძარღვო ფოთლებს
 ცრუ აკაციის. ხმელი არყის, ნაძვი რომ მორთო
 საყურეებით. შეეფაკლათ ნაძვებს ღანვები.
 მარტო ვარ, ისევ თავს ვიმშვიდე, ხვედრია, ალბათ,
 გყავდეს ათასი მეგობარი და იყო მარტო.
 ამოვალაგე ჩრჩილის საზრდოდ ნაგდები მანტო.
 მძიმე საბანი დათბილული მსუბუქი ბამბით.
 ღვინობისთვიდან გადანახულ კანაფს ვენწევი.

ვერ მივატოვე. არც მიცდია. ვის რას ვუშავებ?
 არ გამოდგება არასოდეს ჩემგან გუშავი,
 ვგრძნობ, აივანიც თავისთავად როგორ ირწევა.
 რა სიმშვიდეა რწევის მიღმა. მარადიული
 ქალაქის ცენტრში სადგურია. ხალხი. ბაქანი.
 მატარებელიც მალე გავა – თეთრი მაქმანი
 და სალამომდე დღე იქცევა ნარატივებად.

Mezzanotte

შუალამეა. მეძანოტე. გწერ პალერმოდან,
 აივნებიდან გადმოფენილ ხალიჩებს ვითვლი,
 მტვერი დაედო დიდი ხნის წინ ნაყიდ ჩემოდანს,
 შობამდე უნდა შევინახო გვირგვინი ფითრის.
 ეს წერილებიც მოვისროლო, ბუხარში დავწვა,
 . (წერტილი) , (მძიმე)
 აბზაცი. ცრემლი.

P.S.

და, როგორც უნინ, ჭიქა წყალში ჩავყარო ქაცვი
 და, როგორც უნინ, ვითამაშო შენთვის პიესა.
 და, როგორც უნინ, დაგახურო ჩუმიად საბანი,
 და, როგორც უნინ, დაგიკოცნო თმის ბოლოები,
 და, როგორც უნინ, აბანოში ტანი დაგბანო,
 და, როგორც უნინ, კორნეტებით, პიკოლოებით,
 საქსაფონებით, ტრომბონებით, ვიოლინოთი,
 ნიუ-იორკელი ვაჭრებივით ვესტუმროთ გეტსბის,
 ყველა ცეკვაედეს ჩვენს დაკრულზე, ის იდიოტი
 დირიჟორიც კი, ჯილდა გრეის შემცვლელზე შეცბეს,
 ორშაბათობით გამოჰქონდეთ პირამიდებად –
 მსახურებს ჩენჩო-ფორთოხლების, სავსე ლიმნების
 და სანამ ანძას თეთრი აფრა დაეკიდება,
 წყალმა ნაილოს გემები და ლიმუზინები...
 შუალამეა. მეძანოტე. გწერ პალერმოდან,
 შობამდე უნდა შევინახო გვირგვინი – ფითრის.

ლოლინი

სანამ წითელი წიგნიდანაც გადაგვაშენეს,
 მოგონებიდან, სიზმრებიდან, ზმნიდან, ფიცადან,
 სანამ ზღაპრიდან გაფრენილან უფლის შაშვებიც,
 ჯერ შემწევს ძალა, სალამომდე ტბასთან გიცდიდე,
 თან მამშვიდებდეს ულაგამო ცხენის ფრუტუნი
 და ფერდებიდან აფხეკილი კანაფის მტვერი,
 ცოტაოდენი სასნაული, ცოტაც თუთუნი,
 მე შემეძლია მწევარივით ბილიკი ვზვერო,
 ტბასთან უმიზნოდ გაჩხერილი მწვანე ქოხიდან,
 რომელსაც სუნი აღარ შერჩა ნედლი ბამბუკის
 და ვფიქრობ ჩემთვის, ამ სალამოს რომ არ მოხვიდე,

ათასი ეჭვი გამიჩნდება, რა უბადრუკი
 კითხვები მოვლენ პასუხისთვის, თუმცა ვერაფერს,
 მოვიმიზეზებ საქილიკოდ, ყველას მოვისვრი
 ტბაში კენჭით, აიმღვრევა ტბაში ქედაფი
 ჩამავალი მზის, შევამზადებ თვალებს ლოცვისთვის,
 ანუ დაეხუჭავ, სიბნელეში უფრო მარტივად
 მჩვევია შუქის გამოყოფა, როგორც პრიმატებს,
 რადგან ყოველთვის როდი მრჩება ალტერნატივა,
 ლოდინის ნაცვლად შენზე ლოცვის, ღმერთთან პირადად
 გასაუბრების, აღსარების, გულის გადაშლის,
 მონანიების, ბავშვად ყოფნის და ზიარების,
 ცრემლის, ნუგეშის, მოსვენების-უფლის კალთაში,
 რაც მთავარია, მშვიდად ძილის, ნაიარევი
 გულის მცირე ხნით გამრთელება-გამოშუშების,
 თანაბრად სუნთქვის სიხარული და პატიება-
 ჩემი ცხოვრების მეძავეების და ჯამუშების,
 მერე ღრუბელში გამოკრთება ცისკრის მთიებიც,
 როგორც პასუხი ჩემი ლოცვის, როგორც ნიშანი,
 ჯერ შემწევს ძალა, სალამომდე ტბასთან გიცდიდე,
 სანამ წითელი წიგნიდანაც გადაგვაშენეს,
 მოგონებიდან, სიზმრებიდან, ზმნიდან, ფიცვიდან...

რას ვიფიქრებდი, მოგონების ხეს თუ მოვჭრიდი,
 ჩემივე ხელით, რად მინდოდა განა დიდობა?
 ასე მეგონა, ავაგებდი ნოეს კიდობანს,
 მახსოვს, გირჩებით დატვირთული ბიჭი კოჯრიდან,
 მაგრამ ბავშვობა, უდარდელი, ისე გავიდა,
 როგორც სურნელი ნელსაცხებლის სარკოფაგიდან.
 აღარც ხვლიკისთვის მიფიქრია კუდის მოძრობა,
 ვერც ასანთისთვის გავიმეტე ობობის ქსელი,
 მდინარის პირზეც აღარ ვმჯდარვარ, ცხვირამდე სველი,
 კაკლის მაგივრად, ჯიბით დამაქვს მართვის მოწმობა
 და სადაცაა მოვისროლო, ისე გახუნდეს,
 ფოთოლს კი არ ჰგავს, ალვის ფოთოლს ანუ ვალუტას,
 რომელსაც ფულად მივიჩნევდით ერთ დროს ბავშვები,
 რა კარგი იყო ალაზანზე მთელი აგვისტო,
 მზად არასოდეს არ ვყოფილვართ სახლში წასვლისთვის,
 საკუთარ თავებს სარეცხივით მზეზე ვაშრობდით,
 შინ დაბრუნებას ვინ ჩიოდა, რომ არა თავსხმა,
 მერე ბეჭებზე საათობით მანონის წასმა...
 რას ვიფიქრებდი, მოგონების ხეს თუ მოვჭრიდი,
 ჩემივე ხელით, რად მინდოდა განა დიდობა?

ოთარ კობალაძე

და იყო თართობი სეპტემბერი

ყველაფერი არც ისე დიდი ხნის წინ, შემოდგომის იმ დილით დაიწყო, როცა ფეისბუქის ყალბ ანგარიშზე უცნაური შეტყობინება მივიღე.

ვცდილობ და ვერაფრით ვიხსენებ, რატომ შევედი მაინცდამაინც იმ დილით სოციალურ ქსელში. რომ არ მენახა, თავის მოტყუება რომ არ მეცადა, საერთოდ რომ არ მქონოდა ფეიკ ექაუნთი, როგორც ეძახიან. რომ, რომ, რომ...

შემთხვევითობები არ არსებობს.

არც ბედისწერა.

ვინ იჯერებს ამ სისულელეებს? გადავწყვიტე და შევედი, ის მესიჯიც წავიკითხე და ისევ მგონია, ზუსტად ისე მოვიქეცი, როგორც უნდა მოვქცეულიყავი.

ეგეც რომ არ იყოს, იმ ამბამდე რამდენიმე კვირით ადრე, სრულიად უმიზეზოდ თუ პირიქით, ძალიანაც სამართლიანად, რედაქტორმა ამითვალწუნა. ყველა სტატიას უვარგისად მოიხსენიებდა. მე კიდე არ შემეძლო, ახლაც არ შემეძლია, არარსებული სკანდალების მოგონება. რა დიდი ჭკუა უნდა იმის მიხვედრას, რომ ჩემი საქმე ტრაკისკენ მიდიოდა. ხოდა, ეს ამბავი გადამარჩინდა, დარწმუნებული ვიყავი.

რაც სიმართლეა, სიმართლეა – მაგარი უჟმური ვარ. ზუსტად მაგის გამო ვერ მიძღვებ ვერავინ და აგერ უკვე ხუთი წელია, მარტო ვცხოვრობ.

შემოდგომის იმ დილას (შეგებულების მეორე დღე მქონდა) თორმეტ საათამდე მეძინა. შეგებულება შემოდგომაზე მარტო მაშინ არაა სისულელე, თუ ბათუმში ცხოვრობ. მაგ დროს მოსულა. აბა, ზაფხულში რა ხეირია, ზღვაზე წასვლა დამჭირდება თუ რა. ვინც მე ჟურნალისტობა მირჩია იმის დედა-მეთქი, გავიფიქრე და ყავის აპარატში კაფსულა ჩავდე. მერე, ალბათ, იმის გამო, ნამდვილ ფეისბუქში საინტერესო რომ ვერაფერი ვნახე, ყალბ ანგარიშზე გადავედი და ის უცნაურობა დამხვდა: „მეგობრებიდან ერთ-ერთმა მოკლა. ბავშვობის მეგობრები იყვნენ“.

პირველი რაც გავაკეთე, მისი ანგარიში შევამოწმე. აშკარად ნამდვილი იყო: სურათები, საცხოვრებელი ადგილი, მონიშნული ადამიანები, დაჩეკინებული ლოკაციები. ვახ, მართლა ღილა ერქვა. ამბავიც ამას ჰქვია. იქ, სადაც მომწერა, ყველაზე ბანალური სახელი – გიორგი გიორგაძე მწერა, ფრჩხილებში – განტენბანი. ყურადღებას ეს თუ მიიქცევდა.

მაგრად დავიბენი. სწრაფად ფიქრი, მით უმეტეს, გადანწყვეტილების მიღება, ძალიან მიჭირს. თუმცა არც ისე დავბნეულვარ, პირველად ილიკო არ გამხსენებოდა. პირდაპირ თუ მივიდოდი, დამცინებდა, თავისებურად. დაგვიანების შემთხვევაში გამომლანძღავდა, ისევ თავის სტილში. დიდი არჩევანი არ მქონია,

სწრაფად ჩავიცვი და სახლიდან გავედი.

სახლში, რა თქმა უნდა, არ დამხვდა. არც გამკვირვებია, როდისაა სახლში.

– ლალი დეიდა, ილიკო სადაა? – ვეკითხები. უკეთესს ვის მოვძებნი.

– ოჰ, დიდება შენს გამოჩენას. ასე უნდა დაკარგვა, შეკაცო? ზღვაზე იქნება, ალბათ. რა ვიცი, უთენია წავიდა, დაგაზა.

დაგაზაო. მაგარი ტიპია ქალბატონი ლალი, ნებისმიერ ხასიათს შეგიცვლის.

– რა დროს ზღვაა სექტემბრის ბოლოს, სულ გაგიჟებულა.

– რა მნიშვნელობა აქვს რომელი თვეა, ვერ ხედავ, რა ამინდია? ახლა უფრო სასიამოვნოა ზღვის წყალი.

იმედი გამიცრუვდა. მიდი ახლა და ეძებე ამხელა ბათუმში. რომც მოვძებნო, მერე? დამინყებს ლლიცინს.

ისევ შევამონმე მესენჯერი, კიდევ ხომ არ მოუწერია ლილას-მეთქი. არაფერი იყო. „მეგობრებიდან ერთ-ერთმა მოკლა, ბავშვობის მეგობრები იყვნენ“. გადავიკითხე თავიდან. რა სტატია გამოვიდოდა! გაგიჟდება ბატონი ვაჟა სიხარულით.

ასე იყო თუ ისე, ილია უნდა მომეძებნა.

– წავედი მე, – ვეუბნები ლალის. – რა დროც არ უნდა იყოს დამირეკოს. ასე მეუბნება, მარტო შენი ნომერი მახსოვს ზეპირადო.

– ტელეფონი რომ არ აქვს?

– თქვენ ხომ გაქვთ.

– ერთი შენ გახარებას, – მეუბნება, – დაელაპარაკოს ვინმეს, დაოჯახდეს, წესიერ საქმეს მოკიდოს ხელი. მე ვუხსენებ თუ არა, ანო ამბობს და მორჩა, ხმას აღარ იღებს მერე. ანი...

ანი ჩემი მეგობარი იყო. კლასელი. ადრე, ჩვენი მოსწავლეობისას, ასე იცოდნენ, გოგოს მოგისვამდნენ გვერდით პირველივე გაკვეთილზე და შენც მთელი სასწავლო წელი განითლებული უნდა მჯდარიყავი, დარცხვენილი. ისე გამოვიდა, ანი ჩემ გვერდით აღმოჩნდა.

მერე, წლები რომ გავიდა, გავიზარდე და მასწავლებლის სიტყვაც იმდენად აღარ ჭრიდა, ბიჭებმა ერთმანეთს მიაგნეს, ისევე როგორც გოგოებმა. მხოლოდ ჩვენ ორნი შემოვრჩით ერთ მერხს. იყო ჭორები, რაც დრო გადიოდა უფრო მეტი. მე მაგრად მეკიდა, ანი ჩემზე უგულო იყო ამ საკითხში. რა ვიცი, ასე კი გამოდიოდა, ყველაზე უკეთ გვესმოდა ერთმანეთის. ანი, სკოლაში კი არა, მთელ ბათუმში საუკეთესო გოგო იყო. სილამაზითაც და სწავლითაც ბადალი არ ჰყავდა. არა, მე არ მიყვარდა. მიყვარდა, რა თქმა უნდა, თუმცა სხვანაირად, ადამიანურად. მთელი ქალაქის ბიჭები იმას დასდევდნენ. ყელში მაქვს ამოსულიო, ხშირად ამბობდა. მხიარული ბავშვიდან სევდიან გოგოდ გადაიქცა. მერე, რატომღაც, ილიკო აირჩია. ილო მაგათ არა ჰგავს, სულ სხვანაირიაო, ამბობდა. მართალიც იყო.

რამდენიმე წელი ბედნიერად იყვნენ. ილიკო, არც მანამდე და მით უმეტეს, იმის შემდეგ, ეგეთი არ მინახავს. რა მნიშვნელობა აქვს. ლალისაც შვილივით უყვარდა ანი. მერე დეპრესია დაეწყო. მთელი ზაფხული სახლში იყო გამოკეტილი. არადა ზღვა როგორ უყვარდა, მე ხომ მაინც ვიცი. „ყველა მე მაშტერდება“, გამომიტყდა ერთხელ, „ხოდა, აღარ შემიძლია მაგის ატანა. თავი პატარა ბოზი მგონია. ახლა მაგათ გამო როგორ მოვიმტვრიო ეს ამხელა ფეხები“. და მერე, ცრემლიანი თვალებით სევდიანად მილიმოდა.

გვეგონა, გადალახა. ზღვაზე ვიყავით მე და ილო, ვირუჯებით და უცებ რას ვხედავთ – ანი მოდის. მოდის და მოაქვს!

– აუუ, რა გაასწორაა, – წამოხტა ილიკო, გაფითრებული იყო, – შენზე ვფიქრობდი ახლა. ახლა რა, ისედაც სულ შენზე ვფიქრობ.

– კაი ახლა, – ეუბნებოდა ანი, – პატარა ბავშვი ხარ, გეუბნები. წამო, ვიბანაოთ, მეც მინდა გარუჯვა, არ მიხდება ეს სითეთრე.

მთელი კვირა ჩვენს საყვარელ ად-

გილზე დავდიოდით. სისულელე გგონიათ, არა? ზღვაა, რა. პლაჟი ერთნაირია ყველა წერტილში. გეგონოთ. ეგ თქვენთვის. აბა, ჩვენ გვკითხეთ, ვინც ბათუმის სანაპირო ხუთი თითივით ვიცით. ხოდა, დავდიოდით სამივე და ხალხი გულზე სკდებოდა, ილიკოსი შურდათ. როგორ შეიძლება ეგრე. მაგარი შვიდი დღე იყო, ზუსტად შვიდი. მერე განვიმდა.

განვიმდა და სამი დღე არ გამოჩენილა ანი. გამოიდარა თუ არა, ისევ შევიკრიბეთ, ჩვენ – ორნი. ანი არ ჩანდა. ორი დღეც ითმინა ილიკომ და სახლში მიაკითხა. იქაც არ დახვდა, დედამისმა – მე შენთან მეგონაო. ასე უთქვამს, თურმე, მე და ილოს ნასვლა გვინდა სადმე დასასვენებლადო.

ვახ, მაგრად დავიძაბეთ. პოლიციაშიც მივედი. ჩემი ფეხები. მაგაზე თავს ვინ შეინუხებდა, ვილაც უნდა გყავდეს მაშინ და ჩარიო. ახლა ვფიქრობ, ილიკომ მაგიტო დაიწყო ეს თავისი გამოძიებები-მეთქი. თან ვინმე თუ დაიკარგა, გაუჩინარდა ან როგორც გენებოთ, გიჟდება. ეგრევე ყველაფრის გამოკითხვას იწყებს. ცუდი ამბები დატრიალდა.

პარასკევს, შუადღისას, როცა პლაჟზე სულ რამდენიმე ადამიანი იყო, ანი ზღვამ გამორიყა. შორიდანვე ვიცანით. ნაზად მოაცურებდა ტალღების გუნდი. თავს არ მოიკლავდა. არც ძალადობის ან რამე მსგავსის კვალი ჩანდა. თქვენ ვერ წარმოიდგენთ, როგორი ცურვა იცოდა. ვერავინ ვერაფერი გაიგო ან როგორ გაიგებდნენ, არაფერი გვითქვამს. ილიკომ, მინისტვის როგორ გავიმეტოო და ისევ ზღვაში შეაცურა. ნავით გავიდა შორს, ძალიან შორს. საერთოდ აღარ მოჩანდა. ოთხი უცნაური მგზავრი: ილია, ანის სხეული, სქელი თოკი და უზარმაზარი ბლოკი. უკან მხოლოდ ერთი დაბრუნდა. რა გგონიათ, მე ნაკლებად განვიცადე? მე ყველაზე მეტად არ მიყვარდა? კიდევ იცი, რა მგონია? ილიკომ, ანის სხეულთან ერთად, თავისი სულიც გაათრია იმ ნავით, ანის სხეულს მიაჯაჭვა და წყალში მასთან ერთად ჩაუშვა. მინაზე ფეხი

დადგა თუ არა, მივხვდი, ძველ ილიას, ვისაც დაბადებიდან ვიცნობდი, ველარასდროს ვნახავდი.

ვიცოდი, არ დარეკავდა. სამი დღის მერე ვნახე, შემთხვევით. მაგარი ნასვამი იყო.

– ბიჭო, ილიკო, მისმინე ახლა, – ვეუბნები, – მაგარი უცნაური რალაც ხდება, შენ რო გიყვარს ეგეთი საქმეა.

– შარში ხარ, ეგრე გამოდის, – იკრიჭება თავისებურად.

– კი, ოღონდ ამ ამბის გამო არა.

– ვაჟა გიტრაკებს.

– მაგარი მიხვედრილი ხარ.

– აუ, რა სტრანი ტიპი ხარ, თუ ამბობ თქვი.

ვინაა სტრანი, მე? ჩვეულებრივი ვარ. ეს კიდევ გადამეკიდა ბოლო წლებია, ვერაფერს გაგიგებს ადამიანიო.

ტელეფონი გავუწოდე. მგონი, არც დააკვირდა სულ სხვა ფეისბუქი რომ იყო. მე კი ვდგავარ და ველოდები როდის ამიგდებს მასხრად. მთელი წუთია რალაცას აკვირდება. ამიტომ მიყვარს. ვერ ვხვდები, რას უნდა აკვირდებოდეს, სახელის გარდა, არაფერი წერია და სულ რალაც ექვს სიტყვიანი წინადადება. ვერ ვხვდები, მაგრამ ვგრძნობ, რალაც მნიშვნელოვანს უკირკიტებს. ამოვისუნთქე.

– დიდი ამბავი, – როგორც იქნა ამოღერლა, – ყოველდღე ხდება ეგეთები.

ყოველდღე არა ის!

– რა ვქნათ?

– სისულელეებისთვის არ მცალია. თან ერთ საქმეს ვაკეთებ, დიდ მაყუთს იხდიან, ბოლომდე უნდა მივიყვანო და მერე ჩვენებურად ჩავუჯდეთ.

დაბადებიდან ვიცნობ და ვიცი, როცა ასე ჯიუტდება აზრი არ აქვს. ნამდვილი სახედარია, ვირი რა. იმ დღეს, თურმე, მართლა ზღვაზე ყოფილა. ავადმყოფი.

ზუსტად მხოლოდ ის ვიცოდი, რომ ლილასთვის უნდა მიმეწერა. იმასაც მშვენივრად ვხვდებოდი, ასეთი ამბები ინტერნეტით რომ არ გვარდება და თუნდაც ქვეყნის დასალიერში ყოფილიყო, მაინც ვნახავდი. მთელი დღე უხასიათოდ

ვიყავი. დედისგან განსხვავებით ამაში ბადალი არ ჰყავს ბატონ ილიას. ისე მოგ-შხამავს, მთელი თვე უგუნებოდ იქნებით. ღმერთმა გაშორეთ მაგის გაცნობა.

სიტყვებს ვარჩევდი. წარმოდგენა არ მქონდა რა სახის შეტყობინება უნდა მიმეწერა. იმწამს მივხვდი – არაფერი ვიცოდი. ბუნდოვანი წარმოდგენაც არ მქონდა მოვლენაზე. გასაგებია, ლილას ახლობელი იყო, მაგრამ ვინ? როდის? თუ ცნობილია, რომ მეგობრებიდან ერთ-ერთმა მოკლა, აქამდე რას აკეთებს პოლიცია? სასონარკვეთილს არ ჰგავდა, თუმცა ფაქტია, გამოძიებელმა საქმეს თავი ვერ გაართვა, ცოტა დრო გავიდა და საქმეც დაიხურა, რაღაც სხვა მიზეზით. ეს ყველაფერი კიდევ უფრო მითრევდა, მეტად მინდებოდა ილიკო გვერდით მყოლოდა, მის გარეშე არაფერი გამოვა მსგავსი საქმისგან.

მერე ლილაზე ვფიქრობდი. რაც ფოტოებიდან ჩანდა პატარა ტანის გოგო იყო, ჩემზე ოდნავ ახალგაზრდა, ასე ოცდაექვსი-ოცდაშვიდი წლის. ლამაზი იყო. ზედმეტად და საეჭვოდ ლამაზიც კი. ილიკოს რომ ენახა, ფოტოებიდანაც გამოიტანდა დასკვნას, ეჭვი არ მეპარება. ორი საფიქრალი მქონდა: რა მიმეწერა პასუხად ლილასთვის და მთავარი – როგორ დამეინტერესებინა საქმით ჩემი მეგობარი.

სახლში საშინლად დაღლილი და გაღიზიანებული დავბრუნდი. ბათუმის შემოდგომა გინახავთ? საოცრებაა, აუცილებლად უნდა ნახოთ. მთელი საათი ვიფიქრე როგორ მოვექცეულიყავი.

„ლილა, გამარჯობა. სასწრაფოდ უნდა შევხვდეთ“.

სხვა ვერაფერი მოვიფიქრე. იმედი არ მქონია, რომ სწრაფად მომწერდა პასუხს. არ ვიცი რატომ. წესით, თვითონ უფრო უნდა ყოფილიყო მონდომებული. ასე იყო თუ ისე, დაძინება გადავწყვიტე. სხვა საქმე მაინც არ მქონდა.

მეორე დღით, თორმეტი საათისთვის

უკვე „ოკრიბაში“ ვიყავით. ვერ ვეგუებოთ თბილისს. ალლო ვერ ავუღე. ილიკოს მთელი გზა არხეინად ეძინა. მხოლოდ ის მითხრა გამომგზავრებამდე, მთელი ეს დრო ამ ამბავზე ვფიქრობდი, წინ საინტერესო თავგადასავალი გველისო. ასეთია. ჯერ უნდა განვალოს, პირდაპირ არაფერს იტყვის. გადავწყვიტეთ (იმან გადაწყვიტა), ბინა ერთი კვირით გვექირავებინა. ერთი კვირით რომელი სულელი დაგითმობს საცხოვრებელს. ხოდა, ისე გამოვიდა, ყოველდღიურად უნდა გადაგვეხადა ასი ლარი. ახია ჩემზე. ყველაფერს ისიც ემატებოდა, ალბათ, ბინის პატრონს გაქანებული პიდარასტები ვეგონეთ. აი, დარდი. ბინა იქვე ვიქირავეთ, წერეთელზე. ვარკეთილი კი აღმოჩნდა საკმაოდ შორს, თუმცა ბათუმიდან ჩამოსული კაცი ამაზე არ უნდა წუნუნებდეს. დრო, პირდაპირი მნიშვნელობით ფული იყო. ამიტომ სასწრაფოდ ლილა უნდა გვენახა. ტაქსისტმაც შეგვატყო ჩამოსულები რომ ვიყავით და მაგრად გაგვენა, თან მთელი გზა შანსონები გვასმენინა, მე ვიკითხო, ილიას მაგრად კიღია ეგეთები. ათას სისულელეზე პასუხობდა მძლოლს.

ბოლოს, როცა როგორც იქნა და დანიშნულების ადგილამდე მივედით, პირველად დავფიქრდი სერიოზულად, თუ რას ვაკეთებდი. რაღა დროს სინანული იყო, მაგრამ მაინც. ლილა, როგორც ჩანს, დილიდან გველოდა. მშვენივრად მონყობილიყო, თუმცა როგორც მერე ჩემმა თანამგზავრმა აღნიშნა, ამკარად მარტოს მელოდა. ნუთუ ასეთ ამბებთან მარტო გამკლავება ვინმეს შეუძლია?

– პირველ რიგში, – ვეუბნები, – ყველაზე მეტად რაც მაინტერესებს, მე რატომ მომწერე, თანაც ასე პირდაპირ.

– მოდი, ასეთ სისულელეებზე დროს ნუ დავხარჯავთ, – მანყვეტინებს ილიკო, – ბევრად მნიშვნელოვანი საკითხებია გასარკვევი.

– ნამდვილად. ასე აჯობებს. – ეთანხმება მასპინძელი. სისულელეებს ამბობო მეუბნება და სინდისიც კი არ ქენ-

ჯნის. ეს მაგარი სიტყვათა შეთანხმება გვაქვს.

– მაშინ დავინყოთ, – ვამბობ დარცხვენილი.

და ვიდრე დაინყებდა იკითხა:

– არ ჩაინერო?

– რა თქმა უნდა. – ამბობს ილო და საფეთქელთან საჩვენებელ თითს იკაკუნებს. – აქ ასე ბევრად მარტივია, არაფერი დაგავინყდება. შეიძლება ნამოვნივე? უფრო კარგად მოვისმენ.

– კი ბატონო, – მთლად დაიბნა ლილა.

– აბა. დავინყოთ, – ვამბობ არანაკლებ გაკვირვებული.

ეს ამბავი დიდი ხნის წინ მოხდა. აგერ ოცი წელიც გავიდა, ოდნავ მეტი. მამაჩემი სახლიდან, აი, ამ ადგილიდან ორ უახლოეს მეგობართან ერთად გავიდა და უკან არ დაბრუნებულა. მაშინ სხვა დიდი ამბავი ხდებოდა. 2001 წლის 11 სექტემბერი იყო. ზუსტად მაშინ ნიუ-იორკში ორი მწვერვალი ინგრეოდა. ეს ყველაფერი წლების შემდეგ გავიგე, მაშინ ჯერ ისევ პატარა ვიყავი, თანაც მაგ ამბებისთვის საერთოდ არ მცხელოდა, სიმართლე ეგაა. დედა უკვე გარდაცვლილი იყო და მამამ სმას უმატა. ჩემზე? არა, რას ნიშნავს ძალადობა. ზედმეტი სიტყვაც არ უთქვამს ცხოვრებაში. ერთი ეგაა, ყოველ ღამე მთვრალი მოდიოდა. სიგარეტს მოწევთ? ერთი კოლოფი აღარ მყოფნის, ვიგუდები. მისმა მდგომარეობამ, გაუთავებელმა ალკოჰოლმა, უძილობამ, უყურადღებობამ ბიზნესზეც იმოქმედა. გახსოვთ ორიათასიანები? მაშინ ასე მარტივი არ იყო არც ბიზნესის დაწყება და არც მისი შენარჩუნება. ესეც წლების შემდეგ გავიაზრე. საეჭვო არაფერი ყოფილა, იმ დილითაც ადრინად გავიდა სახლიდან. აქ არასდროს სვამდა. მაგისტვის მეორე ბინა ჰქონდა, ის ბინა, რომელსაც ცეცხლი გაუჩნდა და დაინვა. მაშინ საიდან ვიცი, რომ მოკლეს, არა? ალკოჰოლის კვალი არ იყო, მაინცდამაინც იმ დღეს. უცნაურია, ხო? არადა,

ზუსტად ვიცი, ისევ დასაღვეად მიდიოდა. ფერფლად იქცა ყველაფერი. მისი მეგობრები სრულიად უვნებლები იყვნენ. პოლიციამ საქმე მალევე შეაჩერა. იმ დროს ეგრე ხდებოდა, ექსპერტიზის პასუხიც ფეხებზე დაიკიდეს და საქმე უბედურ შემთხვევათა კატეგორიაში გადავიდა. ვერავინ დამაჯერებს, რომ ყველაფერი ასე მარტივად მოხდა...

– რამდენიმე კითხვა გამიჩნა, სრულიად ლოგიკური, – აწყვეტინებს ილიკო. მაშ, რისი კერძო დეტექტივია, მცირე მონათხრობიდანაც თუ ბევრი კითხვა არ გაუჩნდა, – პირველ რიგში, სავარაუდოდ მაშინ სულ პატარა იქნებოდით. პირველ კლასი? მეორში? სულერთია, ვილაცას ხომ უნდა ეზრუნა შენზე?

– რა თქმა უნდა. ბიძაჩემმა ყველაფერი ისე გააკეთა, ნებისმიერ მამას შეშურდებოდა. ბიძაჩემი თედო და მამაჩემი ირაკლი, ტყუპები იყვნენ. აი, სურათები, შეგიძლიათ ერთი განსხვავება მაინც იპოვოთ? ასე ვერ ნახავდით ერთ მსგავსებასაც კი მათ ხასიათებში.

– ყოჩაღ თედოს, – ჩაიბურღლუნა ილიკომ და ფოტოები ლამის შუბლთან მიიტანა. ასე ათვალისებრი მთელი ათი წუთი. ცოტაც და საბოლოოდ დავკარგავდი მოთმინებას.

სურათს რომ დავხედე, პირი ღია დამჩნა. მსგავსება როგორ არ მინახავს, მით უმეტეს, ტყუპებს შორის, მაგრამ ასეთი? არასდროს. თანაც ერთნაირად ეცვათ. პერანგიც კი ერთი მეორის მსგავსად, უკანასკნელ ღილამდე შეეკრათ, თითქოს თავს იხრჩობენო. მერე ღილამ გააგრძელა:

– წარმოდგენა არ მაქვს, რა მოხდა. უბრალოდ ვილაცისთვის უნდა მიმეწერა და შენ თუ არა, ვილაც სხვა იქნებოდა, ის სხვა თუ არა, კიდე ვინმე მორიგი და ასე გაგრძელდებოდა იქამდე, ვიდრე ვილაც მაინც არ დაინტერესდებოდა ამ საქმით. თუ გაინტერესებს, პირველი არ ხარ. უბრალოდ აქამდე არავინ გამოიმეხმანა, ალბათ, შეშლილი ვგონივარ ყველას, თუმცა როცა სამართალს იქ ვერ

პოულობ სადაც უნდა იყოს, მაშინ მიზანი ნამდვილად ამართლებს საშუალებებს.

– ირაკლის მეგობრები, – დაკითხვას აგრძელებს ილიკო, ილო, ილუშა, ილია, – სად არიან, როგორ გააგრძელეს ცხოვრება იმ ამბის შემდეგ?

– თავიდან ყველაფერი კარგად მიდიოდა. ბიზნესი გააფართოვეს, ახალი მანქანები, ბინები, ზამთარ-ზაფხულ კურორტებზე. მერე აღარაფერი გამიგია. ორივე გაქრა. მეც აღარ მქონია მათთან შეხვედრის სურვილი.

ირაკლის პარტნიორების, უფრო მეტიც, ბავშვობის მეგობრების სახელები და გვარები მე ჩავინერე. ილიკო ხომ მობილურს არ ხმარობს, არც პასტა და ფურცელი ჰქონია. ისევ საფეთქელთან მიიკაკუნა, მაგრამ მაინც, მე თავი დავიზღვიე.

– ანუ, დარწმუნებული ხართ, რომ რომელიმემ მოკლა? – ძლივს ვბედავ და ვეკითხები.

– ისე, როგორც არასდროს. ბიზნესი პოლიტიკასავითაა, ბინძური და დაუნდობელი, ბავშვობის მეგობრებისთვისაც კი.

ძირითადი ამბავი გავიგეთ. სათქმელი არაფერი იყო.

არადა, მაშინ რა ბანალურად მეჩვენებოდა ყველაფერი. თურმე, ეეეე, სადა ბანაობ.

არა, მართლა ბანალური საქმე ჩანდა.

ნელ-ნელა ყველაფერი თავდაყირა დადგა...

პირველად მაშინ მიგრძნო ტანმა რაღაც უცნაური, როცა გავიგეთ, რომ სოსო (ირაკლის ერთ-ერთი მეგობარი) აგერ უკვე თხუთმეტი წლის გარდაცვლილი ყოფილა.

– თავი მოიკლა. 2006-ში, – თქვა ლანამ, სოსოს ცოლმა. ოდნავ მსუქანი (ძვალმსხვილად რომ იხსენიებენ), მაგრამ მიმზიდველი ქალი იყო. ზედვე ეტყობოდა, დიდად არ გადაჰყოლია ქვრივობას. იმის გამო კი არა, სულ ფერად-ფერადები რომ ეცვა, სახეზე ეწერა უბრალოდ.

– იმ დღეზე რამე თუ იცით? – ვეკითხები, – აი, 2001 წლის 11 სექტემბერზე. სოსოს რამე კონფლიქტი ხომ არ ჰქონია ირაკლისთან? იქნებ ირაკლის და კახას შორის იყო უთანხმოება (კახა, ის მეორე, ცოცხალი მაინც აღმოჩნდა).

– მსგავსი არაფერი გამიგია. ჩემთან საერთოდ არ საუბრობდა ბიზნესის ამბებზე.

ამ ქალთან ლაპარაკს დიდი აზრი რომ არ ჰქონდა, მეც მივხვდი.

– ხოო. ეს ამბავი უკვე არ მომწონს, ანუ ძალიან მომწონს, – თავისებურად გაუგებრად ჩაიბუტბუტა ილიკომ სადარბაზოდან გასვლისას, – ეს ლანა, მაგარი. იმდენად სულელია, ტყუილიც ვერ გვითხრა.

იმ დღეს ველარაფერს ვიზამდით. სალამოს სანაპიროს ბევრი ლუდი, სუნიანი თევზი და მინისტხილი ვიყიდეთ, გულის გადასაყოლებლად. მეტწილად ის სვამდა. მე ლილაზე ვფიქრობდი. თქვენც არ მომიკვდეთ, კი არ შემიყვარდა და რამე. ლამაზი კი იყო. ისე, თავში რალაცებს ვალაგებდი. თვითონ კი იჯდა, ლუდს წრუპავდა და ხმას არ იღებდა. რამდენჯერმე გაელიმა. დაახლოებით ვხვდებოდი რისი ნიშანი იყო.

– ხვალ რას ვაპირებთ? – ვეკითხები.

– ძილს. სალამომდე მაინც.

და მართლა სალამომდე ეძინა. ექვს საათზე გაიღვიძა. მერე იყო კახა. აი, ეგ კი მეტად უცნაური ტიპი გამოდგა. ეგეთი მსუქანი კაცი ჩემს ცხოვრებაში არ მინახავს. ლანა ამასთან შედარებით ძვალმსხვილი კი არა, ვიქტორია სეკრეტის მოდელია, ცვეტში. სულს ძლივს ითქვამდა. ნეტა 2001-შიც ასეთი თუ იყომეთქი, გავიფიქრე.

– ვაა, ირაკლის მკვლელობასო? ეს რალა ამბავია. – მართლა გაკვირვებული ჩანდა. – საიდან მოიტანეთ ეგ სირობა? კიი, ლილა გეტყობდათ. დიდი ოინბაზია. ირაკლის სულს რომ ვცემ პატივს თორეეე, მე ვიცი მაგას რაც ეკუთვნის.

– თუ პრობლემა არ იქნება, აი იქ წამოვწვები, ისე მოგისმენთ.

კახამ გაკვირვებისგან თვალები დაქაჩა, სიცილი ძლივს შევიკავე. მე აღარ მიკვირდა, სულ ათიოდე წამით, მერე მეც პირი დავაღე გაცუებისგან. თანხმობა მიიღო თუ არა, ზურგით შებრუნდა, სახით კედლისკენ და დაიწყეო, ბრძანასავით. იმასაც სხვა რა გზა ჰქონდა, მთელი ამბავი დანვრილებით ჩამოგვიკაკლა:

– ხოდა, იმ დღეს, 2001 წლის 11 სექტემბერს. მოიცა, რომელი საათი იყო? 4-5 იქნებოდა დაახლოებით როცა შევიკრიბეთ. ამერიკის ამბები არ ვიცოდით, იმ სახლში ტელევიზორი არ ჰქონია ირას. ჩვენ ვსვამდით. მე და სოსო, რაღა თქმა უნდა, ცოტას. ირაკლი – მოზრდილი ჭიქებით, მისაყოლებლის გარეშე. თქვენ არ გემახსოვრებათ, სხვანაირი დრო იყო მაშინ. ყველა ეჭვის თვალით გიყურებდა. მერე რა სიგარეტს ვენეოდით! ფილტრიანს მოწვედი და კაცი გერქვა, ახლა რო ყრია ეგრე სად იყო. ღმერთო, გახსენება არ მინდა. ისე ლილა როგორა? გაიზრდებოდა უკვე. კარგი, კარგი, გავაგრძელებ. ხოდა, იმას ვამბობდი, ყველას შურდა ჩვენი. საზიზლარი სიგარეტი კი იყო, მაგრამ მაინც ფილტრიანი ერქვა, ვის არ შეშურდებოდა. რაო? პრობლემა ერთმანეთთან? არავითარი. არა, არა. ირაკლი კი ურევდა. იცი რა, რაც დაღევა დაიწყეო, როგორღაც ურთიერთობა აგვერია. მე და სოსო განზე გავდექით თითქოს. არ ვნანობ. სოსოც არ ნანობდა. საქმიანი ხალხი ვიყავით და ლოთობა არაფერს მოგვიტანდა კარგს. თქვენც გეცოდინებათ, როდის იწყება საქმის წასვლა ტრაკისკენ. მართალია, როცა ყურადღებას მოადუნებ, ემანდ, რაღა უნდა მოხდეს, საათივით აწყობილი ამბავიაო. თან ეს ჩვენი გადანყვეტილება არ ყოფილა. თვითონ ირას ქცევებით მოხდა ეგრე. თავს გვარიდებდა. ეგრე გამოუვიდა. ახალი მეგობრები გაიჩინა, ანუ ისინი, ვინც მთელი დღე მასთან სვამდა. მოგებას მაინც თანაბრად ვიყოფდით. ბავშვობის მეგობრები ვიყავით და რაც არ უნდა მომხდარიყო ეგ რა სალაპარაკოა. ბოლოს, მგონი, აზარტულ თამაშებ-

საც მიეძალა. ერთხელ, სიმთვრალეში წამოცდა, დიდი ვალი შემეტენა, ხელზე გავმაზე და მაგარი დანძრეული მაქვსო. დიას, იმ ამბებამდე ცოტა ხნით ადრე. იმ დღესაც არაფერი ყოფილა ყურადღების ღირსი. ვსვამდით, ვსაუბრობდით, ჩვენ ჭკუას ვარიგებდით. ეგ იყო და ეგ. შვიდი საათი იქნებოდა, მე და სოსო რომ წამოვედით. 9-ის ნახევარზე გაჩნდა ხანძარი... რა უნდა გითხრათ, მთვრალს, ალბათ სიგარეტით ჩაეძინა. ასე ამბობდნენ. იმ სულელმა გოგომ საიდან მოიგონა მკვლელობაზე? ვერ იტანს მამამისს ლოთის სახელი რო დააკერეს, არა? ვის ესიამოვნება, თუმცა მკვლელობის დაბრალება ზედმეტი. მაგ დროს ქალაქშიც კი არ ვყოფილვართ სიმართლე თუ გაინტერესებთ. მცხეთაში გახლდით, ბატონო. აი, ალიბი. ბევრი მოწმე იქნებოდა თავის დროზე. ახლა, ოცი წლის შემდეგ რას იქეძებით ამ საქმეში...

– სოსომ თავი რატომ მოიკლა? – არ გადმობრუნდა, ისე ეკითხება ილიკო.

– ამას საქმესთან რამე კავშირი აქვს?

– პირდაპირზე ოღნავ უფრო პირდაპირი.

– რა უნდა გითხრათ. მე და სოსომ მეგობრობა ჩვეულებრივად გავაგრძელებთ. ერთი ისაა, ირას გარდაცვალების შემდეგ უფრო გამყარდა ჩვენი ურთიერთობა. ეეხ, ირაკლი. ცუდად არ გამიგოთ. გამყარდა-მეთქი, ანუ უფრო გავხდით ერთმანეთზე დამოკიდებული. დასამალი საერთოდ აღარაფერი გვექონდა. ვერ ვხვდები ამ ყველაფერს რატომ ვყვები. უფლებაც კი არ გაქვთ ასე გამოძიებით ხოთ ყველაფერი. ჯანდაბას, სულერთია. იმ წელს მაგარი სიცხეები დაიჭირა. ზაფხულში ქობულეთში ვაპირებდით წასვლას ერთი კვირით, ოჯახებით, ბუნებრივია. ბარგიც კი გვექონდა ჩალაგებული, დილით გავუარე მანქანით, ლანა საყიდლებზე წასულიყო. მთელი ორი წუთი ვაბრაახუნე კარზე. სოსოს ეგეთები არ ჩვეოდა. სხვა რა გზა მქონდა, ხო არ შევამტვრევდი, მსგავსი არაფერი მიფიქრია. ჩამოვჯექი კიბეზე და ერთი საათი

ღერი ღერზე ვენეოდი, ძმობას გეფიცებით, ცოტაც და ვარწყევდი. ბოლოს, როგორც იქნა, ლანაც მოვიდა, ნაღდად სულზე მომისწრო. არაფერი მითქვამს, ეს ნუთია მოვედი-მეთქი, ვიცრუე. კარი გააღო და... პირდაპირ მისაღებში ჩამოეხრჩო თავი. მსგავსი საშინელება ფილმებშიც არ მინახავს...

– აბა, ნავიდეთ, – ამბობს ილიკო და ჩვენკენ ბრუნდება, მე მომმართავს, – ყველაფერი გასაგებია.

– რა არის გასაგები? – მთლად გაფითრდა კახა. მეგონა, სადაცაა წვდებოდა და იქვე დაახრჩობდა.

– თავის დროზე გაიგებთ. ყველაფერი ახლა თუ გაგიმხილეთ, რანაირი გამომძიებელი ვიქნები, თან შეიძლება, ასე ხელი შეუშალოთ გამოძიებას.

– რაოოო?

– აბა, კარგად მეყოლეთ.

ვემშვიდობებით და სახინკლეში მივდივართ. მაგრად მომშივდა, დიდი დრო გავიდა. თან ბევრი რაღაც მაინტერესებდა. ვერაფერს ვხვდებოდი იმის გარდა, რომ დიდი ბანალური, უაზრო საქმე შეგვეტენა სულ ტყუილად. ვცდებოდი.

– როგორც ჩანს, არაფრის თქმას არ აპირებ, – ვეუბნები, – ის მაინც გამანდე, შემდეგი ნაბიჯი რა იქნება.

– შენ რას იტყვი?

– რა უნდა ვთქვა, არაფერია ხელჩასაჭიდი. მკვლელობა, თუკი საერთოდ არის მკვლელობა, ოცი წლის წინ მოხდა. ერთი ადამიანი, რომელსაც რაღაცის თქმა შეეძლო, მკვდარია. მეორე, ისეთებს ამბობს, ვერანაირ დასკვნას ვერ ვაკეთებ.

– დეტალები, ყველაზე მთავარი მცირე დეტალებია. ამდენი წელია ჩემთან ერთად დაეხეტები, რა ვეღარ ისწავლე.

– არ თქვა, რომ რამე ისეთი დაიჭირე, მნიშვნელოვანი.

– ჯერ არაფერი. ყოველ შემთხვევაში ისეთი არა, თქმად რო ღირდეს.

– ახლა რას ვაპირებ?

– ჯერ არაფერს, მარტო ყოფნა მინდა.

ამის მერე ორი დღე ვაკის პარკში დავდიოდა. ხვდებით ეს რა ნიშნავს? ზედმეტი, უაზრო ხარჯი გვემატებოდა. მეც იქვე, შორიანხლოს ვიდექი და ვაკვირდებოდი. წრეზე მოძრაობდა. ხელები ზურგს უკან შემოენყო, უდარდელად დააბიჯებდა. როცა დაიღლებოდა, ჩამოჯდებოდა და ნახევარი საათით ისვენებდა. საღამოს სახლში წავედი. ნერვები ყელში მანვეებოდა. ფული მხოლოდ ჩემი იხარჯებოდა, ყველაფერზე მეტად ეს მაღიზიანებდა. სტატია კი არა, ყველაზე დიდი სისულელე გამოდიოდა.

იმ ღამეს სახლში არ მოსულა. დაღლილი ვიყავი და ღრმად მიმეძინა. დილით, როცა სახლში არ დამხვდა, ცოტა კი შემეშინდა. ისევ იმ ადგილას დამხვდა – ვაკის პარკში. ვიღაც მოხუცს ელაპარაკებოდა მხიარულად. არც იმ დღეს უთქვამს რამე. გვიან დაბრუნდა და დაიძინა.

– ლილა უნდა ვნახოთ, – მეუბნება დილით.

– რამე სიახლეა?

– საიდან იქნება, ორი დღეა ერთ ადგილს ვტკეპნი. ყველანაირი მნიშვნელობით. იქ არ იყავი? რას მითვალთვალე, სად წავიდოდი.

ისევ გამიფუჭა ხასიათი...

ლილამ დეტალები გამოგვკითხა. ხელჩასაჭიდი რომ ვერაფერი გაიგო, მოილუშა. იმედგაცრუებული ჩანდა. სოსოს ამბავი არ იცოდა. გაუკვირდა.

– ბიძაშენი, თედო, ხო? სად ცხოვრობს, რას საქმიანობს, მისი ნახვაც აუცილებელია. ამბობ, იმ ამბის მერე ჩემზე ზრუნავსო. ლოგიკურია, ბიძაა. ტრაგედია მოხდა და ამბები, თუმცა მაინც აუცილებელია.

– რთული საქმეა, ძალიან რთული. იმ 11 სექტემბრის მერე ძალიან გამოიცვალა. დალაგებული, მშვიდი ცხოვრება სამუდამოდ აერია.

– რას გულისხმობ?

– გეტყვით. მართალია, მამაჩემივით სმა არ დაუნყია, მაგრამ უცნაური ქცევები დასჩემდა. იშვითად საუბრობდა,

დიდ დროს აქ ატარებდა, ჩემთან. რალაც დაეტაკებოდა, ტირილს იწყებდა, ადგებოდა და გარბოდა. რაც ყველაზე უცნაურია, ცოლს ერთი თვის თავზე გაეყარა. ყველაზე გაუგებარი ეს იყო. ამბობდნენ, სამაგალითო ოჯახი ჰქონდათო. შვილი არ ჰყავდათ, თუმცა არ მგონია, ეს ყოფილიყო მიზეზი. იქნებ იყო კიდევ? რა ვიცი. ასე კი გადაწყვიტა. იმის მერე არც მერი მინახავს, ბიძაჩემის ცოლი. არ მინახავს, ფეისბუქზე ხშირად კი მწერს. სულ თედოს ამბებს მეკითხება, ისევ უყვარს რა გამოცნობა უნდა. გაგიკვირდებათ და ისევ ქმრის გვარზეა – მერი ნაკაშიძე. ლათინური ასოებით, კი, ეგაა. არ მგონია, უარი გითხრათ, უკეთ მოყვება მაგ ამბავს.

მართლა მეგონა კარგ საქმეს ვაკეთებდი. ახლა ვერ გამიგია ყველაფერი თავის ადგილზე დადგა, თუ ლილას ცხოვრება, და არა მარტო მისი, სამუდამოდ გავანადგურე. ნამდვილად ჯობდა, ყველაფერი ისეთი ბანალური ყოფილიყო, როგორც ერთი შეხედვით ჩანდა.

სანამ მერის ვნახავდით, გადავწყვიტეთ (ილიამ გადაწყვიტა), კახა ერთხელაც გვენახა. რალაც კითხვა მაქვს, დიდი კი არაფერი, მაინც ვესტუმროთო.

ამჯერად უგუნებოდ დაგვიხვდა მასპინძელი. სულ ძალით გამოგვეკითხა გამოძიების შედეგები და, თქმა რად უნდა, ვერც ერთ კითხვაზე ადამიანური პასუხი ვერ მიიღო.

– იცით ეს საქმე საიდან დაიწყო? აი, აგერ ჩემს მეგობარს, ლილამ მიწერა, ბავშვობის მეგობრებიდან რომელიღაცამ მოკლაო, – თითქოს ნავთზე ბენზინის დასხმას ცდილობს ილო, – ასე ამბობს.

– მაგ გოგოსგან არაფერი მიკვირს, – მშვიდად ამბობს კახა.

– მოგწონთ?

– ვერ ვხვდები მაგით რისი თქმა გინდათ.

– წნევა ხო არ გაქვთ, წამონითლდით, მგონი. ხასიათზეც ვერ უნდა იყოთ.

– ამას საქმესთან კავშირი არ აქვს. მე

ასე ვფიქრობ.

– სამართლიანადაც. და გოგონას ყურადღებას რატომ აღარ აქცევდით? რა მოხდა?

– იცით, თედო უცნაური კაცია. ვერ ვხვდები, ახლაც ვერ გამიგია, რა არ ესიამოვნა. უბრალოდ ადგა და ერთ მშვენიერ დღეს მკაცრად გაგვაფრთხილა, ლილას ახლოს არ გაეკაროთ, არც შენ და არც ის მეორე ბედოვლათიო. ზუსტად ასე თქვა – ბედოვლათიო. ჩვენც რა უნდა გვექნა, სამუდამოდ ავიღეთ ხელი განზრახვაზე, რომ მეგობრის შვილზე გვეზრუნა. ირა ღმერთმა გაანათლოს, მისი ძმა კი მართლა თავიდანვე არ მეხატებოდა გულზე. რალაცნაირი ყვეყნიროუაა.

– იმ სახლის მისამართი თუ გახსოვსთ?

– რა დამავინყებს, – ამოიოხრა კახამ.

რადგან სხვა კითხვა აღარ გვექონდა, დავემშვიდობეთ და ხელი მაგრად ჩამოვართვით, ილიკომ პირობა მისცა, რომ მეტად აღარ შეანუხებდა.

– მაგარი უცნაური ტიპია, არა? – ვეკითხები.

– რა მხრივ?

– ყოველმხრივ.

– ანუ?

– აი, როგორ გითხრა. ყველაფერზე წამსვლელი.

– თუ ძმა ხარ, – ბოლო ხმაზე გადაიხარხარა, – ყველაფერზე კი არაა, შიმშილით რო კვდებოდეს პურზე არ ნავა, ვინმეს გააგზავნის. ყველაფერი ადგილზე მირთმეული უნდა, თავიდანვე ეგრეა მიჩვეული, ლაბაბზე ეტყობა.

– ანუ, მკვლელი არაა?

– ვერ გაიგე რა თქვა? მცხეთაში ვიყავიო. მეც და ის სოსოც, ერთადო. ნეტა რას აკეთებდნენ იქ? ეგ კი უნდა მეკითხა.

– და შენც დაუჯერე?

– არაფერი უთქვამს დაუჯერებელი.

– რას ვაპირებთ, მერი უნდა ვნახოთ?

– მერი ნაკაშიძე მოიცდის, ჯერ იმ ბინაში უნდა მივიღეთ.

გაჭირვებით მივაგენით. რომელიღაც

გარეუბნის მეხუთე მიკრორაიონი იყო. ვერავინ წარმოიდგენს, რამდენი ვინვა-ლეთ. დაწვრილმანებას აზრი არ აქვს. მთავარია საბოლოოდ რა შედეგი მივი-ლეთ. შედეგი კი ის გახლდათ, რომ ერთა-დერთი ადამიანი, რომელმაც იმ დღეზე რამე მაინც იცოდა, ვილაც შალვა მამა-სახლისი იყო, სრულიად დაბრმავებული მოხუცი, ასე სამოცდაათი წლისა მაინც იქნებოდა. წარმოგიდგენიათ რა საქმეს შევეჭიდეთ? მოკლედ უნდა შევაჯამო რა გვქონდა: ოცი წლის წინ გარდაიცვალა ადამიანი, რომლის მკვლელობის საქ-მეც უნდა გაგვეხსნა. ამ დროს, ისიც კი არ ვიცოდით მკვლელობა იყო თუ არა, რადგან ყველაფერი უბედურ შემთხვევა-ზე მიგვანიშნებდა. დაუშვათ, მართლაც მკვლელობა იყო. საქმის ერთი ფიგურან-ტი ცოცხალი აღარ არის – თავი ჩამოიხ-რჩო საკუთარი სახლის მისაღებში, სრუ-ლიად გაუგებარი მიზეზის გამო. მეორე პირველივე წამს გამოირიცხა, მკვლელი ვერ იქნება. ყველაფერს დროც ართუ-ლებს. ოცი წლის შემდეგ შეუძლებელია რომელიმე ალიბი გადაამონმო, ცხელ კვალზე შეცდომის იმედზე იყო ან რამე მსგავსი. ახლა კიდევ ამაზე მეტი ბედის ირონია რა გინდა? ერთადერთი მოწმე ვნახეთ და ისიც სრულიად ბრმა. ყველა-ზე მეტად ის მაცოფებდა, ილიკო მაინც კმაყოფილი რომ ჩანდა. დროის საკითხია უბრალოდო, მშვიდად იმეორებდა. რაღა დრო, მთელი ოცი წელი გავიდა. ისე გა-ვიდა, ეჭვიც არავის ჰქონია და ბოლოს და ბოლოს, მართლა ვილაც გოგოს გამო, რომელიც საერთოდ არ ვიცი ვინაა, ამ-ხელა ამბავი გორდება. კახა თუა მართა-ლი, ეს გოგო სანდო არაა და რალაცებს ჩმახავს, მერე რა უნდა ვქნათ? მთელი ქვეყნის სასცილო გავხდებით. მე კიდევ ჯანდაბას. მაგრამ ილიკო? კაცს ნახევარ-ი დასავლეთ საქართველო თვალეებში შესციცინებს. არა, ბატონო, ჩემს მეგო-ბარს ვერავინ გააბრიყვებს ასე. მოკლედ, ასე იყო თუ ისე, პირველ რიგში შალვა მამასახლისის უნდა გამოგვეკითხა. ცალ-კე იმას ვდარდობდი, როგორ მიგვიღებ-

და. წარმოგიდგენიათ სრულიად დაბრმა- ვებული მოხუცის ფსიქიკური მდგომარე-ობა? არ გამიკვირებოდა სულ გინებთ თუ გამოგვისტუმრებდა უკან. მსგავსი არაფერი მომხდარა.

ბატონი შალვა მონესრიგებული, ინ-ტელიგენტი მოხუცი აღმოჩნდა. სავარ-ძელში მშვიდად იჯდა, შავი რეიბანები ეკეთა. გეგონებოდათ, მთელი ეს დრო ამ დღეს და ჩვენს გამოჩენას ელოდა. რამ-დენს ნიშნავს პირველი შთაბეჭდილება. შეიძლება ხავსიც არ იყო საქმისთვის, მოჭიდების მცდელობადაც არ ღირდა, მაგრამ იმედი მომეცა, პირველად ამ დღეების მანძილზე. საქმე რალაც აზრს იძენდა, ბატონი შალვა პირველი და ერ-თადერთი მოწმე იყო, რადგან, რეალუ-რად, კახა საერთოდ არ ყოფილა არა-ნაირი მოწმე, იმ დროს ქალაქშიც კი არ გახლდათ.

– დაბრძანდით, ბატონებო, – მოგ- ვმართავა თავაზიანად.

– საიდან იცით, რომ ორნი ვართ? – ელიმება ილოს.

– ასეთ საქმეებზე მარტო არ დადიან. ასეთ მნიშვნელოვან ამბებზე.

– ეგ საიდან იცით? – გულწრფელად მიკვირს.

– კილოზე გეტყობათ, დასავლეთი- დან უნდა იყოთ, ზღვისპირეთიდან. არ მგონია, ამხელა გზა უბრალოდ მოხუცი შალვას სანახავად გამოგვევლოთ.

ინსტინქტურად სამივეს ერთდროუ- ლად გაგვეცინა. გარეთ უკვე კოკისპი- რულად წვიმდა. არ გვეჩქარებოდა. ილი- კომ ჩაი მოითხოვა, შავი, მაგარი ჩაი. მა- გას ხომ არაფრის და არავისი ერიდება.

– ცოტა რთულ საქმეზე ვართ, – ვცდილობ, რბილად დავინყო, – რამდე- ნიმე დეტალი კიდევ უფრო ართულებს ვითარებას. ოცი წლის წინ, აქ, ხანძრის შედეგად ადამიანი გარდაიცვალა.

– მახსოვს. მაშინ ჯერ კიდევ ვხე- დავდი, თუმცა უმნიშვნელოდ. მხოლოდ ცხვირწინ თუ იდგა ადამიანი, ვხედავ- დი როგორც დაბინდულ სილუეტს, სხვა არაფერი.

– ვერაფერს გაიხსენებთ? ხმაური, ჩხუბი, რამე მსგავსი ხომ არ გასმენიათ იმ დღეს?

– ბრძებს სხვა გრძნობები გამძაფრებული აქვთ, არა? – ელიმება, – სწორადამიანს მიაგენით, რა თქმა უნდა, რაც თვალმა დამაკლო, ყურმა ასმაგად ამინაზღაურა. როცა არ მძინავს, სულ აქ ვზივარ, – ხელით გვაჩვენებს, აი, კართან, სადაც საკიდია. ხომ ისევ მანდ არის? ხანძარი მეცხრეზე იყო, ანუ ოთხი სართულით ზემოთ. დამიჯერებთ? ამ მანძილზეც კი ისევე მესმის, როგორც ახლა ვიგებ თქვენს ნათქვამს. ჩემი ჰობია ერთგვარი. იყო. სხვა რა გზა მქონდა? ვიჯექი და ვისმენდი ხმებს, ხმები ბევრს ამბობენ, თუნდაც სულ უბრალო, ქუჩიდან შემოსული ერთი შეხედვით არაფრის მომცემი სიტყვები. გეტყვით, იმ დღეს რა იყო უცნაური. რადგან მეხუთეზე ვარ, აქ თითქმის არ მესმის ფეხის ხმა, ყველა ლიფტით მოძრაობს. იმ დღეს. თერთმეტში, საათს ვერ გეტყვით, სამი ძალიან განსხვავებული ხმა იყო. ორი ძალიან მსუბუქი, მესამე საშინლად მძიმე, ძალიან მსუქანი ადამიანის ნაბიჯს ჰგავდა. დაახლოებით ორი-სამი საათის შემდეგ ისევ იყო ნაბიჯის ხმა. ამჯერად მხოლოდ ორი და პირველი სართულისკენ. როგორი? მსუბუქი და მძიმე, ძალიან მძიმე, მის გახშირებულ სუნთქვასაც კი ვგრძნობდი...

– სხვა არაფერი? მხოლოდ ეგ გახსოვთ? – ვეკითხები სულმოუთქმელად, – იქნებ იყო რამე განსხვავებული დეტალი?

– მე არ ვიყო ილია აბაშიძე, თუ ახლავ ვე არ დაგვაყენოს სწორ კვალზე.

– ეს ბიჭი მომწონს, – ეცინება შალვასაც, – იყო კიდევ რაღაც. იმ ორის წასვლიდან საკმაოდ მალე, დროს ვერ გეტყვით, ერთ საათზე მეტი არ იქნებოდა, ასე მგონია... ხოდა, იმათი წასვლის შემდეგ, კიდევ ერთი ხმა იყო. არა, არა. სულ სხვა ნაბიჯი, მსუბუქი ისიც. კი, ზუსტად ვიცი, შანსი არაა ვცდებოდე, სხვა იყო.

ამ შემთხვევაში, რა რთული მისახ-

ვედრია, რაღაც ისე არ გამოდიოდა. თუკი ის ვიღაც სხვაგან მიდიოდა გასაგებია, წინააღმდეგ შემთხვევაში ორი ადამიანი იქნებოდა გარდაცვლილი. მსუბუქი ნაბიჯიო... სოსო... თვითმკვლელობა რამდენიმე წლის შემდეგ.... სოსო.

– სისულელეა ეგ თეორია, – ცივი წყალი გადამასხა ილიკომ. სხვას არც ველოდი, – გასაგებად თქვა კახამ, ისინი მცხეთაში იყვნენ. ეგეთი ტიპები ტყუილებს სწრაფად ვერ იფიქრებენ, მხოლოდ გასკდომამდე ჭამა შეუძლიათ წამებში. ხო, შეიძლება ეგ ვერსია დისი ხნის წინ ჰქონოდა შემუშავებული, მაგრამ მიზეზი?

– ვალები ახსენა. იქნებ ფული გამოართვა რომელიმეს. ან ბიზნესს შეუქმნა პრობლემები, ჩეკების გაყალბება, დაუშვიათ.

– მართლა გგონია, რომ ლოთობის და თამაშისგან აგონიაში მყოფ კაცს მაგდენი ფიქრის თავი აქვს?

– იცი რას ვერ ვხვდები? თუ გამოძიებისთვის რამე ჩიხი არსებობს, ყველაზე რთულ, გამოუვალ ორღობეში ვართ. და არ მესმის რატომ არ ვნახულობთ თედო ნაკაშიძეს? ერთადერთ ადამიანს, რომელიც ლილაზე ზრუნავდა და დღესაც ზრუნავს?

– ეგ დღეც დადგება. მანამდე მერი უნდა ვნახოთ. ჯერ ცოტას დავისვენებ, ბევრი რამე მაქვს დასალაგებელი გონებაში.

მყარი არგუმენტები ჰქონდა. აღარაფერი მითქვამს.

შემდეგი დღეები უმიზნო ხეტიალში გავატარეთ. სახლიდან გავდიოდით ერთდროულად, სხვადასხვა მიმართულებით. არ მინდოდა მისთვის ფიქრში ხელი შემეშალა. მე რომ არაფერი მქონდა ხელჩასაჭიდი, სულაც არ ნიშნავდა იგივეს ილიკოსთვის. შეიძლება უკვე ზედმეტად ბევრიც კი იცოდა და საკუთარი აზრებისგან დაცლა სჭირდებოდა. ნელ-ნელა ვხვდებოდი სხვაობას თბილისსა

და საქართველოს ყველა სხვა ქალაქს შორის. პირველ რიგში ეს რიტმია. ცხოვრების სწრაფი, დაუოკებელი, უწყვეტი რიტმი. რთულია ფეხი აუბა, ალბათ ამიტომ ვერ ვეგუები და ერთი სული მაქვს აქ ჩამოსული უკან როდის გავბრუნდები. მეორე – თავისუფლება. ბათუმი მხოლოდ ზღვულშია თავისუფალი, ეს იცოდით? ნელინადის სხვა დროებში რალაცნაირად პირქუში, სერიოზული ხდება. თითქოს ზაფხულისგან დაღლილი, მომდევნო სეზონისთვის ენერჯის აღდგენას ცდილობს. მშვიდად თვლემს მთელი ცხრა თვე ზაფხულის მოლოდინში. მესამეც, ერთი შეხედვით ნამდვილად ასეა: ხალხს საერთოდ არ აინტერესებს ერთმანეთის პირადი ცხოვრება. თავისუფლების თავისუფლება. აი, ესაა. ცხვირი იმაზე გრძელი არავის უნდა ჰქონდეს, საკუთარ საქმეს რომ გასცდეს. ასეთ სისულელეებზე ვფიქრობდი მთელი დღე. ამ დროს კი, ილიკო, სრულიად დარწმუნებული ვარ, თეორიებით თავს იხეთქავდა ირაკლის გარდაცვალებაზე ფიქრით. ისე, თუ მკვლელობა იყო, რაშიც მისი შვილი ასეთი თავდაჯერებულია, მკვლელი პროფესიონალი კი არა, უფრო მეტიც ყოფილა. ჩანაწერები ტელეფონში მქონდა. თვალი გადავაკლე, თუმცა საინტერესოს ვერაფერს ნავაწყდი. ამაზე უფრო ვლიზიანდობოდი. სიკვდილი ეჭვმიტანილის გარეშე. მოკლედ, ასე ვიარეთ მარტოებმა. მეორე დღეს მიმართულებები შევცვალეთ. ამას შედეგი არ გამოუღია, ყოველ შემთხვევაში ჩემთვის. ყველაფერს ერთი პრობლემაც ემატებოდა. ერთი კვირა გადიოდა და საათით ზედმეტსაც კი არავინ გვაპატიებდა. ფინანსურად არასდროს მიღხინდა, თითქმის ათასლარიანი დანახარჯი მქონდა უკვე და ესეც მეზედმეტებოდა. ხოდა, ის იყო, ხელის ჩაქნევას და ბათუმში დაბრუნებას ვაპირებდი, დღემდე არ ვიცი საიდან, მაგრამ თვით ილია აბაშიძემ ერთი კვირის საფასური დაუმატა ბინის მეპატრონეს. აი, მანდ მივხვდი რა დონეზე იყო დაინტერესებული ამ საქმით. მე ჩემი გაჭირვება მქონდა, ბათუმი და სა-

კუთარი სახლი მენატრებოდა. ან ქალაქია ეგეთი, ან მე ვარ ჩაცოკლული. როცა იქ ვარ, მბეზრდება, ოდნავ მოვშორდები თუ არა, აუტანელი მონატრების გრძობა მეუფლება. ილიკოს თუ ენატრებოდა? ნარმოდგენა არ მაქვს. ჩემი აზრით, არა. ანის ამბის შემდეგ – აღარ.

ბოლო, როცა ხმა ამოიღო და ორიოდ სიტყვა მითხრა, ჯიბიდან ტყუპების სურათი ამოაძვრინა. „აბა, კარგად დააკვირდი“, მეუბნება, „იქნებ რამე საინტერესო აღმოაჩინო“. რა უნდა შემემჩნია. მეც მასავით მოვიქეცი, მაქსიმალურად ახლოს მოვიტანე და კარგად დავაკვირდი. არაფერი შემინიშნავს, არც მქონია იმედი. „იცი, რა, ადამიანი ხესავითაა“, ამბობს და სურათს ჯიბეში იკუჭავს, „შეიძლება დანაშაული იყო ამ სურათის მოპარვა. მერე დავაბრუნებ, ჯერ რალაცას ვიკვლივ“. აღარაფერი მიკითხავს. წინ რთული კვირა გველოდა და არ მინდოდა, კითხვებით დამეტვირთა. ისედაც ვგრძნობდი, ნანობდა რაც თქვა, ზედმეტ ლაქლაქად თვლიდა, ზედ სახეზე ეტყობოდა.

პატარა პაუზამ ორივეზე დადებითად იმოქმედა. დღენახევარი ყველაფრისგან დავისვენეთ. იმ საქმეზე აღარ ვფიქრობდით, მე ნამდვილად არა. იცით, როგორაა? აი, სიზმარს რომ ნახავ და გაღვიძებისას აღარ გახსოვს. რამდენიც არ უნდა იფიქრო, ვერ გაიხსენებ. მერე, რალაც დროის შემდეგ, ზიხარ შენთვის, წვნიანს შეექცევი და ბრაზს, ყველაფერი თავისით ამოტივტივდება. საქმეც ეგრეა, ხანდახან მაინც შორიდან უნდა შეხედო. ანუ ფიქრს შეეშვა. ზედმეტი დაძაბვისგან, ძალიან აშკარა ფაქტები გამოგორჩება, რაც იცი ისიც ერთმანეთში აგებლართება და, კაპუტ. ეს ყველაფერი მე არ მომიფიქრებია, ილიკოსგან ვიცი. ნასვამმა გამანდო ერთხელ, თან გამაფრთხილა, მაგარ საიდუმლოს გეუბნებო.

საბოლოოდ მერი ნაკაშიძე ოთხშაბათს სალამოს ვნახეთ. ამ ქალმა ყოველგვარ მოლოდინს გადააჭარბა, იმ ისტორიას, რომელიც ლილასგან გავიგეთ, ერთიანად გაჭალარავებული, ფსიქოლოგიუ-

რად გატეხილი, თვალეზრაცვენილი ქალი მოვარგე. თქვენც არ მომიკვდეთ. ისე, ხო ლოგიკურია? წარმოიდგინეთ: ბედნიერად ცხოვრობ ქმართან ერთად, შენს საქმეს მშვიდად აკეთებ, ხელს არაფერს გიშლის მომავლის დაგეგმვაში და უცებ, ერთ არც ისე მშვენიერ დღეს, ქმარი გიცხადება, განქორწინების დროაო. ნუ-თუ ვინმეს შეუძლია, ამ ყველაფრის შემდეგ ძველებურად ცხოვრების გაგრძელება? როგორც ჩანს, მერიმ შეძლო.

მე და ილიკო, როგორღაც უხერხულად ვგრძნობდით თავს. ჰო, ისიც კი. ეს ქალი ფაქტიურად ქვრივი იყო, განქორწინების მეტი რა ვიცი, თუმცა ასეთი? ყოვლად უმსგავსო და მოულოდნელი საქციელი გახლდათ. არც ერთს არ გვინდოდა ამაზე საუბარი და მაინც, ყველა ვხვდებოდით, ამის გარეშე საქმე არ დაიძრებოდა.

– იმ დღეზე მოგვიყევით, – იწყებს ილო, პირველად ყველას ამას ვეკითხებით, – არ იფიქროთ, თითქოს უმნიშვნელო დეტალი არსებობდეს. თუ რამე სისულელე იქნება, ანუ იფიქრებთ, სისულელეაო, მაინც თქვით. თქვენის ნებართვით. მე აქ წამოვწვები, უფრო კომფორტულია, კარგადაც ვიმასხოვრებ.

ხელები თავქვეშ ამოიღო და ჭერს მიამტვრდა. დივანი ამკარად კომფორტული იყო.

– რა უნდა ვთქვა, – გაკვირვებულმა მერიმ ზღვისფერი თვალები შემოგვანათა, – ჩვეულებრივი დღე იყო. იქამდე, სანამ ნიუ-იორკიდან ამბავი მოვიდოდა. იქ ყოფილხართ? არა? აუცილებლად უნდა ნახვიდეთ. იცით, მე და თედო ვაპირებდით. რომ არა რამდენიმე პრობლემა, არ გამოვრიცხავ, ზუსტად იმ დროს იქ ვყოფილიყავით. იმის მერე არაერთხელ ვიყავი. მარტო, რა თქმა უნდა. არ ვიცი ამის გამო, თუ იმ 11 სექტემბრის ამბებმა იმოქმედა, თითქოს ყველაფერი შეიცვალა. მერე, მრავალი წლის შემდეგ, ბინას ყოველთვის 59-ე ქუჩაზე, ცენტრალ პარკთან ახლოს ვქირაობდი. ფულის პრობლემა არასდროს მქონია. თედო, რო-

გორც ძმისშვილს, ასევე მეც სათანადო ყურადღებას მაქცევდა.

– ჩვენ სხვა 11 სექტემბერი გვანტივრესებს, – ამთქნარებს ილიკო. ეს მოსაწყენია. არა, თვითონ ფაქტს არ ვგულისხმობ, საშინელებაა. საქმესთან რომ კავშირი არ აქვს, ეს ვიგულისხმე.

– ხოდა, იმას ვამბობდი, ჩვეულებრივი დღე იყო-მეთქი. საერთოდ არაფერი ვიცი იმ ამბის. არც ეჭვის საფუძველი მქონია. არც ინტუიციით გამოვიჩინევი.

– პირველი ადამიანი ხართ, ვინც ამას ამბობს. – თავშეკავებულად ვიცინი.

ასეა. ამიტომაც არ ვიცი რა უნდა მოვყვე. სამშაბათი იყო, ასე მახსოვს. დილით ლექციებზე გავიდა. გვიან დაბრუნდა, ზუსტად ვერ ვიხსენებ, მაგრამ თორმეტი იქნებოდა. რა უნდა გამკვირვებოდა? თავის საქმეზე უგონოდ შეყვარებულია. უფრო სწორად იყო. რამდენსაც გინდათ იმდენს გავიხსენებ, ღამე უნივერსიტეტში გაუთენებია და მეორე საღამოს დაბრუნებულა სახლში. არანაირი ეჭვიანობა, თქვენ არ იცნობთ ჩემს ქმარს. ყოფილს. იქნებ, შემდეგ რა მოხდა ეგ უფრო საინტერესოა? კი ბატონო, რა დამავიწყებს. მე და თედო გადასარევიად ვენწყობით ერთმანეთს. რაც შეეხება შვილს, ამაზე პრობლემა არ გვქონია. უბრალოდ, არ ვჩქარობდით. რას საქმიანობდა? როგორ, აქამდე არ გიკითხავთ? ფილოლოგიის ლექტორი იყო, ჯავახიშვილში. მერე მაგასაც თავი დაანება. უცნაურობას მანამდე ვერ ვატყობდი. ერთი ეგ იყო, ნიუ-იორკში, ტაქსში ჩავჯდებიოდით თუ არა, მძლოლს ეკითხებოდა, თქვენ ხომ არ იცით გარეული იხვეები სად მიდიან, როცა ტბა იყინებაო. ყოველთვის ეკითხებოდა, გამონაკლისის გარეშე, თითოეულ მათგანს. პასუხი, რასაკვირველია, არასდროს მიუღია. საერთოდ, 59-ე ქუჩაც მისი ახირება იყო. სხვა არაფერი. მერე, ძმა როცა გარდაეცვალა, თითქოს რაღაც ნაწილი მოკვდა მასში. მესმის, ტყუპები იყვნენ. ამის გამო დღემდე ვცდილობ, გავუგო.

– და პროტესტი არ გამოგიოქვამთ? –

დამაინტერესა.

– სიმართლე გითხრათ, მთელი კვირა შოკში ვიყავი. აგონიიდან გამოვედი თუ არა, შევხვდით და ვისაუბრეთ, მკაცრად, გარკვევით ამიხსნა, რომ მარტოობა უნდოდა და მისთვის ყველაფერი დამთავრდა. აღარც შვილი უნდოდა, მით უმეტეს – ცოლი. ეს ყველაფერი ირაკლის გარდაცვალებიდან ერთი თვის შემდეგ იყო, დაახლოებით.

– იქამდე ერთად ცხოვრობდით?

– დიახ. მერე ერთიანად აფეთქდა.

ილიკომ განქორწინების საბუთის ნახვა მოითხოვა. დიდხანს უტრიალა. ისევ შუბლთან მიიტანა. ყურადღებას საერთოდ აღარ გვაქცევდა. თითქოს პირველად ნახა მსგავსი დოკუმენტი. მერი გაოცებული უყურებდა. მე კი დიდი ხანია მივეჩვიე. ილიკოა, რა. ერთი შენც ნახეო მთხოვა და რა გზა მქონდა, ვაკვირდებოდი გულმოდგინედ. ჩვეულებრივი საბუთი იყო.

თუ შეიძლება, ამას ცოტა ხნით დავიტოვებ. გპირდებით, დაგიბრუნებთ.

სულ თქვენი იყოს, – ჩაილაპარაკა მერი.

განქორწინებამდე სექსი თუ გქონდათ? – ინტერესდება ილიკო. – ანუ, ირაკლი ნაკაშიძის გარდაცვალების შემდეგ – განქორწინებამდე.

სირცხვილისგან გავშრი. მინდოდა, ერთი შემომერტყა, იქნებ მერე მაინც მეთოკა თავისი თავხედური ფანტაზიები.

არ მგონია, ამას საქმესთან პირდაპირი კავშირი ჰქონდეს, ან თუნდაც ირიბი, – იწყინა მერი. რალა თქმა უნდა, სამართლიანად.

– მე კი ვფიქრობ, რომ შეიძლება, ეს ფაქტი მთავარი გასაღები აღმოჩნდეს. რასაკვირველია, სწორად თუ მოვარგებთ საკეტს.

– მე კი სისულელედ მიმაჩნია. თავს შევიკავებ. ახლა შეგიძლიათ, მარტო დამტოვოთ.

ყველაფერი გააფუჭა. მარტო ერთ რამეში ვიყავი დარწმუნებული – ეს ქალი სათოფეზე აღარასდროს გაგვიკარებდა.

– ეს მაინც ხომ წამოვიღე. – კმაყოფილმა ჩაილაპარაკა და განქორწინების საბუთი თვალწინ ამიფრიალა. ეგრე ეკუთვნით.

ყოველი ახალი დღე, მეტ დაკარგულ დროს ნიშნავდა. ხალხის სია, რომლებიც უნდა დაგვეკითხა, მინიმუმამდე შემცირდა. დარჩა ბოლო იმედი, თედო ნაკაშიძე, რომელიც არც კი ვიცი მიგვიღებდა თუ არა. ასე ნეგატიურად განწყობილი არასდროს ვყოფილვარ. ეს დაკითხვაც ბანალურად დამთავრდებოდა, გული მიგრძნობდა და როგორც შემდეგ აღმოჩნდა, მართალი ვიყავი. წარმოდგენაც არ მინდოდა მერე რა მოხდებოდა. ბათუმის მონატრებას ისიც დაემატა, რომ დედაქალაქის ხმაური საბოლოოდ აუტანელი გახდა. ზაფხული რომ ზაფხულია, მაშინაც კი არაა მსგავსი აურზაური ბათუმში. სულ რამდენიმე დღე გვრჩებოდა. უკანასკნელ თეთრებს საჭმელში ვხარჯავდით. ტაქსით აღარ ვმგზავრობდით, რადგან მეტრო ბევრად ხელსაყრელი და სწრაფი აღმოჩნდა. ასე იყო თუ ისე, თავს გავიტანდით. ერთი ადამიანი უნდა გვენახა და აღარ ვჩქარობდით. საქმეზე თითქმის აღარ ვესაუბრებოდით ერთმანეთს. ილიკო მხიარული ჩანდა. თავს იტყუებდა და მეც მატყუებდა, ალბათ. მისთვის გაუხსნელ საქმეზე დიდი საშინელება არ არსებობს. მთელი მისი ცხოვრების იდეაფიქსი ესაა. გადავწყვიტეთ, ჯერ ლილა გვენახა, შემდეგ ბიძამისი. სახლში არ იყო და სალამომდე მის სადარბაზოსთან ვიყურყუტეთ. არ ვიცი იქ რატომ მივედით. სათქმელი არაფერი გქონდა. არც თვითონ დაუსვამს ზედმეტი კითხვები. ჭკვიანი გოგო ჩანდა, ისედაც ხვდებოდა საქმის ვითარებას. ჩაფლავდით. მიკიბ-მოკიბვის გარეშე თუ ვიტყვი, ჩავიჯვით. თედოს მისამართი გამოვართვით, ყავით გაგვიმასპინძლდა და სახლისკენ წავედით.

უნდა იცოდეთ, თედო როგორი იყო. ძაან მეგობრება ეს დეტალური აღწერე-

ბი. მე, ჟურნალისტ კაცსაც კი გულზე არ მეხატება მსგავსი სისულელეებზე დაწვრილმანება, თუმცა... თედო ნაკაშიძე იმაზე მაღალი და მოსული ტიპი აღმოჩნდა, ვიდრე სურათებიდან ჩანდა. ბოლომდე გაჭალარავებულიყო, თმა ლამაზად ჰქონდა გადავარცხნილი. წვერი, რომელიც ასევე სრულიად ჭალარა ჰქონდა – მონესრიგებული. როგორც ჩანს, თავს მშვენივრად უვლიდა და მთელ დროს საკუთარ სხეულზე ზრუნვას ახმარდა. მარცხენა ფეხით კოჭლობდა, დამალვას არ ცდილობდა, მაგრამ არც კომფორტულად გრნობდა თავს. შალვას მსგავსად, თითქოს ისიც დიდი ხანია გველოდა. ილიკოს სიურპრიზები არა და არ მთავრდებოდა. როცა მეგონა, ხმის ამოღების საშუალებას არ მომცემსთქო, ზუსტად მაშინ გაჩუმდა და მთელი ის დრო, რაც თედო ნაკაშიძის სახლში გაატარეთ, ხმა არ ამოუღია.

– ბატონო თედო, მესმის, ძალიან რთულია თქვენთვის ამ თემაზე საუბარი, – ვამბობ, – მაგრამ უნდა გესმოდეთ, ამას თქვენი და თქვენი ოჯახის კეთილდღეობისთვის ვაკეთებთ. თუნდაც ლილასთვის, რომელსაც მხოლოდ თქვენი იმედი აქვს, – მოკლედ ქადაგად დავვარდი, – ამის გამო მაინც გადააბიჯეთ საკუთარ ტკივილს.

– რისი მოსმენა გინდათ, – იწყებს ყოველგვარი შესავლის გარეშე, – მერიც გეტყობათ. იმ დღეს დილით გავედი სახლიდან, ძალიან ადრე. ლექციები სალამოს ექვსამდე მქონდა. მერე, ტრადიციულად, უნივერსიტეტში დავრჩი და საკუთარ ნაშრომებს ვუკირკიტებდი. რომელს? თუ წაგიკითხავთ მითხარით „დროის ფაქტორი ფოლკნერისა და ჯოისის ნაწარმოებებში“. არა, ხომ? არც მიკვირს. როგორც კი დამირეკეს, მერისთან გავიქეცი, დავიბენი, საერთოდ ვერ მივხვდი რა უნდა გამეკეთებინა. თქვენ რას იზამდით? მე და ირაკლი ერთი მთლიანობა ვიყავით. ახლაც ასეა.

– მერიმ თქვა, რომ უნივერსიტეტი, ლექციები, თქვენთვის უძვირფასესი

იყო, როგორ შეძელით ასე ერთი ხელის მოსმით ყველაფერზე უარის თქმა?

– ის არ გითხრათ, რომ თავად უფრო მნიშვნელოვანი იყო? მერიზე თუ ვთქვი უარი, როგორ გგონიათ, უნივერსიტეტი დამაბრკოლებდა?

მაგრად მიჭერდა. მე ჟურნალისტი ვარ და სტატიების დაწერა მეხერხება, ასეა თუ ისე, მთელი გულით მინდოდა, ცხოვრებაში პირველად, ილიკოს თავისებურები ჩაერთო, მაგრამ მტკიცედ ჰქონდა გადაწყვეტილი, მუნჯის როლი ეთამამა.

– თქვენი ძმის მეგობრებს, – ძლივს ვბედავ კითხვას, – სოსოს და კახას, რატომ აუკრძალეთ ლილასთან სიახლოვე?

– როგორც მე შევნიშნე, თავს დამნაშავედ გრძნობდნენ. არ ვიცი კონკრეტულად რაში, თუმცა მსგავსი შთაბეჭდილება დამრჩა. მოვალეობის მოხდის მიზნით აკეთებდნენ ყველაფერს და რამდენიმე წელში მაგასაც აღარ იზამდნენ. ლილა ჩემი ოჯახია, ჩემი ძმის შვილი, ჩემ თვალწინ გაიზარდა.

– სოსოზე რამე თუ იცით?

– მხოლოდ ის, რაც ყველამ. საკუთარ სახლში ნახეს, თავი ჩამოიხრჩო.

– თქვენს ძმაზე რას გვეტყვით?

– მიჭირს ამაზე საუბარი. ტკივილის გამო კი არა. ისე, განსაკუთრებული იყო. ცოლი რომ გარდაეცვალა უფრო გულჩათხრობილი გახდა. ვალები? რა ვალები, მსგავსი არაფერი გამიგია. სვამდა, ეს მართალია, თუმცა აზარტულ თამაშებზე არაფერი მსმენია. ხალხი ყველაფერს იტყვის. მთელი ხუთი წელი ყველას პირზე ეკერა ეს ამბავი, მერე როგორც ხდება, ერთიანად მიანებეს თავი სხვადასხვა თეორიებს. თქვენი გამკვირვებია, იმდენი ვერსია იყო, თვითმკვლევლობისაც კი, მაგრამ მკვლევლობა საიდან მოიტანეთ?

– გრძელი ამბავია, იმდენად უცნაური, არ მგონია, მოყოლად ღირდეს. – მხოლოდ ამის თქმას ვახერხებ.

როგორც მანამდე ვთქვი, ყველაზე ნაკლები თედოსთან საუბარმა მოგვცა, იქნებ იმიტომ, რომ ილიკო საქმიდან

გავიდა? აბა, რა ერქვა მის საქციელს? განზე გადავა, მთელი საქმე მე დამითმო. უკან განბილებული გამოვბრუნდი, ჩემი მეგობარი მაინც მხიარული ჩანდა. მზემ გამოანათა, როგორც იქნაო, აღნიშნა.

– დღეს სანაპიროზე წავიდეთ, ლუდი დავლიოთ, გამარჯვება აღვნიშნოთ.

– ასე მგონია, სულ დამცინი. – მართლა ძალიან ვბრაზდები.

– სულ ტყუილად, სუუულ. ან იქნებ არც, – არ ეშვება თავისებურებს, – არა, მართლა. დღეს კარგად გამოვთვრეთ და ხვალ საქმე დავასრულოთ.

– შენ რა, იცი მკვლელი ვინაა? თუკი საერთოდ მკვლელია იყო და იმ გოგოს გამო არ ავიტყვიეთ თავი.

– ჯერ არაფერი ვიცი. ლუდი მინდა, მაგაში ვარ მხოლოდ დარწმუნებული.

მატყუებდა. რა დიდი გამოცნობა უნდოდა. ძალიან დავილაღე და უკვე სულერთი იყო. ერთადერთი რალაც მინდოდა – სახლში დაბრუნება. ბატონი ვაჟასთვის რამე უაზრო, ინტრიგული სტატიის ჩაბარება, ხელფასის შენარჩუნება და მშვიდი ცხოვრება. არ ყოფილა ეს ექმენი ჩემი საქმე. მარტო შინაგანად კი არა, ფიზიკურადაც საშინელ სისუსტეს ვგრძნობდი. ოთხმოცი წლის გადამდგარი პოლკოვნიკით ძვლებში მამტვრევდა. მართალი ყოფილა, მონატრება დროითი კი არა, სივრცითი ფენომენიაო. კაცმა რომ თქვას, „ოკრიბაში“ ჩამოვედი თუ არა, ეგ კი არა, რიკოთი რომ გადმოვიარეთ, მაშინვე მოვისაკლისე ჩემი ქალაქი. უკან მინდოდა დაბრუნება, მხოლოდ ამის სურვილია მქონდა. და რას ვაკეთებდი სანაცვლოდ? სანაპიროზე ვიდექი, ლუდს ვწრუპავდი, მდინარეში გადაკიდებულ ანკესებს მივშტერებოდი. იმ დღეს მტკვარი უჩვეულოდ მშვიდი და სუფთა იყო. ჩემი შვევებულებაც ინურებოდა. მაგრამ კი დავისვენე.

ლამდებოდა, როცა მელირსა და ილიკო ლუდის სმით დაილალა. რამდენიმე მის მსგავს შეუუყუნებულ ლოთსაც გამოელაპარაკა. მთელ რიგ საკითხებზე

მოისმინა იმათი აზრი და ბოლოს გემრიელი ჩახუტებით გამოემშვიდობა.

მეორე დღით ადრინად წამოხტა. რალაცით კმაყოფილი ჩანდა. გამოუძინებელი, თუმცა მაინც ბედნიერი სახე ჰქონდა. ვერავინ იტყოდა, წინა დღით ათი კათხა ლუდი ჩაიცალა მუცელშიო.

აბა, ტრაკი ანე უსაქმურო, – მე მინოდებს უსაქმურს, – დღეს ბევრი საქმე გვექნება.

ლილა იმ დღეს ულამაზო მეჩვენა. გამოუძინებელი ჩანდა. მოუნესრიგებელი. ზედმეტი შეკითხვებით არც ამჯერად შეუწუხებია თავი.

– თავს როგორ გრძნობ? – ინტერესდება ილიკო, – იმის გამო არ გეკითხები, ცუდად რომ გამოიყურები, – აი, მესმის თავაზიანობა, – იმის კითხვა მინდოდა, ხარ თუ არა მზად დღევანდელი დღისთვის?

– არ შეგიძლიათ ცოტა გასაგებად ილაპარაკოთ? – ხმა ებზარება ლილას.

ეგ ნამდვილად არ აწყენდა. გასაგებად საუბარი და სულ ოდნავი თავაზიანობა.

– მართალი ყოფილხარ. იცი, თავიდან ეჭვი მეპარებოდა. საერთოდ ასეთი საქმეები ჩემი სტილი არაა. უცნაური იყო, მხოლოდ ამიტომ დავინტერესდი. ეჭვი შენში მეპარებოდა, მართალი კი იმაში ყოფილხარ, რომ საქმე ნამდვილად მკვლელიასთან გვაქვს. ამას ნყალი არ გაუვა.

– გინდათ თქვათ, რომ მკვლელი იპოვეთ?

– საქმე ასე მარტივად არაა. შეცდომაში ნუ შეგიყვანს ჩემი სიტყვები, არ იფიქრო, თითქოს მკვლელი მიმწყვედელი მყავდეს კუთხეში და რამდენიმე დღეში ყველაფერზე პასუხს აგებს.

– ჩვენი მხრიდან რა იქნება საჭირო?

ისე, ეგ მეც მაგრად მაინტერესებს. ლილაზე მეტი მეც არ ვიცი საქმეზე. შეიძლება, ვაჭარბებ, მაგრამ ბევრად მეტი მართლა არ ვიცი. ჩემი ჩანაწერები სისულელეა, მხოლოდ ფაქტები, ისიც უმნიშვნელო.

– მე მინდა, ასეთ რთულ დროს მარ-

ტო არ იყო. თედო თუ გვესტუმრება, დიდად დაგვაფასებს. მგონი, მანაც უნდა, იცოდეს რა ხდება სინამდვილეში. თუ უარს იტყვის, კი ბატონო, მისი ნებაა. ვერაფერს დავაძალებთ.

თედო ნაკაშიძემ პატივი დაგვდო და სამი საათის შემდეგ მობრძანდა. იქამდე სოციალურ ქსელებს ვუკირკიტებდი. ყალბი ანგარიში გავაუქმე. აღარ მინდოდა მეორედ ასეთ გაუგებრობაში გახვევა.

ლილას ბიძა ისევ ისეთი მონესრიგებული, სუფთად ჩაცმული, მარცხენა ფეხით ოდნავ დაკოჭლებული წარსდგა ჩვენს წინაშე. მოვიდა თუ არა, გამოგვიცხადა, ზუსტად ვიცოდი კიდევ მომინევდა თქვენი ნახვაო.

– ახლა რას ფიქრობთ, ამ დღის შემდეგ ისევ შევხვდებით? – სწრაფად პასუხობს ილიკო.

– ვინ იცის. რა არ ხდება ამქვეყნად.

– მე კი სრულიად დარწმუნებული ვარ, ერთმანეთს ველარასდროს ვნახავთ.

– ამაზე სასაუბროდ თუ დამიბარეთ, წყლის ნაყვავზე უარესი გამოდის, საქმეების მეტი რა მაქვს.

– ამ სახლის გასაღები თქვენც გაქვთ, არა? – რაღაც დაკითხვის მსგავსს იწყებს.

– რა თქმა უნდა. ამაში რამე განსაკუთრებულს ხედავთ?

– არა, არა. შეიძლება თქვენი გასაღები ვნახო?

ამასაც ისეთივე ინტერესით აკვირდებოდა, როგორც ყველაფერს დანარჩენს. შემდეგ გასაღები ჯიბეში ჩაიდო და ფეხზე წამოდგა. თედოს ზურგს უკან დადგა და მხრებზე ხელები დაანყო. იმანაც, თითქოს ილიკოს საქციელს მიჩვეულმა, ერთხელ მიაბრუნა სანახევროდ თავი მერე მე შემომხედა:

– მაგარი მეგობარი გყავს, სულ ასეთია? მართლა მაინტერესებს.

– მე კი ის უფრო მაინტერესებს, საკუთარი ძმა რატომ მოკალით?

ჩემმა მეგობარმა რაღაც საოცარი, განსაკუთრებული თამაში წამოიწყო.

ყოველგვარი მეტაფორის გარეშე, პირდაპირ პირი დამრჩა ღია. ლილა ისეთი გაფითრებული იყო, ისეთი დაბნეული, ველარ გავიგე რა უნდა მექნა. მხოლოდ თედო იყო გახევებული, მოქუფრული, სევდიანი იჯდა და ხმას არ იღებდა.

– კიდევ ერთხელ ვიმეორებ კითხვას: ახლავე უნდა მითხრათ, საკუთარი ძმა რატომ გაიმეტეთ ასეთი საშინელი სიკვდილისთვის?

ეს კიდევ არაფერი, მხოლოდ დასაწყისი ყოფილა. მთელი ამბები ჯერ კიდევ წინ გველოდა. ამ კითხვით, ილიკომ მხოლოდ საქმე დაძრა. გვეგონა, ყველაფერს მივხვდით, თედო დამნაშავე იყო და ძმის მკვლელს საკადრისი პასუხი გაეცემოდა სასამართლო დარბაზში. ვცდებოდით. ყველაფერი წინ იყო.

გაკვირვებამ, ელდამ, აგონიამ, შიშმა, თუ ყველაფერმა ერთად როცა გადაიარა, ლილა უკვე ფეხზე იდგა, ოთახში წინ და უკან დააბიჯებდა მსუბუქი ნაბიჯით. ილიკო ფანჯარასთან აბოლებდა. მე – არ მახსოვს. მხოლოდ თედო იჯდა გაუნძრევლად, მერე ერთი გულიანად გადაიხარხარა და მრისხანედ წამოიძახა:

– ასეთი სისულელე ჩემს ცხოვრებაში არ გამიგია. ცხვირმოუხოცავო ღლაპო, ახლავე გააფვით აქედან.

– აბა, აბა. რა სიტყვებს იძახით, მარტო ჩვენ რო ვიყოთ არა უშავს. თქვენი ძმისშვილის თანდასწრებით მიუღებელია.

– მე მივდივარ. ახლა კი დარწმუნებული ვარ, კიდევ შევხვდებით ერთმანეთს, პოლიციის განყოფილებაში, ცილისწამებისთვის. ბათუმიდან ხართ, ხო? ზღვას ველარასდროს ნახავთ, დარწმუნებული იყავით.

– ვერსად ვერ ნახვალთ, გასაღები ჩემს ჯიბეშია. ლილა კი, სანამ სიმართლეს არ გაიგებს, ზუსტად ვიცი, გასაღებს არ მოგცემთ.

მერე ტელეფონი გამომართვა და დარეკა.

– ალო, პოლიციაა? დიახ, დიახ. საქმე მკვლელობასთან გვაქვს, მისამართს

გეტყვი. ახლავე მოხვალთ? ნუ იჩქარებთ, მკვლელობა ოცი წლის წინ მოხდა, ერთი საათი აქეთ იქნება თუ იქით, საქმეს მაინც ველარ შეცვლის. ზუსტად ერთ საათში იყავით.

– როგორ ბედავთ, – მუშტებშეკრული ლილა ილიკოს წინ იდგა, – რა სისულელეებს როშავთ და ცილს სწამებთ ბიძაჩემს, ერთადერთ ადამიანს, ვინც ყველაფერი გაჩინა ჩემ გამო.

– ახლავე ყველამ მოკეტეთ და სიმართლე მოისმინეთ, – აღმოხდა ილიკოს, მართლა განრისხებული ჩანდა, – ეს კაცი, ლილა, ბიძა კი არა – მამაშენია. შენ თუ გახსოვს მეგობარო, – ამჯერად მე მომმართავს, – რამდენიმე დღის წინ გითხარი, ადამიანი ხეს გავს–მეთქი. რა გგონია, ისე, ლამაზი სიტყვები იყო? ეგაა შენი პრობლემა, დეტალებს არ აკვირდები. არადა ყველაფერი, მთელი ცხოვრება დეტალებისგან შედგება. პირველივე დღეს, თედოს და ირაკლის სურათი ვნახე თუ არა, შევძელი მათი განსხვავება. იცი, დედამინაზე ორი ერთმანეთის მსგავსი ხე არ არსებობს. შეუძლებელია იდენტური იყოს. სუთუულ მცირე სხვაობა მაინც იქნება. ასევეა ადამიანების შემთხვევაშიც. მეცნიერულად დამტკიცებულია: არ არსებობს ყველაფრით მისგავსებული ორი ადამიანი, ტყუუბიც კი, ყველაზე საინტერესო ესაა. კარგად დააკვირდით ამ ბატონის მარცხენა თვალს, ოდნავი სიელამე შესამჩნევია. აქ შეიძლება შეემცდარიყავი, ამიტომ ნაადრევი დასკვნების გამოტანა სისულელე იქნებოდა. უბრალოდ, ყველაფერი ასე დაიწყო. იქ, იმ ბინაში ერთი საინტერესო ადამიანი ცხოვრობს, შალვა მამასახლისი, გაგიგიათ? მართალია ბრმაა, თუმცა ყველაზე მეტს ხედავს. მისი ჩვენება ძალიან დაგვეხმარა.

– ანუ ასეთ სისულელეს ბრმა ადამიანის ჩვენებაზე დაყრდნობით ამბობთ? – ლილას მოთმინება აღარ ჰყოფნის.

აშკარაა, ილო დათმობას არ აპირებს:

– ლილა, ძვირფასო, ჩემი აზრები ერთმანეთთან ძალიან წვრილი ძაფებით

არის დაკავშირებული და თუ განყდება, მის აღდგენას ველარასდროს მოვახერხებ. გაჩუმდი, თუ შეიძლება. რაც შეეხება შემდეგ ამბებს, ყველაფერი ასე მოხდა. 11 სექტემბერს ირაკლი ნაკაშიძე, მის ორ მეგობართან ერთად საქმეებზე საუბრობდა. შალვამ კარგად გაარჩია ფეხის ხმა. რამდენიმე საათის შემდეგ, როცა ირაკლიმ მეგობრებს ვალებსა და პრობლემებზე საიდუმლო გაანდო, სოსო და კახა ბინას ტოვებენ. გამოიცანით: ორივემ უარი უთხრა მეგობარს დახმარებაზე. ამ ამბავს აქ დავტოვებ, ახლა უფრო მნიშვნელოვანზე გადავდივარ. როცა განქორწინების საქმე გავიგე, მერის, რომელიც ისევ ქმრის გვარზეა, საბუთის გადმოცემა ვთხოვე. ხელმოწერას დააკვირდით, ქალის მშვიდ და კაცის აკანკალებულ ხელს, უცნაურია, არა? როგორც ვიცი, ტყუუბები ერთმანეთისგან რადიკალურად განსხვავდებოდნენ: ირაკლი ხშირად სვამდა, თედო – არასდროს. ირაკლი ბევრს ენეოდა, თედოს ცხოვრებაში ერთი ღერიც არ მოუწევია. თედო მშვიდი კაცი იყო, ირაკლი – ნერვიული. მერიმ კითხვას თავი აარიდა, თუმცა დარწმუნებული ვარ, 11 სექტემბრის შემდეგ, განქორწინებამდე, მეუღლესთან სექსი არ ჰქონია. ახლა იმ ძველ, შეჩერებულ ამბავს ვაგრძელებ. როცა სოსო და კახა ბინიდან გავიდნენ, ირაკლიმ თედოს დაურეკა, ისიც მალე გაჩნდა ძმასთან. მოწმემ კარგად გაიგონა ზედა სართულისკენ მიმავალი მსუბუქი ნაბიჯის ხმა. აი, აქ კი ერთადერთი რაღაც ვერ გავარკვიე – მკვლელობის მეთოდი. სანამლავი ვერ იქნებოდა, ექსპერტიზა დაადგენდა, სხეული ხომ ბოლომდე დამწვარი არ იყო. ცეცხლსასროლი იარაღიდან გასროლას შალვა მამასახლისი გაიგებდა. ერთი ვარიანტი რჩება. თოკით, ან რამე მსგავსი საგნით გაგუდა, რადგან სხეულის ზედა ნაწილი მთლიანად დამწვარი იყო. შემდეგ მშვიდად შეცვალა ტანსაცმელი და ბინას ცეცხლი წაუკიდა. ამის შემდეგ ადგილი დატოვა და სრულიად გასაგები გახდა მეუღლესთან გაყრის საბაბიც.

სინდისი კი მაინც ანუხებდა, როგორც ჩანს. ვერ გაბედა ძმის ცოლთან დაწოლა. სამაგიეროდ, ვალებს სამუდამოდ გაექცა და კიდევ არაერთ პრობლემას. უნივერსიტეტიდანაც მალე წამოვიდა. იქ ყველაფერი დეპრესიას მიაწერეს, როგორც ჩვევიათ. წამოვიდოდა, აბა რას იზამდა, მას ხომ არ ჰქონდა იმხელა ცოდნა, ლექციები წაეკითხა ლიტერატურულ თეორიებზე. მთელი ოცი წელი შეცდომა არ დაგიშვიათ, ბატონო ირაკლი, თითქმის არ დაგიშვიათ. სანამ ერთმანეთს არ შევხვდით. თქვენ ალკოჰოლზე ხართ დამოკიდებული, ისევე როგორც მე. ამაში წამდვილად შემოძლია გაგიგოთ. როცა ჩვენი ამბავი შეგატყობინეს, თავი ხელში აიყვანეთ და არ დაგიღევიათ. სასმელის და თამბაქოს სუნი ძვირადღირებული სუნამოებით გადაფარეთ, უფრო სწორად მცდელობა გქონდათ. აი, მანდ შეცდით. ადამიანს, რომელსაც ალკოჰოლის გარეშე სიცოცხლე არ შეუძლია, სიფხიზლეში სხეულს ვერ იმორჩილებს. ხვდებით, ხო? ახლაც მაგის გამო მალავთ ხელებს ჯიბეში. პირველ დღეს, როცა მორიგი სულელი გეგონეთ, თამამად, დაუფარავდ მოქმედებდით, ხელები საშინლად გიკანკალებთ, თუმცა არა უშავს, ციხეში გადაეჩვევით. ეგეც რომ არ იყოს, ისევ ბევრს ეწევით. სუნი კი დამალეთ, მაგრამ ჭაღარა წვერმა გაგცათ. რაც არ უნდა ხარისხიან სიგარეტს ეწოდეთ, წვერს, მით უმეტეს ჭაღარას, მისი დაფარვა არ შეუძლია. სარკეში ჩაიხედეთ, ოღონდ ძალიან ახლოდან. დაინახავთ როგორაა გაყვითლებული. ყველაფერი მაინც მაშინ გაირკვა, ანუ მაშინ დავრწმუნდი, როცა სისხლში ალკოჰოლის კვალი არ აღმოჩნდა. კახამ ხომ გვითხრა, იმ დღესაც ნასვამი რომ იყავით. სოსოს თვითმკვლელობის მიზეზი კი ვერ გამიგია. იქნებ არც ჰქონდეს ამ ამბავთან კავშირი. ისეთი გულუბრყვილო არ ვარ, დავიჯერო, თავს ვერ აპატივა დახმარებაზე უარი რომ გითხრა და თვითონვე გამოიტანა განაჩენითქო. არა, აქ სხვა, ბევრად სერიოზული ამბავია, მაგრამ ამის დრო

არ მექნება, მალე უნდა დაგტოვოთ. ასე და ამგვარად, ლილა, ირაკლი ნაკაშიძემ, მამაშენმა, იმ დღიდან თედოს ცხოვრება მოიხრო. თუმცა, რადგან ისე ვერ გააგრძელებდა, ის რეალობაც დაანგრია და შენზე ზრუნვა დაიწყო. საიდან ჰქონდა სახსრები ამ ყველაფრისთვის, წარმოდგენა არ მაქვს. ისე, რამდენიმე თეორია მაგ საკითხზეც ჩამომიყალიბდა. სურვილი არ მაქვს ახლა მაგაზეც ვილაპარაკო. როცა ეს კაცი ჩემმა მეგობარმა დაკითხა, განქორწინებაზეც ჩამოუგდო სიტყვა. იქ ერთ საინტერესო ამბავს წავაწყდი. ქალს ყოველთვის სახელით მოიხსენიებდა. ერთხელაც კი არ უხსენებია სიტყვა ცოლი. აქ კი ყველაფერი დასრულდა. საქმე დაგიღეჭეთ და ახლა ის თქვენს ხელშია. პოლიცია მალე იქნება, სადაცაა ერთი საათი გავა. ის კახა რომ ლილას მოაშორეთ, მაგაზეც იგრძნობოდა მამის ინსტინქტი, წამდვილად სწორად მოიქეცით. ერთი რაღაც მაინც გააკეთეთ სწორად. ახლა კი, ლილა, რაც შეიძლება ცივი ნყალი დამალევენე.

– სისულელეა, სიგიჟე, – ღრიალებდა თედო, თუ ირაკლი ნაკაშიძე, – მსგავსი არასოდეს არაფერი გამიგია. ვერაფრით დაამტკიცებთ ამას, არანაირი სამხილი არ არსებობს. სამაგიეროდ, მე დავამტკიცებ, რომ წამდვილი ნაბიჭვრები ხართ. ვილაც გიჟი, ბრმა ბებერის მონაჩმახის და უაზრო, აბსურდული დეტალების გარდა. მე ვამბობ, შენც და შენი მეგობარიც ცილისწამებისთვის ციხეში ამოლპებით. ლილა, გასაღები მომეცი, სასწრაფოდ უნდა მოვშორდე ამ საგიჟეთს. ახლავე თუ არ მომცემ გასაღებს, საშინელება მოხდება, აღარ შემოძლია ამ ბოდვის მოსმენა.

ლილა გაშტერებული იყურებოდა, მე კი ის უფრო მაკვირვებდა, საიდან შეძლო ასეთი უბრალო, ნანოდეტალებით მთელი საქმის შეკონინება ილიკო აბაშიძემ. არიან ადამიანები, რომლებსაც ცხოვრებაში მხოლოდ ერთი საქმის კეთება გამოსდით. ილიკო ის ადამიანია. რომ მიუშვა, ნათურას ვერ გამოცვლის, წყლის

გამაცხელებელს ელემენტებს ვერ შეუცვლის, განყვეტილ კაბელს ვერ გადააბამს, სამაგიეროდ, ოცი წლის წინანდელ მკვლელობას გახსნის და თანაც როგორ. იმ წუთას ვიგრძენი, როგორ მიყვარდა, რამდენად ვაფასებდი და დამოკიდებული ვიყავი ჩემი ბავშვობის მეგობარზე. როგორ არ მოვიქცეოდი ისე, როგორც კახა და სოსო. ამას ვერასდროს ვეტყვოდი, ესეც გადასარევედ ვიცოდი, თუმცა ისეთებს ხვდება, არ მგონია, ეს გამომეპარებინა.

– ლილა, ახლა ასე უნდა ვქნათ, – ეუბნება, – მისმინე, თავი ხელში აიყვანე, მისმინე-მეთქი! ჩვენ აქ არაფერი გვესაქმება, შენ ისედაც ყველაფერი იცი. დამიჯერე, თუ თავიდან ბოლომდე მოისმენენ ყველაფერს, არავინ დაგვიჯერებს. შენ შეგიძლია, დაასახელო კერძო დეტექტივი, აი მისი სავიზიტო ბარათი, მთელი საქმე ზეპირად იცის.

აი, სად დადიოდა თურმე მარტო ის დღეები. მე კი უაზროდ დავეხეტებოდი ქალაქში და ათას სისულელეს ვფიქრობდი.

– ამ ბიჭს კარგად ვიცნობ, ბოლომდე ვენდობი. ის დაგეხმარება, ყველაფერს ისე გააკეთებს როგორც საჭიროა. დანარჩენი შენზეა. ჩვენ ახლა უნდა წავიდეთ.

– ეს თქვა და გასაღები ამოიღო. ვრისკავდით, მაგრამ სხვა გზა არ გვექონია. გასაღები საკეტს მოარგო, თუმცა კარი არ იღებოდა.

– სხვანაირია, – გაიღიმა აცრემლებულმა ლილამ, ორჯერ თუ გადაატრია-

ლებთ გაიღება, სამზე – დაიკეტება.

კარი გავაღეთ თუ არა, სწრაფი ნაბიჯით წავედით, ლამის გავიქეციით. ზურგს უკან საკეტმა გაირაჩხუნა. პოლიციის მანქანების ხმა შორიახლოდან ისმოდა, მაღევე იქნებოდნენ ლილას სახლთან.

ბინის მეპატრონეს გასაღები ჩავაბარეთ და გულითადად გამოვემშვიდობეთ. იმას, ალბათ, ისევ ისეთი ნამუსგარეცხილები ვეგონეთ და მთელ უბანს მოსდებდა ჩვენი აღვირახსნილობის შესახებ, თუმცა ჩამოსვლისას თუ მეკიდა, ახლარა შეიცვლებოდა. ტაქსისთვის ფულიც გამოვნახეთ და ნახევარ საათში სადგურზე ვიყავით.

ორი საათის შემდეგ კი რიკოთის სასადილოში გემრიელად ვჭამდით, ილიკო ლუდთან ერთად, ამის აღნიშვნა აღარცაა აუცილებელი. გარეთ კი ოქტომბრის ნაადრევი თოვლი იდო. თხელი ფიფქები ისევ ცვიოდა ციდან და გაყინულ მიწას ეხეთქებოდა.

მე კი ვფიქრობდი. ნელ-ნელა ვაწყობდი მოგონებებს. მახსენდებოდა ლილა და მთელი ის საქმე. ნეტა ისევ იქ ვიყო-მეთქი, გავიფიქრე. მერე გამახსენდა როგორ გამოვიქეციით და დამაინტერესაროგორ მოიქცა ლილა. მეც ილიკოსავით ვცადე, საფეთქლები დავიმუშავე, ხელიც მივიკაკუნე მაგრამ ვერაფრით გავიხსენე ჩვენს ზურგს უკან – ორჯერ გადატრიალდა საკეტი, თუ სამჯერ...

ნინო დიღმელაშვილი

სწილო ლალუტელას საშობაო ანბანი

გაიღვიძა თუ არა ლალუტელამ, პირველი, რაც ფანჯრიდან დაინახა თეთრი, ქათქათა თოვლი იყო.

– თოვლი მოვიდა, თოვლი მოვიდა! – სიხარულით ხტუნავდა სპილუკელა და უშველებელ ყურებს და ხორთუმს სასაცილოდ იქნევდა.

– რა ამბავია, ლალუტელა? – ოთახში ღიმილით შემოვიდა დედასპილო, – სანამ გეძინა, შენი საყვარელი ვაშლის ნამცხვარი გამოგიცხვე.

– დედა, დედიკო! – ჩაეხუტა ლალუტელა დედას, – აუცილებლად შევჭამ შენს გამომცხვარ ნამცხვარს, მაგრამ შეხედე, რამხელა თოვლი მოსულა. როგორც იქნა, ჩემს ოცნებას ავისრულებ!

ლალუტელა კარადასთან მივიდა და იქიდან სულ ახალი ციგურები გამოიღო. დედასპილო ღიმილით ადევნებდა თვალს.

– დედიკო, ხომ გამიშვებ ცინულის მოედანზე სასრიალოდ?

– რა თქმა უნდა! ჩემო პატარა ლალუტელა. – გაულიმა დედასპილომ. – ოღონდ ჯერ ცხელი შოკოლადი და ნამცხვარი უნდა მიირთვათ.

ლალუტელამ ძალიან სწრაფად გადასანსლა ვაშლის ნამცხვარი და ცხელი შოკოლადიც სულ ყლუპ-ყლუპით გამოცალა, მერე კი თბილ ქურთუკში გამოეწყო, ჩანთა, რომელშიც ციგურე-

ბი ჩაუნყო დედამ, ზურგზე მოიგდო და ლამის სირბილით მივიდა ცინულის მოედნამდე.

– მოიცა, მოიცა სად მოდიხარ?! – შეაჩერა ბაჭია-პრანჭიამ, – ვერ ხედავ? აქ წესები წერია – ცინულის მოედანზე რომ შემოხვიდე, უნდა იყო ჩემსავით პატარა და გამხდარი.

– ან ჩემსავით ლამაზი! – თავის ფუმფულა კუდს თათით მოეფერა ციყვია-ბრიყვია.

– ან ჩემსავით მოხერხებული, ლამაზი, ეშმაკუნა და, რა ვიცი კიდევ რა... – თვალეზი მინაბა მელია-კუდაგრძელიამ. – შენ კიდევ... შეხედე ერთი, მსუქანი და მოუქნელი ხარ. ან ეს ამხელა ცხვირი რა უბედურებაა.

– მართლაც! – დაეთანხმა ბაჭია-პრანჭია. – ყურებზე რომ აღარაფერი ვთქვათ...

– ჩვენი ცინულის მოედანი ვერ გაგიძლებს! – აკისკისდა ციყვია-ბრიყვია. – ასე რომ, ნახვამდის!

ლალუტელას ბევრი რამის თქმა უნდოდა, მაგრამ ვერაფერი თქვა, ყელში თითქოს რაღაც გაეჩხირა და ასე, ყურებჩამოყრილი, წამოლასლასდა უკან.

– ასე მალე რატომ დაბრუნდი? – სათვალე მოიხსნა მამასპილომ და წიგნი გვერდით გადაადო.

ლალუტელამ სულ სლუკუნ-სლუკუ-

ნით უამბო ყველაფერი.

მამასპილომ შუბლი შეიკრა, მაგრამ არაფერი უთქვამს.

– მე მსუქანი ვარ და აღარასოდეს შევეჭამ ნამცხვრებს! – ტირილით თქვა ლალუტელამ, ბუხართან მოკალათდა და გრძელი ცხვირი უფრო ძირს ჩამოუშვა.

დედასპილომ თავზე გადაუსვა ხელი.

– ჩემო ლამაზო ლალუტელა, შენ ხომ იცო, რომ ყველა სხვადასხვანაირები ვართ და შენ არ ხარ ვალდებული, სხვებს ჰგავდე ან სხვები გგავდნენ შენ. მოდი, ერთად ვიფიქროთ და რამე გამოსავალი ვნახოთ. ხვალ ხომ შობაა, არ შეიძლება შობას მონყენილი შევხვდეთ.

– მართალია! – დაფიქრდა მამასპილო. – მგონი ვიცი, რაც უნდა ვქნათ.

– რა? – უხალისოდ იკითხა ლალუტელამ.

– რა და ჩვენ თვითონ გავაკეთოთ დიდი და მყარი ყინულის მოედანი.

ლალუტელას წამით თვალები გაუბრწყინდა, მაგრამ მერე ისევ ჩამოყარა ყურები.

– მხოლოდ ჩვენთვის? ასე ხომ ძალიან მოსაწყენია.

– ლალუტელა მართალია, – საუბარში ჩაერთო დედასპილო. – მარტო ჩვენთვის კი არა, ყველასთვის, ვისაც სრიალი უყვარს.

ეს აზრი კი ნამდვილად მოეწონა ლალუტელას.

მამა სპილომ, მეგობრების დახმარებით, დიდი, ძალიან დიდი ყინულის მოედანი გააკეთა. ლალუტელამ თავისი ხელით ჩამოჰკიდა აბრა, სადაც ეწერა: „გეპატიყებით ყველას – დიდებს და პატარებს, გამხდრებს და მსუქნებს, დაბლებს და მალლებს... ყველას, ყველას ვისაც სრიალი უყვარს და მეგობრობა შეუძლია!“

მთელი ერთი საათი ელოდა ლალუტელა სტუმრებს ყინულის მოედანზე, მაგრამ არავინ მოსულა.

– ჩემთან თამაში არავის უნდა! – მონყენილი ხმით თქვა ლალუტელამ. – სახლში წავიდეთ, მაინც აღარავინ მოვა.

– ცოტაც მოითმინე! – ხელი ჩასჭი-

და დედასპილომ. – აი, ნახე, მგონი, ვილაც მოდის.

ლალუტელამ მხედველობა დაძაბა და ძლივს შეამჩნია – ყინულის მოედანზე კუ შემოვიდა. სათვალე გაისწორა და მიიხედ-მოიხედა.

– როგორც იქნა, მოვედი! – ჩაილაპარაკა თავისთვის. – ყინულის მოედანზე არასოდეს მიშვებდნენ, იმიტომ რომ ძალიან ნელი ვარ და სხვებს ხელს ვუშლი. შეიძლება აქ ვისრიალო?

– რა თქმა უნდა! – გახალისდა ლალუტელა. – ეს ყინულის მოედანი ყველასთვისაა.

ცოტა ხანში ზღარბი შემოემატათ.

– ჩემი ეკლების გამო, ვერსად ვსრიალებ, რადგან, თუ წავიქეცი, ყინულს ვაზიანებ.

– არაუშავს! – გაულიმა დედასპილომ და ძალიან ფუმფულა, ფერადი პლედი შემოახვია. – აი, ახლა თბილადაც იქნები და არც ყინულს დააზიანებ.

– ყველას უჟმური და მოსაწყენი ვგონივარ! – დააბრიალა დიდი თვალები ბუმ. – არადა, მეც მიყვარს თამაში და მხიარულება.

– ყველას ჰგონია, რომ ძილისგუდა ვარ და მთელი ზამთარი მძინავს. პრინციპში, ასეცაა... – გამოტყდა დათუნია, – მაგრამ ყინულზე სრიალი სახალისოა. ამისთვის კი ღირს გაღვიძება.

ყინულის მოედანი ნელ-ნელა ივსებოდა. მოდიოდა ყველა, ვისაც სრიალი უყვარდა, ვისაც ერთად თამაშის სურვილი ჰქონდა და ერთმანეთთან მეგობრობისთვის იყო მზად.

ლალუტელა ძალიან ბედნიერი იყო. დედასპილო ყველას ნამცხვრებით, გემრიელი ჩირებითა და ცხელი კაკაოთი უმასპინძლებოდა.

მამასპილომ კი საიდანლაც უშველებელი ნაძვის ხე მოიტანა და მოედნის შუაგულში დადგა. ძალიან ლამაზი სანახავი იყო უამრავი ბრჭყვიალა სათამაშოთი განყოფილი და ფერადი ნათურებით განათებული ნაძვისხე

მალე ყინულის მოედანს ბაჭია-პრანჭია, ციყვია-ბრიყვია და მელია-კუდაგრძელია მოადგნენ.

– შეიძლება ჩვენც ვისრიალოთ? – მორიდებით იკითხა ბაჭია-პრანჭიამ.

– ჩვენს ყინულის მოედანზე საშინელი მონყენილობაა! – დაამატა ციყვია-ბრიყვიამ და, შერცხვენილმა, ცხვირი კუდში ჩამალა.

– მართალია! – გაიპრანჭა მელია-კუდაგრძელია. – მე შემიძლია, ყინულზე ცეკვა გასწავლოთ.

ლალუტელას უცებ გაახსენდა მათი საქციელი და, ის იყო, უარით უნდა გაესტუმრებინა სამივე, რომ საუბარში დედასპილო ჩაერია:

– რა თქმა უნდა, შეგიძლიათ! აბრაზე ხომ წერია, რომ ეს ყინულის მოედანი ყველასთვისაა, გამონაკლისების გარეშე. ასე არაა ლალუტელა? განა, შენ თვითონ არ დაწერე?

– დიახ, მასე დავწერე, მაგრამ... – ლალუტელას კიდევ რალაცის თქმა სურდა, მაგრამ დედასპილომ კვლავ შეანყვეტინა.

– ყველა იმსახურებს მეორე შანსს. ასე არაა, ჩემო კეთილო ლალუტელა? დამიჯერე, ბევრად უფრო ბედნიერი იქნები, წყენისგან თუ გათავისუფლდე-

ბი და ყველას გულით შეიყვარებ.

ბაჭია-პრანჭიას, ციყვია-ბრიყვიას და მელია-კუდაგრძელიას ძალიან, ძალიან შერცხვათ და თავი ჩალუნეს. ლალუტელას შეეცოდა სამივე და სათითაოდ ჩაეხუტა მათ. ყინულზე სრიალის დროს კი აღმოჩნდა, რომ არც ისე კუდაბზიკები იყვნენ, როგორც ჩანდა და დამეგობრებაც კი მოახერხეს.

სალამოს დაღლილ ლალუტელას დედის კალთაში ედო თავი და ემოციებით აღსავსე იხსენებდა ყინულის მოედანზე გატარებულ წუთებს.

– რა კარგია, რომ ყველას გაბედნიერება შევძელით არაა?

– რა თქმა უნდა! – სავარძლიდან გამოეხმაურათ მამასპილო. – სხვაგვარად არც შეიძლება, ამაღამ ხომ შობაა.

ლამით უშველებელი ფანტელებით ბარდნიდა და მაშინ, როცა ყველას, თავიანთ თბილ სანოლებში მოკალათებულებს, ტკბილად ეძინათ, თოვლის პაპა ყინულის მოედანზე, ნაძვის ხის ქვეშ, ყველა მათგანისთვის საჩუქრებს და უამრავ ტკბილეულს აწყობდა.

ტოკიტომო და პინგვინი პინო

იქ, სადაც ტოკიტომო ცხოვრობდა, ყოველთვის ზამთარი იყო. თოვლი მამინაც კი არ დნებოდა, როცა მზე გამოანათებდა. ტოკიტომო დედასთან და მამასთან, თბილ ქოხში ცხოვრობდა, სადაც ყოველთვის გუზგუზებდა უზარმაზარი ლუმელი. მამა დილიდან სამუშაოდ გადიოდა და გვიან ბრუნდებოდა, დედა კი ყოველთვის საოჯახო საქმეებით იყო გართული – ხან წყალს ეზიდებოდა, ხან ქოხს ალაგებდა, ხანაც ლუმელში უგემრიელეს ღვეზელებს აცხობდა, სალამოობით კი პატარა ტოკიტომოსთვის თბილ და ქრელაქრულა წინდებს, ხელთათმანებს და ქუდებს ქსოვდა. ტოკიტომოს ძალიან უყვარდა დედიკოს მიერ მოქსოვილი ნივთები. ქუდიდან ყოველთვის მოუჩანდა ორი

გრძელი, მუქი შავი ნაწნავი, თვალები კი წვრილი და მუქი ყავისფერი ჰქონდა. ტოკიტომოს ძალიან უყვარდა თამაში. დილით, თვალებს გაახელდა თუ არა, სანოლიდან ნამოხტებოდა, დედას ჩაეხუტებოდა, გემრიელად მიირთმევდა და გარეთ სათამაშოდ გარბოდა. თოვლში ციგით სრიალებდა ან ყინულის ფიგურებს აკეთებდა. შუადღისით, როცა მზე ოდნავ გაათბობდა იქაურობას, მაშინ ტოკიტომო მზეს ეფიცებოდა, სიამოვნებდა სახეზე მზის თბილი სხივები.

კვირაში ერთხელ დედა უფლებას აძლევდა, მეზობელ სოფელში სათამაშოდ წასულიყო. იქ ტოკიტომოს საყვარელი მეგობარი, პინგვინი პინო ცხოვრობდა. პინო ყველაზე მხიარული და სასაცილო

პინგვინი იყო პინგვინებს შორის. ტოკიტომოს ის ძალიან, ძალიან უყვარდა.

– რამდენიმე დღეში დიდთოვლობა დაიწყება! – თქვა ერთ სალამოს სამსახურიდან დაბრუნებულმა მამამ.

ტოკიტომოს საშინლად არ უყვარდა დიდთოვლობა, რადგან ამ დროს სათამაშოდ გარეთ აღარავინ უშვებდა. ქოხში გამოკეტილი ელოდებოდა ხოლმე დიდთოვლობის გადავლას, რომ პინოსთან სათამაშოდ წასულიყო. დიდთოვლობა და ქარბუქი კი ყოველთვის სამი-ოთხი კვირა გრძელდებოდა. დედა ტოკიტომოს ნაჭრის პანანუნა თოჯინებს უკერავდა, მაგრამ მათთან თამაში მოსაბეზრებელი იყო, რადგან არც სირბილი შეეძლოთ და არც სიცილი.

მთელი ღამე ფიქრობდა ტოკიტომო და არაჩვეულებრივი აზრი მოუვიდა თავში. მეორე დღეს დედას სთხოვა, პინოსთან სათამაშოდ გაეშვა, რადგან მერე დიდხანს მოუნევდა ქოხში მარტოს ჯდომა და დედაც დასთანხმდა. სინამდვილეში ტოკიტომოს სულ სხვა რამ ჰქონდა განზრახული – მან პინო ქოხში წამოიყვანა.

– დედა, ხომ შეიძლება პინო დღეს ჩვენთან დარჩეს. მალე დაღამდება უკვე, მარტოს ხომ არ გავუშვებთ?!

– რა თქმა უნდა, შეიძლება! – გაუღიმა დედა. – ოღონდ ხვალ აუცილებლად უნდა დაბრუნდეს უკან, რომ დიდთოვლობამ არ მოუსწოროს გზაში.

პინოს ძალიან მოეწონა ტოკიტომოს თბილი ოთახი და ღვეზელებიც გემრიელად მიირთვა. ტოკიტომო ბედნიერი იყო. დიდთოვლობის პერიოდში მარტოობა აღარ ემუქრებოდა.

მეორე დღეს, როცა დედა წყლის მოსატანად წავიდა, ტოკიტომომ პინო თავის ოთახში კარადაში დამალა.

– აქ იყავი, ჩემო ლამაზო პინო. სულ ცოტა ხანი მოითმინე. მალე დიდთოვლობა დაიწყება და მერე ველარავინ წაგიყვანს შენს სოფელში. აქ, ჩემთან დარჩები და იმდენს ვითამაშებთ, რამდენიც მოგვინდება.

პინოს არაფერი უთქვამს. კარადაში მოკალათდა და თავი ჩალუნა.

– პინო სად არის? – ჰკითხა ტოკიტომოს ქოხში დაბრუნებულმა დედამ.

– წავიდა! – ვითომ ამოიხსრა ტოკიტომომ.

დიდთოვლობა იმაზე ადრე დაიწყო, ვიდრე ელოდებოდნენ. მამამ ძლივს მოასწრო ქოხში დაბრუნება. გარეთ ქარბუქი მძვინვარებდა. თოვლი მოდიოდა და მოდიოდა. ქოხში კი საოცარი სითბო იდგა და შემწვარი ვაშლის სურნელი ტრიალებდა. პინოს ძალიან მოზეზრდა კარადაში მარტო ყოფნა და სასაცილოდ გამობაჯბაჯდა.

– ეს რას ნიშნავს ტოკიტომო? – წარბი შეიკრა დედამ.

– პინო აქ დარჩა, ჩემთან, იმისთვის რომ დიდთოვლობის დროს მონყენილი არ ვიყო! – ამაყად უპასუხა ტოკიტომომ.

– ოხ, ტოკიტომო. ასე როგორ შეიძლება! მას ხომ თავისი სახლი მოენატრება, როგორ უნდა დაბრუნდეს უკან?

– არ მოენატრება! – დამაჯერებლად თქვა ტოკიტომომ. – მე მისი მეგობარი ვარ, მე ხომ ის მიყვარს! ჩვენს ქოხში თბილა, წასვლა რატომ უნდა უნდოდეს?

პინო მონყენილი იდგა. მას ლაპარაკი არ შეეძლო, მაგრამ უცნაურ სევდას გრძნობდა. გაახსენდა, დედაპინგვინი ძილის წინ ცხვირს ცხვირზე რომ მიადებდა ხოლმე და თვალები ცრემლებით გაევსო. მასაც ძალიან უყვარდა ტოკიტომოსთან თამაში, მაგრამ თავისი სახლიც ძალიან უყვარდა.

– შეხედე, პინო მონყენილია. როგორ გგონია, შენთან თამაშის ხასიათზეა ახლა? – მკაცრად ჰკითხა ტოკიტომოს დედამ.

– მონყენილი არ არის! ხომ არ ხარ, პინო! მოდი, ვითამაშოთ! – ტოკიტომომ პინოს ხელი ჩასჭიდა, მაგრამ პინო არ განძრეულა.

ტოკიტომომ უკან დაიხია. პინო ფანჯარასთან ჩამოჯდა და სახლისკენ მიმავალ გზას მიაჩერდა.

– კი, მაგრამ!.. – ცრემლები მოადგა პატარა ტოკიტომოს. – მე ხომ ის ძალიან მიყვარს. მეგონა, აქ ყოფნა უხა-

როდა.

– მასაც უყვარხარ, ჩემო ტოკიტომო, მაგრამ არ შეიძლება, შენი გართობის გამო, ასე ქოხში გამოკეტო ეს უსაყვარლესი პინო. შენ ეს მისი სიყვარულის გამო კი არა, შენი სიამოვნებისთვის გააკეთე.

ტოკიტომოს ძალიან შერცხვა, პინგინ პინოს ჩაეხუტა და ტირილი დაიწყო.

– ნახე, როგორი დიდთოვლობაა, როგორ უნდა დავაბრუნო პინო სახლში? მე ხომ არ მინდა რომ მოწყენილი იყოს.

– ჩემი მარხილით წავიყვანოთ! – საუბარში ჩაერია მამა. – ნუ გეშინია, ჩემი

მარხილი სწრაფი და გამძლეა.

ტოკიტომომ იცოდა, მამა ძლიერი იყო და აუცილებლად დააბრუნებდა პინოს სახლში. ცრემლები მოიწმინდა და პინოს ჩანთაში ღვეზელები და შემწვარი ვაშლი ჩაუნყო.

მამამ თავისი მარხილი შეკაზმა, დედამ პინოს თბილი ქუდი დაახურა და სქელ, ფერად პლედში მაგრად შეახვია.

ტოკიტომომ ლოყები დაუკოცნა პინოს და შეჰპირდა, როგორც კი დიდთოვლობა გადაივლიდა აუცილებლად წავიდოდა მასთან სათამშოდ.

პინოს ფერადი პლედიდან ბედნიერი თვალები მოუჩანდა.

ფისუნია პუსკოს აგზაში

მზემ ფანჯარაში შემოიჭყიტა და ფისუნია პუსკომაც ზანტად გაახილა მწვანე თვალები. ნებიერად გაიზმორა... უყვარდა პუსკოს მზის თბილი სხივები. კარგად რომ მოფხიზლდა, ოთახს თვალი მოავლო. კეთილი და მოსიყვარულე ქალბატონი სამზარეულოში მიდი-მოდიოდა. კედელზე მიყუდებული სათვალისანი ბიჭუნა იატაკზე იჯდა და გატაცებით კითხულობდა წიგნს. მოხუც ბებიას, როგორც ყოველთვის, სავარძელში ეძინა. სულ ასე ემართებოდა – ჩართავდა ტელევიზორს, სათვალისანი ბიჭს დაუძახებდა, სავარძელს ერთად მიაჩოჩებდნენ ტელევიზორის წინ, ჩაემვებოდა ბებია სავარძელში და თითქოს სწორედ ამას ელოდებოდაო, მაშინვე თვალებს დახუჭავდა და გემრიელ ფშვინვას ამოუშვებდა. პუსკოს ყველა უყვარდა და მასაც ყველა ანებივრებდა მოფერებითა და გემრიელი ნუგზარით. აი, ის ნარბშეჭმუნხილი კაციც კი, რომელიც ადრე გადიოდა სახლიდან და გვიან ბრუნდებოდა, ზოგიერთ დღეებში კი სახლშიც რჩებოდა, მიუხედავად შეჭმუნხილი და მკაცრი სახისა, ძალიანაც თბილად ლაპარაკობდა.

პუსკოს არ ახსოვს, როგორ მოხვდა

ამ სახლში. ბედნიერი კი იყო და სხვას რას დაეძებდა.

ახლაც, როგორც ყოველთვის, ჯერ სამზარეულოში გავიდა, კეთილ და საყვარელ ქალს ფეხებთან მიუცუცქვდა.

– პუსკო, ჩემო ლამაზო ბიჭო!.. – გაუღიმა ქალმა და ხელები ასწია. – ნახე, დასვრილი მაქვს და ვერ მოგეფერები. არ გენყინოს კარგი?

პუსკო ცოტა არ იყოს, განაწყენდა, კუდი აპრიხა და ბებიასთან მივიდა. ცოტა ხანს მის წინ იდგა, მერე კალთაშიც ჩაუსკუპდა, მაგრამ ბებია არც გატოკებულა, მოფერებაზე ლაპარაკი ხომ საერთოდ ზედმეტია.

პუსკო უხასიათოდ ჩამოხტა სავარძლიდან და ბიჭისაკენ წავიდა. სათვალისანი ბიჭი ყოველთვის ეთამაშებოდა, ახლა კი თავი ოდნავ ასწია, პუსკოს გაუღიმა და უთხრა.

– პუსკო, პუსკო, პუსკუნია, ძალიან საინტერესო ადგილას ვარ, სულ ხუთი წუთი უნდა დამელოდო, კარგი? სულ რაღაც ხუთი წუთი და მერე თბილ რძესაც დაგისხამ და ძალიან ბევრს ჩაგეხუტები.

ეს კი ძალიან ეწყინა პუსკოს. ხუთი წუთი? მეტი საქმე არ აქვს. წავა და

რძეს სხვაგანაც არ დაამადლიან, არც ჩახუტებას და არც თამაშს. პუსკომ კუდი მაღლა აპრიხა, სარკეში საკუთარი თავი შეათვალიერა – ლამაზი იყო, ფაფუკი და თეთრი, მწვანე თვალებით და ზოლებიანი კუდით.

– ასეთი ლამაზი ვარ და ასე უყურადღებოდ მექცევიან. ვნახოთ, როგორ გაძლებენ უჩემოდ. – ამაყად გაიფიქრა და ჩუმად გავიდა აივანზე. იქიდან ქვემოთ ისკუბა და ქუჩაში აღმოჩნდა.

გარეთ მშვენიერი ამინდი იყო. მზეს მთელი სამყარო სასიამოვნოდ გაეთბო. ყველგან გაზაფხულის სურნელი იგრძნობოდა. პუსკო ბედნიერად მიაბიჯებდა ქუჩაში, ყველაფერს ინტერესით აკვირდებოდა. ისე გაერთო, რომ ვერც მიხვდა, სახლიდან საკმაოდ შორს რომ წავიდა.

რამდენიმე საათში შიმშილმა შეაწუხა. გაახსენდა თბილი რძე და ტუჩები მოილოკა. ქუჩაში ხალხი ირეოდა, პუსკო ხან ერთს აედევნა, ხან მეორეს, მაგრამ მისთვის რძე არავის შეუთავაზებია. ზოგმა ფეხიც კი უთავაზა გვერდში. პუსკო გაოცდა და დაღონდა. ძალიან შიოდა. ქუჩის მეორე მხარეს ბავშვები დაინახა და თვალები გაუბრწყინდა, მათთან მივიდა და ერთ-ერთ მათგანს ფეხებზე კუდით მიეფერა.

– ვაა, ნახეთ, ეს კატა საიდან მოვიდა! – დაიძახა ბიჭმა. – დაიჭირეთ, არ გაუშვათ!

პუსკო უცებ დაიბნა. ვერ მიხვდა, რა ხდებოდა. ყოველთვის ეგონა, რომ ყველა ბავშვი სათვალისნაირი იყო, ესენი კი ქვებს ესროდნენ, ჯოხების ქნევით მოსდევდნენ. კიდევ კარგი, პუსკომ იმარჯვა და თავი დააღწია, კედლის იქით აიტუზა და აკანკალებულ ელოდებოდა მათ წასვლას.

მშვიერი, დაღლილი და შეშინებული პუსკო საცოდავი კნავილით გაუყვა ქუჩას. ნელ-ნელა ბნელდებოდა. მზეც სადღაც, ღრუბლების იქით ჩაიმალა და სითბო სიცივემ და სუსხმა შეცვალა. პუსკოს სახლი მოენატრა, სათვალისანი ბიჭიც, კეთილი ქალბატონიც, ბებიაც და სახე შეჭმუნნილი კაციც კი. იქვე, ხის ძირში მიწვა და თვალები ცრემლით ავესო. ქუჩაში ბნელოდა, პუსკო კი სახლიდან საკმაოდ შორს წამოსულიყო და უკან დასაბრუნებელი გზა აღარ ახსოვდა.

ასე დაღლილს და გათოშილს, როგორც იქნა, ჩაეძინა. ძილში თითქოს ვილაცამ ხელში აიტაცა და გულში ჩაიკრა. პუსკომ ნაცნობი სითბო იგრძნო, მაგრამ თვალის გახელის შეეშინდა, არ უნდოდა ყველაფერი გამქრალიყო.

– პუსკო, პუსკუნია!.. – ჩაესმა სათვალისანი ბიჭის ხმა. – როგორც იქნა, გიპოვეთ, ჩემო საყვარელო ფისუნია. ასე რატომ შეგვაშინე?

პუსკომ თვალები გაახილა. პირველი, რაც დაინახა ბიჭის ბედნიერი თვალები იყო. იქვე სახეშეჭმუნნილი კაცი იდგა და იღიმოდა: – ახლა კი სახლში წავიდეთ! – თქვა მან. – უკვე ღამეა.

პუსკოს გული აუფანცქალდა, ვაითუ გაბრაზდნენ და აქ დატოვონ. ღირსი კი იქნება! თავისი საქციელი გაახსენდა და ძალიან შერცხვა. ბიჭს კი ძლიერად ჰყავდა გულზე მიხუტებული და მის დატოვებას ამკარად არსად არ აპირებდა.

პუსკომ მადლიერი თვალებით შეხედა ბიჭს და თათი სახეზე მოუსვა.

მანქანაში თბილოდა.

– სახლში მივდივართ! – გაიფიქრა ბედნიერმა პუსკომ და ბიჭის მკლავებში ტკბილად ჩაეძინა.

ნინო დარბაისელი სტრონი

ქართული პოეზიის პანორამა

ხელი – ხახათი

(წერილი მეორე)

ნატა პარადა

ეს არ არის ჩემი პირველი წერილი ნატა ვარადას შემოქმედების შესახებ. რიგით მგონი მესამეა და სულ მეჩვენება, რომ ბოლომდე ვერ ვთქვი ჩემი სათქმელი ამ ფრიად საინტერესო ავტორის შესახებ. რაღაც ასპექტი, რაღაც მთავარი სულ მოუხელთებელი მრჩება. აი, ახლაც ახლიდან შევუდექი საქმეს და დარწმუნებული არა ვარ, წარმატებით დავძლევ თუ არა ამოცანას.

ჯერ შევეცდები, როგორც იტყვიან, მოედანი გავითავისუფლო, ანუ წინასწარვე მოვიშორო ის მხარეები, პლასტები მისი პოეზიისა, რომელიც, ჩემი ფიქრით, არაფერს განსაკუთრებით საყურადღებოს არ გვპირდება.

იგი წერს თავისუფალი ლექსით. მისი თავისუფალი ლექსი არ გამოირჩევა დიდად კომპოზიციისა თუ სხვა მხარეების ორიგინალობით, აღარ მახსოვს, რითმისანი ლექსი თუ განმიხილავს მისი ადრე. აქ მარტივად აღვნიშნავ,

რომ არც კონვენციური ლექსია მისი სტიქია, თავისი უამრავი ფორმითა და გამოსახვის საშუალებებით. არც სათქმელი გვეძლევა, ტექსტში ღიად გაცხადებული... რაღა დაგვრჩა? – თითქოს არაფერი, არა?

მაგრამ ნატა ვარადას შემოქმედება ის შემთხვევაა, როცა არაფერი – ყველაფერია. დავაზუსტებ: ყველაფერი არაფრად მოეჩვენება შორიდან მხედველ მკითხველს, რომელსაც არა აქვს სურვილი და შესაძლებლობა, ფეხი დაისველოს მისი პოეზიის მითოპოეტურ მდინარეში, უძველეს წარმართულ ღვთაებათა თუ ქრისტიანულ წმინდანთა, ზოგადკულტურულ პლასტთა თუ ქართულ ნაკადთა, ფანტასმაგორიათა თუ რეალური ყოფის მოვლენათა ნაკადები რომ შერევიან.

ჯერ კიდევ ანტიკურ ეპოქაში არისტოტელე თავის „პოეტიკაში“ აღნიშნავდა, რომ მეტაფორათა ქმნას განსა-

კუთრებული ნიჭი, ტალანტი სჭირდება. იგი თავის „რიტორიკაშიც“ უტრიალებს ამავე საკითხს და თუმცა მას შემდეგ ათასწლეულები გავიდა და მეტაფორისტიკის დარგში უაღრესად მნიშვნელოვანი უცხოური თუ ქართული გამოკვლევებით გამდიდრდა ჩვენი თეორიული ცოდნა, სხვადასხვაგვარი საყურადღებო განმარტებანი თუ კლასიფიკაციები იქნა შემოთავაზებული შეიძლება ითქვას, რომ მეტაფორა – დღემდე გამოცანად რჩება.

პრინციპში, უნდა ითქვას, რომ დასავლური და მის კვალად ქართული პოეზიაც ამასობაში სულ უფრო და უფრო ნაკლებმეტაფორული, ნარატიულ-დესკრიფციული ხდება და ისიც შეიძლება გვეფიქრა, რომ მეტაფორის პრობლემა აქტუალობასაც კი ეთხოვება, მაგრამ... მაგრამ ჩვენს წინაშე არსებობს ნატა ვარადას ფენომენი.

ეს არის პოეტი, რომელიც არა რაიმესთან ოპტიმალურ სინთეზში, არამედ მხოლოდ და მხოლოდ მეტაფორულად ხედავს და მეტაფორულად მეტყველებს. მეტაფორულ სახეთა შორის კავშირებიც კი მის პოეზიაში არა ლოგიკის, ან თუნდაც პოეტური ლოგიკის მეშვეობით მყარდება, არამედ მის ლექსებში მეტაფორა მეტაფორას შობს, რაიმე ერთი ან რამდენიმე კადრი კი არა გვაქვს რამენაირად განაწილებული ლექსში, მისი ლექსის გაცნობისას მკითხველი ექცევა მეტაფორათა და წარმოსახვათა რალაც, ერთიანი დინამიკური დინების ტყვეობაში.

ნატა ვარადა ჩვენი თანამედროვეობის ცნობილი პოეტი და მე გამიჭირდება, დავასახელო მეორე მისდარი ქართველი პოეტი ჩვენი სინამდვილიდან, რომელიც ასე დაუდევრად ეპყრობა საკუთარ ლექსს. თითქოს როგორც ავტორს, ერთადერთი საქმე აქვს – რამენაირად მოიხელთოს და საკუთარი არსებიდან წერილ-ტექსტად გამოიტანოს მითოპოეტურ-მეტაფორულ წარ-

მოსახვათა ნიაღვრები.

როგორ?

რალაცნაირად ჩასწვდეს საკუთარ ქვეცნობიერს, ჩასწვდეს ისე, რომ ცნობიერ (მექანიკურ?) აქტად მხოლოდ ტექსტის ფურცელზე დაფიქსირებულად დაიტოვოს.

რაიმე საშუალებით ან უმისოდ ქვეცნობიერის აქტივაცია, ამის შედეგად დაფიქსირებული ტექსტი, როგორც მომავალი ლექსის მასალა არც სხვა ავტორისთვის შეიძლება იყოს უცხო და უცნობი. მაგრამ ასეთ შემთხვევებში როგორც წესი, შემდგომ ეტაპებზე შემოქმედებითი მუშაობის მიმართულება ფორმასაც გულისხმობს. ქართულ თანამედროვე პოეზიაში გვაქვს ტექსტები, რომელიც ცნობიერ-ქვეცნობიერ ნაკადთა სინთეზს წარმოადგენს და მოგვიანებით, იმედი მაქვს, მათზე საუბრის საშუალებაც მექნება, მაგრამ ვარადას შემთხვევაში ძნელია ამგვარ სინთეზზე საუბარი. მისი ქვეცნობიერი ცნობიერ მინარევებს ნაკლებად ჰგუობს და მკითხველს ისლა დარჩენია, ან მიჰყვებს მის დინებას ან გვერდზე გადადოს ეს ლექსები და რაიმე უფრო იოლითა და ლოგიკურად გასაგებით დაკმაყოფილდეს.

ჰყავდა თუ არა ნატა ვარადას წინამორბედები საკუთრივ ქართულ პოეზიაში?

ჩემი ფიქრით, ეს ორი ქალი-პოეტი – ლია სტურუა და ესმა ონიანი, ოღონდ თუ ორივე ეს პოეტი საკუთარ მეტაფორულ ხილვათა სხვადასხვაგვარს, მაგრამ მაინც რაციონალიზაციას ესწრაფვის. რაციონალიზაციის ფაზა ვარადასთან – მაქსიმალურად რედუცირებულია. ანუ მისი სახით ეპიგონობასთან კი არა გვაქვს საქმე, არამედ უკვე ინდივიდუალურ გზასთან, მე ვიტყოდი, სარისკო, საცალფეხო ბილიკთან, სადაც თან ვერავის იახლებ.

რაკი თავისუფალი ლექსები გარდა მინიმალისტურისა, იშვიათად არის იმ ზომისა, რომ ფრაგმენტული ციტირება

წარმატებით გამოგვდიოდეს. ზემოთ-ქმულის საილუსტრაციოდ მისი ერთი მცირე მოცულობის ლექსი ავარჩიე:

ფარვანა

ხოლო ბავშვები ლაბირინთებში
როგორც ურჩხულებს,
დასდევენ ჩრდილებს.
მთვარის შუქს ვყნოსავ,
ხელებაგწვდილი უცხო ზეცისკენ –
აქ, მამაჩემის ავხორცი ძმები,
ნკირივით მკლავზე
ჩამომკიდებენ
ველური, ხმელი ყაყაჩოების
წვნიან აბგებს, გამხდარ ჯორივით,
წინ გამიგდებენ...
შაბაამნისფერ ქაბულის ქუჩებს
ვედები ბურკის ბოლოს ბოლივით
და შავად ვღებავ როცა
გვერდს ვუვლი
მახრამის თვალებს და უცხოელი
მეომრის
ზურგს ვუგზავნი ვნებას.

თუ წარმოსახვას არ უჩივით, მიჰყვებით სახეობრივ დინებას ამ ლექსისა და ყველაფერს დაინახავთ, გაიგებთ, მაგრამ მოინდომებთ რაციონალიზაციას თუ არა და – ჯერ წაიბორძიკებთ და მერე იქნებ დაეცეთ კიდეც. არადა, ვინც ნატა ვარადას შემოქმედებას თვალს ადევნებს, უთუოდ შენიშნული ექნება, რომ ლექსის საწყის იმპულსს, როგორც აქ, ზემოთა ტექსტში, ძირითადად საკუთარი თუ საზოგადო რეალობიდან იღებს. ეს შეიძლება იყოს რაიმე საგაზეთო ინტერნეტ ინფორმაცია და ასე შემდეგ, ანუ ყველაფერი, რაც ყოველი მხრით, ყოველწამიერად, ნიღვრის უწყვეტ ნაკადად შემოდინდება ჩვენს ყოველდღიურ არსებაში

●
დღეს ჩვენში ეროტიკით, და პორნოთიცი კი, გატაცება არა მხოლოდ პოეზიასა და ლიტერატურას, ან ფართოდ აღებულ ხელოვნებას, საზოგადოებრივი

თუ პირადი ყოფის ლამის ყველა სფეროს ისე მკვეთრად დაემჩნა, რომ მოგვწონს თუ არა ეს ამბავი, აუცილებლად დროის ნიშნად უნდა მივიჩნიოთ.

ამ მხრივ რაიმე მყარი კრიტერიუმების არარსებობის გამო, საერთო ჯამში ძალზე ამორფულ სურათს ვღებულობთ, თუნდაც პირობითად ძნელი დასადგენი ხდება რაიმე საზღვრები. მინიმალისტური ეროტიკა ჩვენში ახალი ხილი როდია, გავიხსენოთ თუნდაც დიანა ვაჩნაძის (შოთა იათაშვილის) ლექსების მთელი ციკლი, რომელიც კარგა ხნით ადრე იქმნებოდა და იმდროინდელი კულტურული კოტექსტის პირობებში არც ეპატაჟურობა აკლდა. გავიდა წლები, ამას წინათ რაღაცაში დამჭირდა, ახლიდან წავიკითხე და ჰოი, საოცრებავ! წინ იგივე ტექსტი, მე – იგივე მკითხველი, თვალში მოსახვედრი კი შიგ ალარაფერია.... როგორც ჩანს, ამასობაში ჩემი, როგორც მკითხველის რეცეფციის თავისებურებაც სხვანაირი გახდა, ვთქვათ ასე – განვითარდა, სხვებისა არ იყოს.

ამხელა შესავლის მერე ვიკითხოთ, არის თუ არა რაიმეთი განსხვავებული, ახალი და საყურადღებო მინიმალისტური ეროტიული ლექსი ნატა ვარადასი, რომელსაც ახლა გთავაზობთ?

აქტი

მშვილდისარით მოჭიმული
შენი სხეული.
მე კი ობობა მოხატულ მუცლით –
ვნადირობთ.

გასაღები – სათაურშია. საუბარია რაღაც აქტზე, რომელშიც მონაწილეობს მშვილდ-ისარით...ბოდიში „მშვილდისარი“ აქ ერთი სიტყვაა, და ეს არ არის გრამატიკული შეცდომა, კომპოზიტის მართლწერას რომ უკავშირდება. ეს – ასეთი მეტაფორაა და ნიშნავს არა ორი ინსტანციის ერთად, დაძაბულად ყოფნას მამაკაცში, არამედ ყოველმხრივ ერთ სექსუალურ

სურვილად შეკვრას, ქცევას.

მივდივარ რაციონალიზაციის გზით: ერთ, დაძაბულ სურვილად ქცეული პარტნიორი და მუცელი, მოხატული თუ მოუხატავი – ეს არა სხვა რამ, არამედ სექსობრივი აქტია.

ქართული პოეზიისთვის საუკუნეობით ნიშნული წესი ეროტიკის გამოხატვისა – სიმბოლურ-ალეგორიულობა, მეტაფორულობა არაპირდაპირობა – „ჩვენება“ და არა – თქმა, – ასეთია ძირითადად ნატა ვარადას მანერა ეროტიკული თემის პოეტური ექსპლიციურობისას, ამ ლექსის მიხედვითაც.

„ობობა მოხატულ მუცლით“ ამ სამი სიტყვის გათიშულად წარმოდგენითაც მიიღწევა მხატვრული ეფექტი – აღქმა-ინტერპრეტირების ვარიანტთა სიმრავლე. კერძოდ, ხდება სახის გასამაგება:

1. მე –ობობა, რომელსაც მუცელი აქვს მოხატული. მართლაც ამ მწერის ფოტოებს თუ დაგუგლავთ, მრავალ ასეთ სახეობას ნახავთ.

2. მე – ვისაც მუცელზეობობა მახატია „ტატუ“?

3. მე – მონადირე, რომელსაც ხელში მიჭირავხარ შენ, როგორც „მშვლდისარი“ და რაღაც, იქნებ მონადირისთვის ნიშნული, წარმატების მომტანი ნიშანი მაქვს გამოსახული მუცელზეო.

მწერები ზოგადად და საკუთრივ,ობობა ანტიკური პოეზიიდან მოყოლებული დღემდე, ცნობილი სექს-სიმბოლოა. მწერთა ეროტიკული მნიშვნელობის შესახებ არსებობს თქვენი მონა-მორჩილის ბეჭდურად გამოუქვეყნებელი, მაგრამ ინტერნეტით გავრცელებული მცირე წერილი „მწერი, როგორც ეროტიკული სიმბოლო“ (იქებნება გუგლით).

ობობა, როგორც ეროტიკული სიმბოლო გაიაზრება ვნებით მთლიანად მოცვად, ასევე, აღმგზნებ შხამად.

ობობად იწოდება ერთ-ერთი ცნობილი გარდამავალი სექსუალური პოზაც.

ვფიქრობ, ავტორი რეციპიენტს

უტოვებს არჩევანს – წარმოდგინოს გადმოცემული სიტუაცია, საკითხში საკუთარი ჩახედულობის კვალობაზე.

ჩემი წერილი იმის აღნიშვნით დავიწყე, რომ ნატა ვარადა მთლიანად აქტუალიზებული ქვეცნობიერის მოხელთებით არის დაკავებული, ახლა კი თავად მიმყავს მსჯელობა იმ მიმართულებით, რომ რაციონალურზე რაციონალურიც ყოფილა. ხომ არ ვანყდებით აქ წინააღმდეგობას?

მე ვფიქრობ, რომ არა.

საქმე გვაქვს შემოქმედთან, რომელიც ჩვენს სინამდვილეში ქმნის.

საერთოდ, ასეთ შემთხვევაში ტექსტის ანალიზისა და დასკვნებისაგან გონიერი ადამიანები თავსაც იკავებენ და ავტორის ქებითა და ოდენ კეთილი სურვილებით იფარგლებიან და მე ვიტყოდი, გარკვეული გაგებით, სწორადაც იქცევიან.

ჩვენ ხომ ერთ, იმავე ლიტერატურულ-კულტურულ, რაღაც წარევში ვიხარშებით, დროითი და ესთეტიკური დისტანცია არ გაგვანჩნია და დასკვნები საბოლოოდ, საკმაოდ შორსაც შეიძლება აღმოჩნდეს იმ რეალური სურათისაგან, რომელსაც მომდევნო თაობათა მკითხველები დაინახავენ.

მინიმალისტური ლექსი, რომლის შესახებაც ვმსჯელობდი, ახალია ვარადასათვის. არ არის გამორიცხული, რომ იგი აღარ კმაყოფილდება მხოლოდ ინტუიციით და რაღაც ახლის ქმნის სურვილითაა შეპყრობილი.

რაკი ამდენი ვისაუბრეთ ეროტიკაზე, დასასრულ, ბარემ იმასაც აღვნიშნავ, რომ ეროტიკით მთლიანად გამსჭვალულია ნატა ვარადას შემოქმედება, მაგრამ ეროტიკში არის მისი, ასე ვთქვათ, „პოეტური სანვაი“, რომელიც ძალას კი აძლევს, მაგრამ ზედაპირზე არ ამოდის ხელშესახებად, არ ახასიათებს ფასადურობა, არ აღინერება სხვა ავტორთა იმ ტექსტებივით სადაც იგი – თემაა.

გთხოვთ ეს ნათქვამი გაიაზროთ, როგორც შედეგი მის დღევანდლამდელ პოეზიაზე დაკვირვებისა. რას იზამს ხვალ, მე არ ვიცი. დასასრულ, მინდა მისი ერთი ახალი ლექსი გაგაცნოთ. ლექსი, სადაც ვფიქრობ, ვლინდება ვარადასეული ხელწერა:

**ალბინოზი მთავარანგელოზი
ანივლებულ მზესუმზირებში**

მთელი ზაფხული ერთ ოთახში
შემიგროვდა,
შენ სადღა დაგტოვ,
ჩემი სხეულიდან რომ გამოეტიო.
აქეთ ეს აგვისტოს დაგრძელებული
სიცხე,
მზის ჩრდილს დატოლებული,
გემუდარება ხელში აყვანას... იქეთ...
მე შემოძლია ყოველ სისხამზე
თავიდან გაეჩნდე
ახლადამონვერილ მზის სხივივით,
ახლადთვალახელილ ჩვილივით,
ახლადმოგებულ ხბოსავით,
ახლადმონველილ რძესავით,
დავესიზმრო ცინცხალ ღვთაებებს,
(გ)აცხადება მოვთხოვო...
ჩემ სხეულიდან გამოვიტყუო სული,
ზეცისკენ ტაატით წაენიო...
რომ მერე მინის სპორებს ვუტეხო
ჩემივე ხელით ჩემივე გულ-მკერდი...
ეზოს კი, როგორც სექტემბრის
სპლინი,
ედება ხავსის მიეთ-მოეთი...
მშობლები ძილში პირლიად მწოლნი,
მერცხლის ბუდეში ბარტყებს –
მოჰგვანან..

**დათო ყანჩაშვილი
ანუ იორიკი**

ტოტალიტარული რეჟიმის მორყევისა და დაშლის შედეგად, საერთო სახელწოდებო კრიზისი, რომელიც მანამდეც ავლენდა ნიშნებს, უკვე აშკარა ფაქტად იქცა ყველა სფეროში. როგორც ასეთ სიტუაციებშია კანონზომიერი, შეიქმნა დეცენტრირებული, ეკლექტიკური გარემო, სადაც რაიმე მყარი ესთეტიკური ორიენტირები არათუ გამოკვეთილი არ იყო, არამედ, შეიძლება ითქვას, არც კი არსებობდა. თუმცა ძნელბედობის მიუხედავად, ქართული კულტურა თავისი მიმღებობრივი ხასიათის წყალობით, მზად იყო, შეენოვა ირგვლივითიდან ყველაფერი, რაც მის ორბიტაზე საიდანმე სპონტანურად მოხვდებოდა.

მე მაქვს ერთი მოკრძალებული თეორია, რომლის თანახმადაც, ზოგჯერ ხდება, რომ სწორედ ეს სპონტანური, უკონტროლო დინებანი, არამყარი აქცენტები, შეუზღუდავი მოქმედების შესაძლებლობა, უსტრატეგიობა, ასე ვთქვათ, „უპროექტობა“, და ა.შ. იქცევა იმ წინაპირობებად, რომელიც ახალ-ახალი, თითქოს არალოგიკური, მოულოდნელი კომბინაციების წყალობით ახალი შემოქმედებითი წარმატებების მომტანია. ოღონდ ... აქ არის ერთი „ოღონდ“ – თუ კულტურა არსით, ფესვებით ჯანსაღია.

და ამამი ჩვენი უახლესი ლიტერატურის განვითარების დინამიკამაც დამარწმუნა.

●
ჩვენი საუკუნის დასაწყისში თითქმის ერთდროულად გაჩენილ ლიტერატურულ გაერთიანებათა შორის, ჩემი ფიქრით, პოეზიის ხარისხით აშკარად გამოირჩეოდა 2005 წელს დაარსებული მასკულინური ორდენი „ვარდისფერი ავტობუსი“, რომელიც ხუთ ავტორს აერთიანებდა. ესენი იყვნენ სანდრო ლორთქიფანიძე, შოთა დიღმელიძვილი,

ალექსა ჩიღვინაძე, ლევან ცერცვაძე (ზაზა კოშკაძე) და დათო ყანჩაშვილი (იორიკი).

ორდენმა დაარსებიდან ორ წელიწადში საერთო კრებულები გამოსცა, თავისივე სახელწოდებით (2007 გამომცემლობა „სიესტა“). კრებული მკითხველმა საზოგადოებამ დადებითად მიიღო და ... ამ დამაგვირგვინებელი მოვლენის შემდეგ, გამოკვეთილი შემოქმედებითი პოტენციალის მატარებელი ეს ორდენი დაიშალა... მისმა წევრებმა ქართული საზოგადოების ლიტერატურულ-კულტურულ თუ პოლიტიკურ სფეროებში განაგრძეს დამოუკიდებელი საქმიანობა.

„ჩვენ ვართ იდუმალი პლეადა უკვდავი ხალხისა, ჩვენ ვართ ვარდისფერი ავტობუსის პოეტები, ავტობუსისა, რომელიც ვარდისფერ თავისუფლებაში მიდის“ მათი მანიფესტის დასაწყისში მონიშნული ეს საერთო გზა ვარდისფერი თავისუფლებისაკენ – ორდენისათვის 2008 წელს შეწყდა და წევრები კენტად, ფეხით გაუდგნენ საკუთარ სავალს. აქ უნდა აღინიშნოს ფაქტი, რომ თითოეულმა წევრმა თავის არჩეულ სფეროში ხელშესახებ წარმატებას მიაღწია.

დათო ყანჩაშვილის – „იორიკის“ პოეზიის შინაგან ნყოფაზე ფიქრისას ყველაზე მარჯვედ მეჩვენება ინგლისურ ლიტმცოდნეობაში მიღებული ერთი მიდგომა, რომელიც პოეტურ ქმნილებაში ეგრეთ წოდებულ „ლექსის მე“-ს გამოყოფს, როგორც შინაგან ღერძს და ამ ცენტრის ირგვლივ აგებს მთელს პოეტურ სტრუქტურას. ამ ღერძის ირგვლივ შეიძლება უპირველესად განლაგდნენ ოპოზიციური ინსტანციები: ჩვენ, შენ, თქვენ, ის, ისინი.

მე – როგორც ლექსის შინაგანი ღერძი – შეიძლება არა მხოლოდ ოპოზიციურ, არამედ დიალოგურ მიმართებაშიც იყოს ამ ინსტანციებთან, მაგრამ

შეიძლება მიემართებოდეს საკუთარ თავს (მე-მე), როგორც „მას“ – მოდიალოგე მხარეს, შესაძლებელია, თავად ინსტანციათა შორის იყოს ცვალებადი, კომპლიკაციური კავშირები და მაინც, ყველა შემთხვევაში, საქმე გვექნება ლირიკასთან და არა დღეს აგრერიგად მოდურად ქცეულ ნარატივთან. აქ გარკვევით უნდა აღინიშნოს, რომ თუნდაც მკრთალი ნარატიული ჩარჩოს, ტექსტიდან კონტექსტში გატანილი თუნდაც მკრთალი ნარატიული მონახაზის... სულ მარტივად – რაღაც ამბის გარეშე – წარმოუდგენელია ლირიკული ნაწარმოების არსებობა.

ეს რომ ნამდვილად ასეა და არა სხვაგვარად, დათო ყანჩაშვილის პოეზიის მაგალითზეც ჩანს. ვიდრე აქ გამოთქმული აზრის ილუსტრირებას შევუდგებოდე მისი ლექსებიდან მოხმობილი მაგალითებით, აუცილებლად მიმაჩნია თქმა იმისა, რომ ზემოთ ნახსენები ეს მე-შინაგანი ღერძი რაღაცნაირად წარმართავს ჩვენს აზროვნებას სხვა, თითქოს ანალოგიური ერთღერძოვანი მოდელებისაკენ, მაგალითად, ჩნდება კითხვა, ხომ არ არის ეს იგივე ეგოცენტრული მოდელი, რომელიც გალაკტიონის ლირიკაში დასტურდება?

მე ვფიქრობ, ამ კითხვაზე უარყოფითად უნდა ვუპასუხოთ. გალაკტიონის ლირიკაში ეს ორივე ღერძი – მოცემულია, არსებობს და ერთმანეთს ემთხვევა. შეიძლებოდა, გვეთქვა, რომ ერთ ღერძადაა შენივთებული და „არტისტულ ყვავილებში“ გაერთიანებულ ლექსებსა და მის სხვა საუკეთესო ქმნილებებში იგი სწორედაც რომ, ცენტრია გალაკტიონისეული, პოეტურად აღქმულ-გააზრებული და ექსპლიციური უფიერებისა.

იორიკისთვის კი, როგორც ახალი თაობის პოეტისთვის, მე – უკვე არა ყოფიერების, არამედ დესტრუქციურებადი ყოფის ცენტრადაა წარმოდგენილი. ეს პრინციპული და თანაც მკვეთრად

განსხვავებული სიახლე იყო, რომელიც იორიკსა და ორდენში გაერთიანებულ სხვას მის თანამეკალმეებს ახალ პოეზიაში მოჰქონდათ.

ნათქვამი რომ უფრო მკაფიოდ გამოვკვეთო, უნდა ვთქვა, რომ იორიკის ლირიკის ლერძოვანი მოდელი – არაეგოცენტრულია.

არის რამდენიმე ლექსი დათო ყანჩაშვილის შემოქმედებაში, რომელიც უკვე თანამედროვე ქართული პოეზიის სახის შექმნაში უცილობლად მონაწილეობს. ეს ლექსებია უპირველესად „ლექსიკონი“, „მატრიოშკები“ და „ბავშვი“. დღეს უკვე თამამად შეიძლება ამისი თქმა, რადგანაც უკვე საკმაოდ დროითი დისტანცია გვაშორებს იმ კულტურული კონტექსტისაგან, ჩვენი საუკუნის დასაწყისში რომ იყო შექმნილი და შესაბამისად, უკვე მოვლენათა პროგნოზირება კი არა, ისტორიისკენ გადანაცვლებული ფაქტების ინტერპრეტირება გამოგვდის.

როგორ შეიძლება ზოგადად დახასიათდეს დათო ყანჩაშვილის ხელწერა? აქ უპირველესად ალბათ აღვნიშნავდი თავისუფალი რიტმისა და ინტონაციის გადმოცემის ალბათ თანდაყოლილ რალაც უნარს, მივამატებდი, ცოტა არ იყოს, გამაღიზიანებელ აკურატულობას ლექსის ტექსტურასთან მიმართებაში. ზომიერზე ზომიერ მეტაფორულობას, უფრო ზუსტად მეტაფორულ აქცენტებს აქა-იქ – ლექსში და რაც მთავარია, ფორმის გამომგონებლობას, ფორმით თამაშს.

მისი მეტყველება თითქმის მთლიანად დაცლილია ექსპრესიული ლექსიკისაგან, პოეტიზმებზე ხომ ლაპარაკიც არ ღირს, ძირითადად საკომუნიკაციო ლექსიკური მარაგით არის შემოფარგლული. მას, როგორც ავტორს, იზიდავს გრამატიკული ტროპები, მოულოდნელი ბრუნები, მნიშვნელობებით თამაშები; თითქოს მნიშვნელობაგახუნებულ სიტყვებში ჩამალული გამომ-

სახველობითი პოტენციალის აღმოჩენა... მოკლედ, როგორც იტყვიან, მასთან მკითხველი არ მოიწყენს.

●

დღეს იქნებ იმდენაც აღარც გვიკვირდეს თუნდაც ხაზარული ლექსიკონისა და სხვა ლექსიკონთა გაცნობის შემდეგ მისი „ლექსიკონის“ ფორმა“, მაგრამ მაშინ ეს ნამდვილად საგულისხმო სიახლე იყო.

რას წარმოადგენს ყანჩაშვილის „ლექსიკონი“? – არსობრივად, ეს არის ძირითადად სოციალური, ყოფითი გარემოსა და ასე ვთქვათ, უკვე ყოფაზე მორგებულ საგანთა და მოვლენათა ხელახალი წაკითხვა-აღმოჩენა „ლექსის მეს“ სუბიექტურ პრიზმაში გატარების გზით. ვნახოთ დასაწყისი ამ ლექსიკონისა:

შ ე ნ — ჩემს ტელეფონში პირველ
ნომრად შეყვანილი.

დ ე დ ა — ის, ვინც, მეშინია, რომ
არ დამიბერდეს.

გ ზ ა — ის, რაც მთელი ცხოვრება
თითქოს ფეხქვეშ მაქვს და მაინც
ვეძებ.

ყ ა ვ ა — დილის სინონიმია.

ს ი ყ ვ ა რ უ ლ ი — მატარებელი,
რომელზეც მაგვიანდება და
უნდა მივუსწრო.

ს ა მ ს ა ხ უ რ ი — ქვიშის საათი,
რომლის ჩამოცლასაც ყოველდღე
ვინყებ.

მ ე გ ო ბ ა რ ი — ადამიანი,
რომელიც მეუბნება, რომ მარტო
არა ვარ.

დ ე დ ა მ ი ნ ა — (1) ბურთი,
რომლითაც ყველა ვთამაშობთ;
(2) ბურთი, რომელიც თამაშობს
ჩვენით.

ს ა რ კ ე — ვისაც ვუყურებ ყოველ
დილით და არასდროს ველაპარაკები.

მ ა მ ა — ის, ვინც ჩენზე დიდი
იქნება ყოველთვის.

ს ა ხ ლ ი — ადგილი, სადაც (1) რო
დესაც ვარ, მინდა გაქცევა
(2) როდესაც არ ვარ, მინდა

დავბრუნდე.
 ხ ა ლ ხ ი — ვინც ყოველთვის
 ერთად მოგროვილი წარმომიგიდგე-
 ნია და სინამდვილეში

ცალცალკე ცხოვრობენ.
 გ უ ლ ი — ის, რაც მანუხებს

ბავშვობიდან.
 მ ო თ მ ი ნ ე ბ ა — როცა უზრდელი
 ბავშვი ნერვებს მიშლის, მშობელი კი
 იქვე დგას და თავს ვიკავებ.

თ ო ვ ლ ი ს პ ა პ ა — უკვდავი
 თოვლის კაცი, რომელიც

ბავშვობაში ღმერთი მეგონა.

აი, ამგვარადაა მართლაც ყოველად
 ყოველდღიური საგნები და მოვლენები,
 „ნათარგმნი“ კიდევ უფრო „ყოველდღი-
 ურ“ – ყოფით ენაზე.

ვნახოთ „მატრიოშკები“. ზოგადად
 უნდა აღინიშნოს, რომ მატრიოშკათა
 თეორია , რაიმე მოდელის მატრიოშ-
 კული აგებულება და ა.შ. არა მხოლოდ
 ლიტერატურასა და მედიცინაში, პოლი-
 ტიკაში და სხვა სფეროებშიც – ფარ-
 თოდ გამოიყენება. დათო ყანჩაშვილმა
 კი პოეტური მატრიოშკა შემოგვთავაზა
 და ეს ჩვენი თანამედროვე პოეზიის-
 თვის სიახლე იყო. ეს ლექსი არის ექ-
 სპლიცირება იმისა, თუ სინამდვილეში
 როგორ იტყვენ, მოიცავენ არსებანი
 ერთმანეთს და ცხოვრებაში რა მცირეა
 მანძილი ქაოსსა და წესრიგს შორის,
 როგორ თავსდებიან ერთმანეთში თაო-
 ბები, ადამიანები და ემოციები.

მატრიოშკები

ჩემში შენ,
 შენში ბავშვი,
 ბავშვი მარტივი სამყარო.
 მარტივ სამყაროში
 უშნოდ დახატული სახლები.
 სახლებში ადამიანები,
 ადამიანებში
 გრძნობები და ემოციები,
 ემოციებში და გრძნობებში
 სხვა ადამიანები.
 სხვა ადამიანებში

ერთმანეთი და ბავშვები.
 ბავშვებში დიდები,
 დიდებში მოხუცები,
 მოხუცებში მკვდრები,
 მკვდრებში
 მოხუცები,
 მოხუცებში დიდები,
 დიდებში ბავშვები.
 ბავშვებში მარტივი სამყარო
 და უშნოდ დახატული სახლები.
 მე და შენ რთულ სამყაროში,
 რთული შეგრძნებებით.
 ბავშვიც რთულ სამყაროში,
 რომელიც ჯერ ემარტივება,
 რომელიც მეც მემარტივებოდა,
 შენც, დიდებსაც,
 მოხუცებსაც,
 მკვდრებსაც,
 სანამ გადიდდებოდნენ,
 დაბერდებოდნენ,
 მოკვდებოდნენ.
 მატრიოშკები –
 ერთმანეთში ჩალაგებული
 მატრიოშკები.
 გაუთავებლად, უსასრულოდ
 ჩალაგებული.

რაც უფრო მალე გახსნი,
 მით უფრო მეტი იქნება,
 რაც უფრო ნელა,
 მით უფრო მეტი დაგრჩება
 გასახსნელი,
 უკანასკნელს ვერ მოესწრები.
 ვერც ისე გადიდდები,
 რომ პირველი მატრიოშკა იყო,
 და ვერც ისე დაპატარავდები,
 რომ უკანასკნელი.
 სხვადასხვა დროს სხვადასხვა
 ზომის იქნები
 და სხვა ზომებს ვერ მოერგები.
 მოდი, ჩავლაგდეთ ერთმანეთში.
 ძალიან ავირიეთ
 და ველარ ვხვდები, ახლა რა ზომის
 ვარ.
 გარშემო უშნოდ დახატული
 სახლები
 და რთული სამყაროა –

მატრიოშკების სამყარო.

დათო ყანჩაშვილი 2010 წელს გამოცემული ერთადერთი პოეტური კრებულის ავტორია. თუმცა მისი ლექსები აქა იქ უცხოურენოვან ანთოლოგიებშიც შეტანილია. დღეს, როცა წიგნის გამოცემის საქმე ასეა გაიოლებული, ცამეტწლიანი ინტერვალი მაინც მეტისმეტი მგონია.

დასასრულ, მინდა ერთი ჩემი გამორჩეულად საყვარელი ლექსის ფრაგმენტი გაგაცნოთ. ვფიქრობ, ამ ფრაგმენტში თავმოყრილია დათო ყანჩაშვილის ხელწერის ყველა ის თავისებურება, რაზეც ზემოთ მქონდა საუბარი და რისი დანახვაც ნებისმიერ მკითხველს ჩემი მეგზურობის გარეშეც, შეუიარაღებელი თვალითაც შეუძლია.

როცა ადამიანს უშვებ
ცხოვრებიდან,

მარტო არ მიდის.

თან იმდენი რამე მიაქვს, რაც შენია,
ნახევარიც კი არ რჩები.

როცა ადამიანს უშვებ
ცხოვრებიდან,

შენც მიდიხარ.

იმ ადგილსაც კი არ ტოვებთ, სადაც
იდექით,

ინაწილებთ, ისიც თან მიგაქვთ...

აქ სხვები ვეღარ დადგებიან.

ვინაიდან ეს ადგილი

არ იყო სახლი,

არც ქუჩა და, მითუმეტეს, არ იყო
სადმე...

ეს ადგილი ის საერთო სუნი იყო,
რომელიც გქონდათ

საცხოვრებლად ერთმანეთში რომ
გადახვედით

და ცალ-ცალკე არსებობაც
შენწყვიტეთ ბოლოს...

როცა ადამიანს უშვებ

ცხოვრებიდან,
უნდა ჩაალაგო ჩემოდანში

სიყვარული, ტკივილი და მარტოობა
და საცხოვრებლად საკუთარ თავს
დაუბრუნდე.

ვფიქრობ, ამ ფრაგმენტიდანაც გამომჩნდა, რომ თავის თაობაში თავისუფალი ლექსის მრავალფეროვნებით გამორჩეულ ამ ავტორს თავრეფრენიანი ლექსის გარდამავალი სახეობაც იზიდავს და ხელეწიფება. მეტაფორის ქმნადობის ერთ პატარა ნიმუშსაც მინდა მივაპყრო მკითხველის ყურადღება. ეს არის თითქმის არაფრისგან სტრუქტურირებული სახე.

ერთიც და მორჩა!

რამდენჯერ გვითქვამს ცხოვრებაში,
მგონი გადაილო კოკისპირულმა წვიმამო,
ხომ ტრივიალური გამონათქვამია,
არა?.

ესეც – კარგი ყოფითი, ტრივიალური გამოცდილებაა, რომ უერთმანეთოდ სულ თვალცრემლიანი შეყვარებულები საერთო ოჯახის შექმნის მერე საზრუნავში რომ ებმებიან, გრძნობებისთვის იმდენად „აღარ სცალიათ“ – ემოციური დაძაბულობა მათ შორის მცირდება.

აი, სიყვარულზე გაცვეთილი, ყოველდღიური კი არა და ყოველწამიერი მოხმარების სიტყვა ხომ – არა და აღარ არსებობს.

მოკლედ, აღებულია ეს სამი ტრივიალური მომენტი, უცებ მათ გზაჯვარედინზე ერთი ნაპერწკალი და – ახალი მეტაფორული სახე, მინიმალისტური ლექსი იბადება.

ოჯახი

გადაილო კოკისპირულმა
სიყვარულმა.

დათო ყანჩაშვილს აქვს არა მხოლოდ მინიმალისტური ლექსი-მეტაფორები, არამედ ვრცელი ლექსებიც.

სხვაფრივ კი როგორც უკვე აქ აღვნიშნე, მეტაფორათა სიმრავლე ნაკლებად ახასიათებს.

ბაადურ ბალარჯიშვილი

„ბაადურ ბალარჯიშვილი თელაველი კაცია, ერეკლეს ციხის გალავნის ერთი ჟანგისანი ლოდი. ამავე დროს ის არის ნაღდი ძველი თბილისელი ყარაჩოხელი-მოქალაქე და სრულიად საქართველოს პოეტი“ – წერდა ვახუშტი კოტეტიშვილი ოცი წლის წინ თავის შესავალ წერილში, კრებულისათვის „სევდის ბალი“ (2003).

ძნელია, ამგვარი მონასმებით ზუსტად შემოწერო პოეტის პროფილი, მაგრამ ვახუშტი ხომ ამისი ოსტატი იყო!

ვინმეს ლამაზ ნათქვამად მოეჩვენება ეს ყოველივე და მართალიც იქნება. ლაზათიანობა აქ თითქოს პირველ პლანზეა. დე-კოდირებისას კი სამ არსებით მხარეს დავინახავთ ბაადურ ბალარჯიშვილის პოეტური შემოქმედებისა.

შევეცდები, უფრო ნათლად ავხსნა, რას ვგულისხმობ: თელაველობის აღნიშვნა მხოლოდ სივრცული, გეოგრაფიული ლოკალის დაზუსტებას როდი ემსახურება აქ. ერეკლეს ციხის ჟანგისანი ლოდობა – ნიშნავს პატრიოტული იდეალებისადმი მემკვიდრეობით ერთგულებას; პოეტურ თვითრეპრეზენტაციას ქართულ ღირებულებათა დამცავ, გარეგნულად ცვალებად, მაგრამ შინაგანად მყარ, უცვლელ არსებად.

ბაადურ ბალარჯიშვილისთვის უცხოა ის, რასაც, მაგალითად, დღეს აგრერიგად მოდურ, ჰამლეტურ დაეჭვებას, ორჭოფობას ვუნოდებდით და რომელიც ასე აქტუალურია თანამედროვე პოეზიაში.

შედარებით ადრეულ ლექსებში მისი ლირიკული მე ნარმოგვიდგება არა შინაგანად დაშლილ-დაპირისპირებულ რაიმე ერთიანობად, არამედ სწორედ ქვად, მკვრივ და შეკრულ არსებად, რომელსაც მშობლიური გარემოსადმი, სამშობლოსადმი ოპოზიციური კი არა, კომპოზიციური მიმართება აქვს.

მის ორგანულ ნაწილად მოიაზრებს საკუთარ არსებას.

მოკლედ, ვინც ბაადურ ბალარჯიშვილის ლექსებს ჯერ არ გაცნობია და არ შეუყვარებია ისინი, მზად უნდა იყოს პატრიოტულ ლირიკასთან და არა მხოლოდ მასთან შესახვედრად.

დასაწყისითვე მინდა აღვნიშნო, რომ დღესდღეობით პატრიოტული თემატიკის ლირიკამ ხანგრძლივი, მძიმე კრიზისის ფაზა უკვე გადაიტანა, ჰქონდა პერიოდებიც, ჩვენს არც თუ შორეულ წარსულში, როცა სრულიად დუმდა. ძველი ნარატივი ყავლგასული გამოდგა, ახალი – დეზორიენტირებული, ღირებულებათა ტოტალური აღრევის გამო. ამ ბოლო დროს პატრიოტული თემა ცალკე თუ სხვა თემებთან კომბინაციაში უფრო და უფრო აქტუალდება, სავარაუდოდ, მისი განმაპირობებელი ერთი ფაქტორი – საზოგადოებრივი დაკვეთაც ამგვარია. მარტივად რომ ვთქვათ, დადგა დრო და არალიტერატურული გავლენების წყალობით რედუცირებული და ლამის ტაბუირებული სიტყვა – „სამშობლო“ კვლავ გაგვახსენდა, თავისი აღსანიშნინად.

თან რაც უფრო საინტერესოა, ავტორები, რომელნიც დღეს სამშობლოს თემაზე საყურადღებო ნაწარმოებებს ქმნიან არა წინამორბედი თაობისა, არამედ თანამედროვენი არიან. (მაგალითად, კატო ჯავახიშვილის ვრცელი ლექსი „საქართველო ვარ“, თემო ჭახნაგიას ციკლი „გნომთა გნიასი“ და სხვათა ბოლოდროინდელი ლექსები).

როცა ლიტერატურულ პროცესში ასეთი სიახლე შესამჩნევი ხდება, პოეზიის მოყვარული და შეცნობის მსურველი მკითხველის თვალი აუცილებლად უბრუნდება და ახლიდან, ახალ კონტექსტში, ახლებურად კითხულობს ან პოეტურ მემკვიდრეობად ქცეულ ლექსებს.

ასეთ ვითარებაში, ბაადურ ბალარჯიშვილის პატრიოტული ლირიკა ერთ-

ერთი ახლო და საყურადღებო პარადიგმაა. ვნახოთ ნიმუში:

„პატარა ბაზილიკა“

რა სასწაულით შემორჩი ნაშალს –
გვერდზე გველივით გენვა მენყერი.
რა ეშველება ამ გორას ქაჩალს,
ან რალა ტყეა, ეს ტყე მეჩხერი.
და გეფარება ისევ წყვილია
და ისევ აქრობს მზერას სიმორე.
მაინც შენ გინევს თვალთა ნიათი –
და ლანდი შენი ვერ მოვიშორე...
მიაქვს სიგიჟე ქარაშოტს აშარს –
შიშველი მუშტის კლდეებზე ლენვა:
რა სასწაულით შემორჩი ნაშალს,
გვერდზე გველივით მენყერი გენვა.

ამ თავისთავად ლამაზად მოხაზულ ლირიკულ პეიზაჟში, დესკრიფცია თვითმიზნული როდია. პატარა ბაზილიკა – ეს არის არსება – ქრისტიანული რწმენით ნიშანდებული, რომელიც რალაც სასწაულის წყალობით დიდ მენყერსა და ქარიშხლებს გადარჩენია. ძნელი გამოსაცნობია რომ ეს პატარა ბაზილიკა – საქართველოს სიმბოლოა?

აქ არ შემიძლია არ გავიხსენო გიორგი ლეონიძის შვილიშვილის გიორგი ლ.ქავთარაძის მოგონება, პაპაჩემმა თქვა, „ოლე“ – პატრიოტული ლირიკის ნიმუშიაო და მართლაც, პატრიოტული კონოტაციებით გაჯერებულ „ოლეში“ – სულ საქართველოს ექოები ისმის, (მაგრამ ამაზე სხვა დროს).

გიორგი ლეონიძის სახელი იქნებ მხოლოდ ამიტომ არ გამხსენებია ბაადურ ბალარჯიშვილზე საუბრისას.

მისი პოეტური ხელწერა, ადრეულ სტადიაზე, ჩემი ფიქრით, გენეტიკურად, ძირითადად, სწორედ გიორგი ლეონიძისას უნდა მიემართებოდეს, როგორც ყველაზე მკაფიო წყაროს, თუმცა მასში აღმოსავლეთ საქართველოს პოეტური გამოცდილების სხვა ნაშრევებიც საცნაურია.

მე უკვე მივიღე ერთი საყვედური იმის გამო, რომ ქართულ პოეზიას ერ-

ტიან მოცემულობად კი არ წარვუდგენ მკითხველს წერილების ამ ციკლში, არამედ კუთხეებად ვანანილებ. ამას თავისი ახსნა აქვს და საკითხს რომ არ მოვწყდეთ, საუბარს ამაზე აღარ გავგრძელებ.

მოკლედ ვიტყვი, თაიგული ერთია, მასში კი მრავალი ყვავილია, მთისა თუ ბარისა და მრავალია სურნელიც. ასევე ქართული პოეზია – ერთია, მაგრამ მრავალსახეობრივი და ამ სახეობრიობას პირადად ჩემთვის გარკვეულწილად თუნდაც იმ დიალექტთან ურთიერთობაც განაპირობებს, რომელიც ამა თუ იმ კუთხეს მიეკუთვნება.

ადრე აღვნიშნე, რომ დასავლეთმა საქართველომ, მეცხრამეტე საუკუნიდან მოყოლებული, აკაკის მერე გენიოსი გალაკტიონი და ცისფერყანწლები მისცა ქართულ პოეზიას – მათ შემდგომ დღემდე მთელი სიმდიდრე და მრავალფეროვნება შესძინა მას. ისიც კი შეიძლება ითქვას, რომ აღმოსავლეთმა, რომელიც ამ მხრივ საუკუნეთა მანძილზე ლიდერობდა, დასავლეთს საკუთარი პოზიცია დაუთმო. გასული საუკუნიდან დღემდე, მაგალითად, ჩვენს პოეზიაში შეინიშნება მეგრული, ასევე აჭარული ნაკადის მკვეთრი გაძლიერება სხვა მხარეებთან შედარებით. არ აღვნიშნო ეს ფაქტი იმის შიშით, რომ შეიძლება კუთხურობა დამნაშავეა?

რაც შეეხება გალაკტიონთან, როგორც რუსთველის მერე ქართული პოეზიის ყველაზე დიდ ნიშნულთან ბაადურ ბალარჯიშვილის მიმართებას, ძალზე ძნელია, ასე ახლოს, ნინამორბედად გენიოსი გყავდეს, შენ კი რამენაირად მისი გავლენის ქვეშ არ მოექცე. ეს დაემართა ყველას, ვინც სცადა, გალაკტიონს დაპირისპირებოდა. როგორც კი, დროთა განმავლობაში, დაპირისპირების ძალა გამოეცლათ, მათ შემოქმედებაში გალაკტიონის გავლენამაც იჩინა თავი და მე ვიტყვოდი, რომ ეს – კანონზომიერია.

ბალარჯიშვილთან – გალაკტიონი თითქმის არ ისმინება. ძალიან უნდა მოინდომო, რომ მისი კვალი დააფიქსირო. როგორც ჩანს, იგი არ მიეკუთვნებოდა იმ ახალგაზრდა ავტორთა წყებას, რომელსაც გალაკტიონის დაძლევა გალაკტიონისავე იარაღით – შემოქმედებით ამოცანად ჰქონდა დასახული. უბრალოდ, იმთავითვე თავის გზა-სავალს გაუყვა, გაუყვა – გოგლა ლეონიძის კვალდაკვალ. (ყოველ შემთხვევაში, ჩემთვის, როგორც მკითხველისთვის ეს მკაფიოდ ჩანს მისი უკვე გამოქვეყნებული იმ ადრეული ლექსებიდან, მე რომ წაკითხული მაქვს).

ბაადურ ბალარჯიშვილის პოეტური ლექსიკა – ეს არის სალიტერატურო ქართული ზომიერად შეზავებული კახური დიალექტთან, შედარებით გვიანად მოსავლურად შეფერილი ძველქალაქური მეტყველება, როგორც ქვემოთ მოყვანილ ლექსში.

მაგალითად, ზემოთ მოხმობილ ლექსში ნახსენები „ნიათი“ – აღმოსავლურ დიალექტებშიც და ქალაქურ მეტყველებაშიც ნიშნავს ძალას, არაქათს, თუმცა თანამედროვე ქართველი მკითხველი ულექსიკონოდ მიხვდება ამას?

ბაადურ ბალარჯიშვილის შედარებით გვიანდელი ხელნერისათვის ნიშნულია ირონიულ-პაროდული თამაშები („ელიტარული ქრონიკა“) ორიგინალური რითმების გამოყენება ირონიულ-პაროდული ეფექტის შესაქმნელად ეს – უკვე მოდერნისტული ამბებია და თუ რომელიმე კონტექსტს უნდა შევუხამოთ მისი პოეზია, უნდა ითქვას, რომ საბოლოოდ იგი მაინც პოეტი-მოდერნისტი.

შენ იცი, რომ არ ვარ გაუზრდელი ტიპი,
გამიცხელდა ხელში სანთებელა
„ზიპო“,
მაგრამ ისე ბრუნავს წუთისოფლის
ჩარხი,

დამახვია თავბრუ – მატრაბახი
ვიყო!
(„კვრინჩხი“)

რაკი აქ ნიმუშად ბაადურ ბალარჯიშვილის ის ლექსი მოვიხმე, რომელიც რიტმულად გალაკტიონით არის მარკირებული („მთაგორების ზემო, / განდგომილთა ახლო, / არ გაშენებ, ჩემო, / მშვენიერო სახლო), ბარემ ვიტყვი, რომ როგორც ჩვენი პოეტი კონვენციონალისტების დიდ უმრავლესობას, ადრინდელსა და თანამედროვე პოეზიაშიც, ბაადურ ბალარჯიშვილის ლექსების ძირითადი კორპუსი ტრადიციადქცეული ათმარცვლედისა (5/5) და თოთხმეტმარცვლედის, (5/4/5) ანუ ლოგაედური საზომის ვარიაციებზე აქვს აგებული. ამ საერთო ფონზე უფრო მკაფიოდ იკვეთება, მანამდე დაუმუშავებელი ან ნაკლებდამუშავებული რიტმიკის ლექსები, რომელიც უცილობელი სიახლის გრძნობას აღძრავს მკითხველში და რომელიც, ქრონოლოგიურ თანმიმდევრობას თუ გავადევნებთ თვალს, შედარებით გვიან, მაგრამ ინტენსიურად მკვიდრდება მის ლექსებში.

ასეთ დასკვნამდე დარწმუნებით რომ მიხვიდე, საჭიროა, მეტი მასალა გქონდეს ხელთ ამა თუ იმ ავტორისა, ამდენად ჩამეთვალოს უფრო ვარაუდად, ვიდრე დასკვნად, რომ თუკი დასაწყისში მისთვის ამოსავალი გიორგი ლეონიძე იყო, გვიანი პერიოდის ლექსებში იგი ვახტანგ ჯავახიძის მინერ მონიშნულ სივრცეში იკვალავს გზას („პირიქით“), მისი ლექსის ფორმა მეტად და მეტად თამაშური ხდება. კონტექსტი ფართოვდება, ღრმავდება, ლექსიკას ევროპეიზაციის აშკარა კვალი ემჩნება, შემოდის არა მხოლოდ ანტიკური ანტოპონიმები, არამედ პოეტური ბალადები.

ჩემი ფიქრით, რიტმიკის მხრივ ბაადურ ბალარჯიშვილის ლექსებში ერთი თავისებურება შეინიშნება: იგი იღებს ან კარგად ნაცნობ, ტრადიციულ სა-

ზომს, ან ზეპირმეტყველებითად უკვე „მოქლიბულ“ მზა ფრაზა ბლოკს, რომელსაც რიტმული თავისებურება მოჰყვება, თავისუფლად აუნყოფს მას დაწარჩენ ტაეპებს და ამგვარი რიტმული გათამაშებით ქმნის პოლიმეტრიას.

არ არის აუცილებელი, ეს მზა ფრაზა-ბლოკი თუ ტაეპი ლექსის პირველივე სტრიქონად დასვას. როგორც წესი, პოეტურ ტექსტში სადმე შიგნით აქვს ადგილი მიჩენილი და ამ ძირითად ფრაზასთან მიმართებაში გადახრის, ენტროპიის წყალობით მიიღწევა მისი ლექსების პოლიმეტრია. საერთოდ, უნდა გარკვევით ითქვას, რომ პოლიმეტრიის ამგვარად გამართვა დიდად ფაქიზ, უზუსტეს პოეტურ სმენას მოითხოვს და ქართულ პოეზიაში ამის ოსტატი თუ ბაადურ ბალარჯიშვილი და კიდევ რამდენიმე მისი თანამედროვეა, აღიარებული დიდოსტატი – მურმან ლებანიძეა. ვნახოთ ერთი ნიმუში:

დავდიოდი თბილისში დარჩენილი
ქალაქელი,
ირგვლივ მწვანე მთა-გორები
გადახმა და გაიყვლიფა,
საქმე არაფერი მქონდა, არც
მინდოდა არაფერი,
ყველამ გაიაგარაკა, ყველა სადღაც
გაიკრიფა.
მივდიოდი მოთენთილი, ნახევარზე
მთვლემარე,
კვირა იდგა, ვით კატის გაზმორება
ზანტი,...

(ზაფხული თბილისში)

აქ რიტმული საყრდენი ტაეპი, ძირითადი რიტმული ქარგა – ვარიაციებისთვის არის რუსთველური მაღალი შაირი (4/4/4/4)

„ყველამ გაიაგარაკა, ყველა სადღაც გაიკრიფა.

(შეად. კარვის კალთა ჩახლართული ჩავჭერ ჩავაკარაბაკე“)

ჩაიაგარაკა – ჩავაკარაბაკე – როგორც ლექსიკური ერთეულები, რომელნიც ჟღერადობრივადაც ოთხმარ-

ცვლიანობითაც და ალიტერაციულობითაც – ანალოგური მოდელირების ნიმუშია, უფრო ზუსტად, ანალოგური მოდელირების მოდერნისტულად ადაპტირებულ პრინციპს ავლენს.

ქართული კონვენციური რიტმი საუკუნეთა მანძილზე იმდენად დამუშავებულია, რომ მხატვრული ზემოქმედების ძალა შესუსტებული აქვს. გალაკტიონმა ხომ თავისი უზარმაზარი შემოქმედებით, თითქმის აღარც დაუტოვა სიახლისკენ ორიენტირებულ პოეტ-კონვენციონალისტებს რაიმე რიტმული სიახლის შემოტანისა და დამკვიდრების საშუალება. ამგვარ ვითარებაში ერთფეროვანი რიტმული დინებიდან გამოსაღწევ ლამის ერთადერთ გზად – პოლიმეტრია რჩება. ყოველ შემთხვევაში, დღესდღეობით პოლიმეტრია კონვენციური ლექსის არსებობის ყველაზე ოპტიმალურ საშუალებად შეიძლება მივიჩნიოთ. ამ ვითარების გათვალისწინებით, ბაადურ ბალარჯიშვილის პოლიმეტრული ცდები კიდევ მეტ ღირებულებას იძენს.

ბაადურ ბალარჯიშვილს აქვს ორიოდ ლექსი, სადაც თავისუფალი ლექსის ილუზია იქმნება, სინამდვილეში კი მაინც კონვენციის ფარგლებში მოქმედი ლოგაედების კომბინაციას წარმოადგენს. თუ მაინც ვერლიბრად უნდა მივიჩნიოთ ეს ლექსები, უნდა დავუშვათ პირობა, რომ ეს იქნება ყველაზე არათავისუფალი, გარდამავალი სახე ვერლიბრისა. ამ მხრივ იგი დიდ ორიგინალობას არ ავლენს, საფიქრებელია, რომ საერთო ინერციას უფრო მიჰყვება:

თბილისის ზღვაზე კაცი დაიხრჩო.
გაფითრებული ინვა კაცი კატერის
ცხვირზე.

მაშველი ჯგუფი დუმდა ისე,
როგორც დუმან ხეები, როდესაც
ჭრიან რომელიმე ხეს.

აქ – რიტმული ქარგა – ტრადიცი-

ული ათმარცვლედია (5/5).

●
უდროოდ გარდაცვლილ პოეტს, ლა-
შა გვახარიას აქვს ერთი ასეთი ლექსი:

პოეტი მაინც ერთი ლექსია,
ობლის ცრემლივით ცამდე მართალი
.... პოეტი ზოგჯერ ერთი პნკარია,
ყაყაჩოსავით ცხელი სტრიქონი.

ქართულ პოეტურ სივრცეში ერთი
ასეთი ფრთიანი გამონათქვამია გავ-
რცელებული:

„მე ლამაზი უკვე ვიყავ, ახლა
მშვენიერი ვარ“

მრავალმა არც იცის, რომ ეს არის
ბაადურ ბალარჯიშვილის ლექსის ერ-
თი, საწყისი სტრიქონი, ლექსის პირ-
ველი, რკალური რეფრენით შეკრული
ნაწილი კი მთლიანად ასეთია:

მე ლამაზი უკვე ვიყავ, ახლა
მშვენიერი ვარ –
დავთვრები და გავბრიყვდები,
სიყვარულზე ვმღერივარ –
არც ალუბლის კუნწულა ვარ, არც
ნარციცის ღერი ვარ –
უბედური არ ვარ, მაგრამ აღარც
ბედნიერი ვარ,
მე ლამაზი უკვე ვიყავ, ახლა
მშვენიერი ვარ...

წერილის დასაწყისში ვთქვი, რომ
ვახუშტი კოტეტიშვილმა ბაადურ ბა-
ლარჯიშვილი სრულიად საქართველოს
პოეტად მოიხსენია. საქართველო პატა-
რა ქვეყანაა და თუმცა ეპითეტი „სრუ-
ლიად“ – ჩემთვის, მუდამ სევდანარევე
ირონიულობასაც ავლენს, უნდა ვთქვა,
რომ შეფასების ეს სიტყვები უფრო სა-
მომავლო პროგნოზის სფეროს მიე-
კუთვნება. მე ამის მჯერა.

უაკლინ სირაძე

ესქატოლოგიური ჭამის მოლოდინში

(ზურაბ კიკნაძის წიგნებზე ფიქრისას)

ზურაბ კიკნაძე – ძველი და ახალი თაობის ერთგვარი ხიდი საქართველოში, იმ ქვეყანაში, სადაც ამ ორ თაობას შორის უფსკრულის თავზარდამცემი ხახა გაწოლილა... და როცა წინასწარმეტყველის იდუმალი გზის შესახებ მის დასაზღვრას კითხულობ, თითქოს შენი შინაგანი სიფხიზლე ახალ ფაზაში გადადის, და ხვდები, რომ მასში ის ნაწილობრივ თავისთავზე საუბრობს:

– „<...> მის თვალწინ, ხელისგულზეა ისტორიული პროცესი დასაბამიდან დასასრულამდე, ანიდან ჰომემდე“. (ზ. კიკნაძე „ბიბლიური წინასწარმეტყველი“, გვ. 12).

ამ იდუმალ გზაში ხომ ბიბლიური ესქატოლოგიის მოცემულობაა, და მხოლოდ მასში ამოიკითხავს ზურაბ კიკნაძე ადამიანის საზრისის მნიშვნელობას: – რატომ მოდის ის დედამიწაზე? რა მისია აქვს მას აქ? ან, რა ამოძრავებს მას, როგორც შემოქმედის გვირგვინს?

მან, ვინც ცხოვრებისგან განდგომილმა და მაინც საზოგადოების გამოჩენილი წარმომადგენელ-მეგობრებით „განებივრებულმა“, თავისთავში ჩაძირულმა, გამოიკვლია და შეისწავლა სხვადასხვა კულტურა, თუ რელიგია, და აღმოაჩინა: „ყველა ძველი რელიგია და ცივილიზაცია, მათ შორის ელინური სამყარო, ისტორიის მსვლელობას გაიაზრებს, როგორც სიცოცხლისა და ბუნების წლიური ციკლის შესატყვის წრებრუნვას“ (ზ. კიკნაძე „ბიბლიური

წინასწარმეტყველი“, გვ. 11).

ამ სხვადასხვა რელიგიათა შორის მხოლოდ ქრისტიანობა, ძველი და ახალი აღთქმის ღმერთი ანიჭებს ადამიანს რჩეულობის გვირგვინს, აჯილდოებს თავისუფალი ნებით [რომლის ქვაკუთხედი – სინანული მეტანომიაა], რითაც ადამიანს ძალუძს ღმერთის მსგავსი გახდეს, რადგან ის, იმთავითვე ჩაფიქრებულია და შექმნილია მის ხატად, რითაც ადამიანის გზის, სულიერი ნაბიჯების განსრულებას მიეცა საზრისი. ღმრთისგან ქმნილი სამყარო და ღმერთი ელოდება ადამიანის განღმრთობას, ადამიანის თავისუფალი ნების აღსრულებას, რადგან დრო არსად არის ისე წარმოდგენილი, როგორც ეს ბიბლიაშია – ის მისი „მდუმარე პერსონაჟია“, რადგან ბიბლიაში სამყარო აღქმულია დროის თვალთახედვით და ამის თვალსაჩინოებისთვის ის, როგორც დიდოსტატი მხატვარი, ერთი ფერის გამოსაკვეთად ფონად მეორე ფერს ირჩევს და ქრისტიანობის საზრისის ხაზგასასმელად ის ელინისტური სამყაროს დახასიათებას მიჰყოფს ხელს:

– „ელინური განჭვრეტით ისტორიას არა აქვს მიზანი. ის არ მთავრდება, ის წრეზე ბრუნავს <...>“ (ზ. კიკნაძე, „ბიბლიური წინასწარმეტყველი“).

ან, რაღაც თვალსაზრისით მისთვის ასე ახლობელი ბერძნული სამყაროს შესახებ ისევ დანერს: – „სამყარო დასაბამიერიდან უკვე დასრულებულ ამბებს

შეიცავს, ანუ მასში არ არის ისტორია“ (ზ. კიკნაძე, „ბიბლიური წინასწარმეტყველნი“).

და უკვე მთავარ სათქმელზე გადადის, რომლის თანახმად მხოლოდ ბიბლია, მისი ესქატოლოგია საუბრობს ისტორიის დასასრულზე, რომელიც სოფლის ამაოებასა და ბოროტებას დაძლევეს, სულიერ სამყაროდ გარდასახავს და შეიქმნება ახალი ცა და ახალი მიწა („შევქმნი ახალ ცას და ახალ მიწას“ (ეს. 65:17)).

სულიერი წვის „ნაფეხურებს“ აღბეჭდავს.

და რაც ყველაზე არსებითია, როგორც ყველა მდინარე ბუნებაში თავისთავად, თავის სიცოცხლის საწყისს – სასრულს ოკეანის უსასრულო წყლებში ჰპოვებს, ისიც ნებისმიერ საგანს: – ეს იქნება მსოფლიო, თუ ქართული მითოლოგიის გმირის თავგადასავალი, ისტორიის გამორჩეული სუბიექტის პორტრეტი, თუ ამა თუ იმ ხელოვნების ნაწარმოების საზრისის ახსნა... ის

და სამოთხიდან გამოდევნებული ადამი ახალი ადამის გზას გაუყვება თავის მოდგმასთან ერთად და ყველა აქამდე დასმულ კითხვაზე კი არ უპასუხებს, არამედ ამ ახალ განზომილებას განჭვრეტს, მასში ილივლივებს, ანუ თავად იქცევა ამ ახალი განზომილების, ახალი სამყაროს ნაწილად და მეორედ დაბადების საიდუმლოს მატარებლად.

**ბიბლიაში მოქმედი
„მდუმარე პერსონაჟი“ – დრო**

ზურაბ კიკნაძესთან მიმართებაში ყოველი საკითხი, თუ საგნის მოცემულობა ისეთ ახალ განზომილებაში გადადის, რომელიც პროფეტის განდევილობისა და ასკეტიზმის ხანგრძლივი

განუსხვავებლად ყველა ამ საგანთა შესახებ საზრისს ბიბლიის ახალი და ძველი აღთქმის წიგნებში ჰპოვებს, მაგრამ ეს არ არის კაბინეტში მოღვაწე „ყოვლისმცოდნე“ მწიგნობარის განსჯითი დასკვნის შედეგი. ამით იმის თქმა მინდა, რომ ის მათ ბიბლიური წიგნებიდან კი არ ხედავს, კი არ იაზრებს, არამედ ჭვრეტს მათ, რადგან ის ამ სიბრძნეშია დავანებული, მასში მყოფობს მისი ცხოველმყოფელი სული, რადგან ის ბიბლიაში მოქმედი „მდუმარე პერსონაჟის“ – დროის თვალთახედვით იძლევა თითქმის ყველა კომენტარს.

რუსთაველის „ვეფხისტყაოსნის“ შემთხვევაში ის ამბობს, რომ წუთისოფელი უნდა დასრულებულიყო ბოროტების მთლიანი ამოძირკვით. როცა

შესაძლებელი გახდებოდა თქმა: „ბოროტსა სძლია კეთილმან, არსება მისი გრძელია“, რათა ესქატოლოგიური ჟამის – ახალი ცისა და ახალი მიწის დადგომის ჟამი შეგვეგრძნო და განგვეცადა. და ის, რაც არ ესადაგება სახარებისეულ ტექსტს, მისთვის აღიქმება, როგორც „ვეფხისტყაოსანში“ ჩავარდნა, ან შესაძლოა გადანერის დროს ჩამატებული ტექსტი. არადა, ეს სტრიქონები რუსთაველის მკითხველს ასე უზომოდ უყვარს: – „განსრულდა მათი ამბავი, ვითა სიზმარი ღამისა“ და ის თავის მოსაზრებას ასე განმარტავს: – „ის სკანდალური (სახარებისეული სკანდალონ „საცთური“) ჩავარდნაა პოემის გაგებაში“.

და ბოლოს გამოგნებელია თავისი სიღრმით ის, რასაც დაწერს: „იგი (რუსთაველი – შენიშვ. ჟ.ს.) უკანასკნელი ჟამის ცნობიერებით ქმნის პოემას. ამიტომაც არ არის მასში ნახსენები ისტორიული ქრისტიანობის რეალიები, ეს ის ცნობიერებაა, რომელსაც ქრისტიე ადასტურებს სამარიელ დედაკაცთან საუბარში“ (იოანე 4:20 – 4:23).

და ასევე, როცა დავით გურამიშვილის „დავითიანს“ კითხულობს, ის მას ისევ და ისევ ბიბლიის თვალსაზრისიდან განმარტავს და მასზე დართულ კომენტარს, როგორც ყოველთვის ბიბლიური ნელსურნელება ახლავს:

– „სამშობლოდან გადახვენილი ადამიანის ნაღველი შედედებულია ედამიდან განდევნილი ადამის ნაღველთან. საკაცობრიო ნაღველი აძლიერებს სამშობლოს ნაღველს, განსაკუთრებულ აზრს ანიჭებს მას“ (ზ. კიკნაძე, „ცეცხლი და ბურუსი“), ხოლო როცა უკვე ვაჟა-ფშაველას ფენომენზე საუბრობს, ის ამბობს, რომ მისი საუკეთესო გმირები მოწოდებულნი არიან „განავრცონ“ ტრადიციული „მე“, დაბადონ საკუთარ ცნობიერებაში სინანული (მეტანოია); გაარღვიონ ჩაკეტილი საზოგადოების შეგნება, რომელიც წარმართობის კა-

ტეგორიებით არის კონსტრუირებული პოეტის მიერ. ისინი გადალახავენ საზღვრებს და გადიან უსაზღვროებაში“. (ზ. კიკნაძე „ცეცხლი და ბურუსი“).

ცხადია ამ უსაზღვროებაში ისევ და ისევ ბიბლიური, ესქატოლოგიური ჟამის – ახალი ცისა და ახალი მიწის მოლოდინი გამოსჭვივის.

ხიდად ქცეული კაცი

და მაინც, რატომ იქცა ის ამ ორი, ასე განსხვავებული თაობის ხიდად? მართა? რატომ უნანაგებს მისი დიადი სული ამ ორი, ძველი და ახალი თაობის, ასე მშფოთვარე მიუღებლობას?

რადგან მან თანამედროვეთა კრიზისს, გაორებას, უღმერთობას, სიცარიელეს – ფუყე წყარო მოუძებნა, შთაგონება, რომელიც თანამედროვეთა აზრით ადამიანს სათამაშო ინსტრუმენტად აქცევს ღვთაებრივი გონის ხელში, ადამიანს უკარგავს პიროვნულ საწყისს და რაც მთავარია, ნებელობას. ზურაბ კიკნაძის სიბრძნის მეოხებით ეს კრიზისი ილუზიად იქცა, იმ სიზმრისეულ მოჩვენებად, რასაც ბუდიზმი მაიად სახელდებულ არა მარტო ნუთისოფელს, არამედ მასში მყოფ ყველა არსებას, ვინც გათავისუფლების, ხსნის სუნთქვით არ იღვწის ამაოებად, წარმავლობად და ილუზიად მიიჩნევს. არადა ამის საპირწონედ ის ამბობს:

– „შთაგონება ღვთაებრივია, ძღვევა-მოსილია, მაგრამ ღვთის ძლიერება არ თრგუნავს ადამიანურ საწყისს, და არ ხდის მას პასიურ ინსტრუმენტად, ან საყვირად თავის ხელში <...> მის ადამიანურ მეტყველებას გადაჰყვება მისი ადამიანური, პიროვნული თვისებები, სოციალური წარმოშობა, საქმიანობა, ღვთისშემეცნების დონე და თვალსაზრისი, გამოხატვის უნარი, რომლის წყალობითაც მისი ნაქადაგარი ხშირად ჭეშმარიტი პოეზიით სუნთქავს“ (ზ. კიკნაძე „ბიბლიური წინასწარმეტყველ-

ნი“, გვ. 8) – ან, როცა:

– „<...> სულის კაცად გარდაქმნილი ადამიანი რჩება ადამიანად, არ ქრება მისი ყოფითი ცნობიერება, მისი სისუსტე... ადამიანი ამ განსაცდელის წინაშე თავის ინდივიდუალობას ინარჩუნებს, არა მხოლოდ ზოგად-ადამიანურს, არამედ პიროვნულსაც მისი უნიკალური თავისებურებებით <...>“. (ზ. კიკნაძე „ბიბლიური წინასწარმეტყველნი“).

ასე თავისთავად, ბუნებრივად მოხდა XIX საუკუნეში გაჩენილი უფსკრულის – თანამედროვე ადამიანის გონების ერთგვარი დაავადების „განკურნება“; სიტყვა კურნება აქ ითქმის ღვთაებრივი მნიშვნელობით. არა დაძლევა, არამედ იმ ინტერპრეტაციით ამოვსება, რომელმაც ეს თავზარდამცემი უფსკრული, შოკისმომგვრელი აზრები კი არ დაძლია, არამედ როგორც უსახო მოჩვენება, გააქრო – განაქარვა. რატომ მოხდა ეს? ჰუბრისით დასნეულებულმა ადამიანმა ღმერთს მიაწერა ის, რაც თავად სატანური ბუნებისთვისაა ნიშნული – ადამიანის ინსტრუმენტად, უსახო საგნად ქცევა. არადა ღვთაებრივის უდიადესი ნიშანი – თავისუფალი არჩევანი თავისთავში მოიაზრებს და გულისხმობს პიროვნების მუდმივ სულიერ განვითარებას, ცვალებადობას, ფერისცვალებას, მის უმთავრესს თვისება-უფლებას – იყოს თავისუფალი თავის პიროვნულ ცხოვრებაში.

მაგრამ როგორი სახიფათოა დღეს საუბარი. მით უფრო მკაცრი ტონით საუბარი. თვით ყველასთვის მისაღები, უეჭველ, ჭეშმარიტებად მიჩნეული აზრის განცხადებაც კი ერთგვარ უხერხულობას ქმნის და ეს იმ ეპოქაში, როცა არათუ საშუალო ნიჭის, არამედ თვით ჭეშმარიტ მწერალსაც კი, როგორცაა აკუთვავა შეუძლია თქვას:

– „მე არა მაქვს სინდისი, მე მაქვს მხოლოდ ნერვები“ და თვითმკვლევლობით დაასრულოს თავისი ცხოვრება.

ერთი აღმოსავლელი ბრძენი ამბობს:

– „სულიერი შიმშილი მთელ სამყაროს ტანჯავს“, მის სულიერ სიმაღლეს ამის თქმის უფლება ნამდვილად აქვს და ჩვენ ცხოვლად ვგრძნობთ ამ ტანჯვას, რომელსაც ათიათასი სახე აქვს, ათიათასი ნილაბი და ამით კიდევ უფრო მეტად უბნევს გზა-კვალს ადამიანს.

განცდა იმ ერთგვარი დიადი ნიჭთაგანისა, რასაც ღვთაებრივის ახლომყოფობის შიში ჰქვია, ვერ განიცდება, ვერ განიცდება ის დიადი, მოულოდნელი სიხარულიანი თრთოლვა, რასაც ესაია განგვიცხადებს:

– „უფალმა დედის მუცლიდან მომინოდა მე, ჩემი დედის წიაღიდან ახსენა ჩემი სახელი“ (ეს. 49:1).

ან, როცა:

– „ამოსი იგონებს, (ღვთის მოწოდება, შეტყობინება) ლომის ბრდვინვის სადარია“ (ზ. კიკნაძე, ბიბლიური წინასწარმეტყველნი“).

ეს აზრი დღევანდელი სამყაროსთვის მიუწვდომელია, უცხოა, მიუღებელია და დღეს, თანამედროვე ადამიანი არათუ თავს არიდებს ჩაუნვდომელი სიბრძნის საიდუმლოებაზე საუბარს, მას დაკარგული აქვს სამყაროს შეცნობის გზის იდუმალების ის განცდაც, რაზედაც ასე ხშირად საუბრობდა ზურაბ კიკნაძე და ყველგან ხაზს უსვამდა, რომ „არსებობის მოდუსი დროა“:

– „დასაწყისი „ნულოვანი საფეხურია“, რომელიც მარადისობის ხატს ატარებს, მისი სიმბოლური ნიშანია ბიბლიის ავტორის ხილვა-განცდაში არსებობს ისეთი საწყისი, რომლის ფესვი უდროობაშია. (ხაზგას. — ჟ.ს.)

ამ აზრით არის სამყარო ღვთის მიერ არარადან შექმნილი. არარაში კი არც დრო მოიაზრება და არც სივრცე, მაშასადამე, სამყარო შეიქმნა არა დროსა და სივრცეში, არამედ დროსთან და სივრცესთან ერთად, მათ ერთიანობაში, მაგრამ პრიორიტეტი მაინც დროს ეკუთვნის“. (ზ. კიკნაძე, „ბიბლიური წინასწარმეტყველნი“, გვ. 166), მაგრამ,

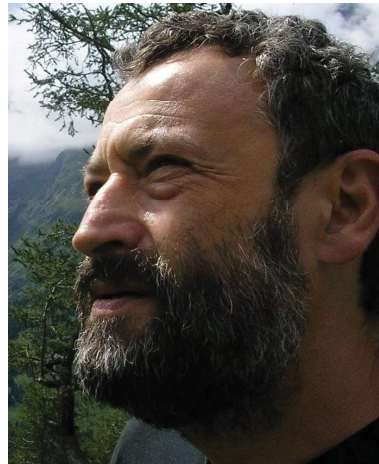
როცა ამას ზურაბ კიკნაძე, ეს ხიდად ქცეული კაცი, ძველ და ახალ თაობათა შორის „ნარმოთქვამს“, თითქოს ეს მიუღებლობა დაიძლევა, თითქოს ის ეპოქის „წუხილს“, „ტკივილს“ კითხვათა წყებას, როგორც შავ დაფაზე ცარცით დაწერილ ტექსტს სველი ღრუბლით შლის, – და იქ ისევ ამპარტავნებისგან განკურნებული კაცობრიობა მისი პირით ღვთის წინაშე მოკრძალებით წარმოთქვამს:

– „უფლის არჩევანი, გადანწყვეტი-

ლება საიდუმლოებრივია; მიზეზები არ ვიცი; მიუწვდომელია ჩვენი ყოფითი გონებისათვის; ყველაფერი წინასწარ, შეიძლება ითქვას, მარადისობაში, უწინარეს საუკუნეთა გადანწყვეტილია“.

ზურაბ კიკნაძის ნებისმიერი საუბარი, თუ ნააზრევი, და არა აქვს მნიშვნელობა თუ რომელ საგანს მიემართება, გულისხმობს ადამიანს თავისი უმთავრესი უფლებით – იყოს თავისუფალი თავის არჩევანში.

სემიონ ვინოკური

„აღონაი ელოჰინო აღონაი ეხად!“

1996 წელს საბოლოოდ გადავწყვიტე ტელევიზიიდან წამოსვლა, რადგან თავი სრულად ამოვწურე.

ბოლო სამუშაო დღე იყო.

ტიპს ვიღებდით, რომელიც სასტუმრო „დან პანორამაში“ შეფშარეულად მუშაობდა. ჩანერის დროს უცებ მეზობელი ოთახიდან რაღაცნაირი ზმუილი მომესმა. მზარეულმა საუბარი შეწყვიტა, კედლისკენ მიბრუნდა და დაიყვირა: „კარგი რა, მამა, შენთან არ მოსულან, ვერ გადაგიღებენ!“

დავინტერესდი, რა სათქმელი ჰქონდა მამამისს, ასე რომ უნდოდა ჩანერა.

მზარეულმა – მოხუცდა და ძალიან უნდა, თავის ცხოვრებაზე ვინმეს მოუყვესო. მერე ადამიანურად მთხოვა: – ცოდოა! მოდი რა, წნევამ რომ არ აუწიოს, ვითომ ჩანერთ, უბრალოდ მოუსმინეთო.

– ჩემი სამუშაო დღე დასრულდა! – მტკიცედ მოგვიჭრა ოპერატორმა.

აი, სულ ეკიდა, რას ვაპირებდით და ვინ უნდა გადაგველო. სამაგიეროდ, ზუსტად იცოდა, რომ მისი სამუშაო დღე შვიდი საათით განისაზღვრებოდა და ამ დროს ნუთსაც არ გადააჭარბებდა.

წანახმა რაღაცნაირად გული მატ-

კინა. ამოვიღე ჩემი მაიმუნური კამერა და მზარეულს ვუთხარი: მე არსად მეჩქარება და მამათქვენთან მიმიყვანეთ-მეთქი.

ნახევრადბნელ ოთახში შევედით.

სარწვევლა სკამზე მჯდარმა მოხუცმა ყურადღებით შემათვალისწინა ჩემი თავი გააცნო – ყველაზე ცნობილი რეჟისორიაო და, დაჯდომაც ვერ მოვასწარი, მოხუცმა ისე უცბათ დაიწყა:

– როგორც კი ომი დამთავრდა... – და უცებ ეჭვით შეხედა ჩემს კამერას. – ეს ხომ ნამდვილად იღებს?

– იღებს კიდევ და ამ ჩანანერსაც უამრავი ადამიანი ნახავს. შენ ამბავი მომიყევი, ბაბუ-მეთქი.

– მოკლედ, ომის დამთავრებისთანავე პოლონეთში სასწრაფოდ დავიწყეთ დაობლებული ბავშვების ძებნა. ასე ჩვენმა კიბუცურმა მოძრაობამ გადაწყვიტა, რათა სხვა რელიგიურ მოძრაობებს არ დაესწროთ და ბავშვებისთვის ტვინი არ აერიათ. კრაკოვთან ახლოს, ერთ მონასტერში მივედით და წინამძღვარს ავუხსენი: ასე და ასეა, ისრაელიდან ჩამოვედი, ვეძებ ობოლ ებრაელ ბავშვებს, რათა ისტორიულ სამშობლოში დავაბრუნოთ-მეთქი.

მეუბნება: ჯერ დაჯექით, ჩაის დაგა-
ლევინებთო.

ვზივარ, ვსვამ ბალახეულ ჩაის, ის კი
მიყვება:

– კი, ნამდვილად გვყავს ებრაელი
ბავშვები, ამ ფაქტს როგორ დავმა-
ლავ. ასეთ ბავშვებს მონასტრები ვი-
ფარებდით, თუმცა ეს ძალიან საშიში
იყო, რადგანაც მეზობელი მონასტრის
წინამძღვარი ამის გამო ჩამოახრჩვეს. გულ-
წრფელად ვიტყვი – მეც მეშინოდა, მაგ-
რამ, მეორე მხრივ, უარი როგორ მეთ-
ქვა, როცა შუალამისას ჩუმად მოდიოდ-
ნენ ებრაელი ოჯახები, აკაკუნებდნენ.
კარს ვუღებდით, შემოჰყავდათ სქელ
შალში გახვეული პატარა, სიფრიფანა
ბავშვი, ფეხზე რომ ძლივს იდგა, მშობ-
ლები კი ცრემლიანი თვალებით მეუბ-
ნებოდნენ: დაიტოვეთ, თუ შეიძლება,
ჩვენ ხვალ წაგვიყვანენო... მერე ვუყუ-
რებდი, დედა, აკანკალებული ხელებით
როგორ უჩენდა პატარას სახეს, სწრაფი
მოდრაობით როგორ უწევდა თმას და
ჰკოცნიდა, ჰკოცნიდა და იგრძნობოდა,
რომ სამუდამოდ ემშვიდობებოდა თავის
შვილს. ვიცოდი, რომ ისინი ვერასოდეს
შეხვდებოდნენ ერთმანეთს, რადგანაც
მშობლები მოუსავლეთში მიჰყავდათ
და ბავშვები როგორ არ შემეფარებინა?
მეც ვიტოვებდი. ღამის მანძილზე ხუთ-
ექვსჯერ ხდებოდა ასეთი რამ. ჩემი მო-
ნასტრის პასტორებმა იცოდნენ ამის
შესახებ, მაგრამ საიდუმლო ბოლომდე
შემინახეს. ახლა კი თქვენ ჩამოხვედით
ამ ბავშვების წასაყვანად.

მე დიდი მადლობა ვუთხარი სიკე-
თისთვის, იმისთვის, რომ ჩვენი ბავშვე-
ბი შეიფარა და სიკვდილს გადააჩინა.
თან დავამატე, რომ დროა, ბავშვები
ისტორიულ სამშობლოში წავიყვანო-
მეთქი. სიტყვა არ დამემთავრებინა,
რომ წინამძღოლი უცებ მეკითხება:

– კი, მაგრამ, როგორ უნდა გაარ-
ჩიოთ თქვენი ბავშვები სხვა ბავშვების-
გან?

– როგორ თუ როგორ, ჩანანერები

ხომ დაგრჩათ?

– არავითარი ჩანანერი არ დაგვრჩე-
ნია, არც არაფერი ჩაგვინერია. ვინმეს
რომ ენახა?

– მე მაგათ გარეშე აქედან არ წა-
ვალ!

– თქვენ რა, ძალით წაიყვანთ?

– რატომ, ძალით?! აქ მომიყვანეთ
და ბავშვებს ყველაფერს ავუხსნი.

– მათ ხომ არაფერი ახსოვთ და მა-
ინც რა უნდა აუხსნათ?

– ის, რომ მონასტერში კი იზრდე-
ბოდნენ, მაგრამ ისინი ჩვენი შვილები
არიან.

– მათ ჩვენც დიდი ხანია, ჩვენს შვი-
ლებად ვთვლით.

– მაგრამ ეს ბავშვები ხომ ნამდვი-
ლად ჩვენი შვილები არიან?

– დაამტკიცეთ!

– დავამტკიცებთ კიდეც! ჩვენს შვი-
ლებს პატარა განმასხვავებელი რამ
აქვთ, – მშვიდად განვმარტე და უცებ
წინამძღოლი ფეხზე წამოიჭრა:

– ესენი ჩვენი ბავშვები არიან! –
წარმოთქვა ცივად. – ძალადობის უფ-
ლებას არ მოგცემთ და არავითარ შე-
მონებებს არ ჩაგატარებინებთ!

მეც წამოვდექი და ვგრძნობ, ჩემთან
ერთად მთელი ჩემი მრავალტანჯული
ერიც ფეხზე დადგა.

– წამიყვანეთ ბავშვებთან! – მშრა-
ლად ვთქვი.

– წავიდეთ! – დამთანხმდა, – მაგრამ
იმედი არ გქოდეთ, რომ თქვენს ბავ-
შვებს უჩემოდ იპოვით.

უზარმაზარ საძინებელში შემიყვა-
ნეს. ვუყურებ – გარშემო ბევრზე ბევრი
ბავშვია და მათ შორის ქერებიც არიან,
შავტუხებიც და წითურებიც. თან გვი-
ანია და დაძინებას აპირებენ. ვხედავ,
რომ ყველა ბავშვი დაბანილი, მოვლი-
ლი და გამოკვებილია. ყველაფერზე
ეტყობათ, რომ მონასტერში სიყვარუ-
ლით ექცევიან. ხოდა, ვდგავარ მათ წი-
ნაშუ. ამ დროს წინამძღოლი მეკითხება:

– აბა, როგორ გამოარჩევთ თქვენს

ბავშვებს?

პასუხი არ მაქვს. მეტყველების უნარი წამერთვა. არ ვიცი, როგორ!

– თუ თავად ბავშვი მოინდომებს წამოსვლას, კი, ბატონო, ვერ დავუშლი, მაგრამ, დამიჯერეთ, ამათ საკუთარი წარსული არ ახსოვთ და ჩვენ გვთვლიან მშობლებად. ამიტომ შეეშვით, ნუ გაანვალვებთ, თავი დაანებეთ! – კვლავ მშვიდად მისხნის.

უცებ ახლოს შავქოჩრიანმა ბიჭმა ჩაგვიარა. დრო ვიხელთე და იდიშურად ვკითხე: როგორ ხარ-მეთქი. ბავშვი მომიბრუნდა და პოლონურად მიპასუხა:

– გამარჯობა! ირჟი მქვია. თქვენი ენა კი არ მესმის.

– ყველას პოლონური სახელი აქვს! – მესმის წინამძღვრის ხმა. – ისინი მხოლოდ პოლონურად საუბრობენ და გიმეორებთ, თავი დაანებეთ, ეს ქვეყანაა მათი სახლი.

ძალიან გავმწარდი, მაგრამ იმასაც მივხვდი, რომ ვერაფერს გავანყობდი. ჩვენი ბავშვები რომც ამომეცნო, დამთანხმდებოდნენ კი იქაურობის დატოვებაზე? მოუნდებოდათ ჩემთან ერთად უცხო ქვეყანაში წამოსვლა?

ანუ, გამოდის, ყველაფერი ისე უნდა დარჩეს, როგორც არის. მე კი აქედან ხელცარიელი უნდა წავიდე-მეთქი, – ვფიქრობ გამწარებული.

ამასობაში ყველანი დასაძინებლად დაწვნენ.

მეც შემოვბრუნდი და ვიფიქრე, რაც არის, არის – მოვშორდები აქაურობას-მეთქი და უცებ ერთმა აზრმა გამიბინა.

წინამძღოლს დავეკითხე, შეიძლება, ბავშვებს რაღაც ვუთხრა-მეთქი და კიო, დამეთანხმა, მიმართეთო.

მამინ მთელი ძალით ჩავისუნთქე და ისე, რომ ყველას გაეგო, ხმამაღლა დავიძახე:

„შმა, ისრაელ! ადონაი ელოჰეინო ადონაი ეხად!“ („ისმინე, ისრაელო! უფალი ჩვენი არს უფალი ერთი!“)

დღემდე მთელ ტანში ჟრუანტელი მივლის, ის ნუთები რომ მახსენდება! (პაუზა)

მახსოვს, როგორი უცნაური სიჩუმე ჩამოვარდა!..

ამას ჰქვია სამარისებული სიჩუმე..

და უცებ ფანჯარასთან ორმა პატარამ წამოსწია თავი, კართან კიდევ ორი წამოფადა, გასასვლელთან – ერთი! წამოინივინენ და მიყურებენ ამ უცნაურ სიჩუმეში... თვალს არ მაცილებენ, ისე მიყურებენ...

სანამ ცოცხალი ვარ, არასოდეს დამავინცდება მათი გაოცებული, ფართოდ გახელილი თვალები!

მოულოდნელად სანოლიდან ჩამოცურდნენ და გამოიქცნენ ჩემკენ! აი, ასე, ყოველგვარი წინასწარი შეთანხმების გარეშე – ყველა ერთად გამოიქცა! ახლაც ყურში მესმის – იატაკზე შიშველი ფეხების ტყაპატყუპით მობოდნენ ჩემკენ!

მერე ყველა მეხვეოდა და მეხუტებოდა.

მეც ვეხვეოდი ამ პატარებს და არ მრცხვენოდა, რომ ყველას დასანახად ცრემლი მდიოდა! თან ვეფერებოდი, თან ვეუბნებოდი:

– ჩემო შვილებო, მე თქვენი მამა ვარ, ჩამოვედი, რომ სახლში წავიყვანოთ!

მოხუცმა თქვა ეს და დადუმდა.

ვხედავდი, ახლაც როგორ უკანკალებდა ნიკაპი... მერე თითქოს თავისთვის ჩაილაპარაკა:

– არ არსებობდა ებრაული სახლი, სადაც ეს ლოცვა არ ისმოდა. დილასალამოს სულ ვიმეორებდით: „ისმინე, ისრაელო! უფალი ჩვენი არს უფალი ერთი!“ ეს ლოცვა ყველას გულში ცოცხლობდა...

და ისევ დადუმდა.

გადაღება არ შემიჩერებია.

ამჟამად დავინახე, რომ სათქმელი ბოლომდე არ ჰქონდა დასრულებული.

მართლაც, ცოტა ხანში მესმის:

– მოვიხედე. თვალთ წინამძღვარი მოვძებნე, თურმე ჩემს უკან იდგა. ეტყობოდა, მასზეც ემოქმედა იქ დატრი-ალეზულ ამბავს. ბავშვებმაც ნელ-ნელა მისკენ დაიწყეს ყურება. ვდგავართ ასე... პატარებმა ხელი ფრთხილად გამიშვეს და ხან მას შეხედავენ, ხან ჩემკენ გამოიხედავენ. რამდენიმე წუთს მაინც გაგრძელდა ეს ყველაფერი... მერე წინამძღვრისკენ გაიწიეს...

მე გავჩუმდი.

მივხვდი, რომ ახლა ჩემი სიტყვის დრო არ იყო. მათ თავად უნდა გადაეწვიტათ წასვლა- დარჩენის ამბავი.

და უცებ წინამძღვარმა, რომელიც ქვითინს გაჭირვებით იკავებდა, ძლივს წარმოთქვა:

– ჩემო ძვირფასო ბავშვებო, ბედნიერი ვარ, რომ თქვენს მშობლიურ სახლში ბრუნდებით! მოვა დრო და ნახავთ, რომ ყველა ბარიერი გაქრება. არ იარსებებს არც რელიგია, არც ნაციონალიზმი, არც საზღვარი, ანუ ყველაფერი ის, რაც ადამიანებს ერთმანეთს ამორებს. დარჩება მხოლოდ სიყვარული...

ეს თქვა და მოეხვია ბავშვებს. თან ილიმოდა, ილიმოდა...

– სიყვარული თავადაა მთავარი რელიგია და, როცა მოყვასი ისევე შეგიყვარდებათ, როგორც საკუთარი თავი, მხოლოდ ასეთი სიყვარული გადაგვარჩენს და მხოლოდ ამ შემთხვევაში მიხვდებით მთავარს. სულ გახსოვდეთ, რომ ჩვენ ყველანი ერთი ოჯახი ვართ, ერთი დიდი ოჯახი და ამას თუ არ დაივინებთ, ბედნიერები იქნებით.

ენაჩავარდნილი ვუსმენდით წინამძღვარს. აი, ასე – გაშეშებული ვიდექით და ვუსმენდით.

– მე თქვენთან აუცილებლად ჩამოვალ, გპირდებით. მანამდე კი მარტო იმას გთხოვთ, რომ იქ, თქვენს სამშობლოში ნუ დაგვივინებთ!

ამ სიტყვების შემდეგ უცებ შებრუნდა და წავიდა, ზღურბლზე წაიფორხი-

ლა და კინალამ დაეცა.

ასე წამოვიყვანე ისრაელში ჩვენი ბავშვები – თორმეტი ბიჭი!

კიბუციმ თორმეტივე გაზარდა და გზაზე დააყენა.

მე ამ ბავშვებით ძალზე ვამაყობ!

მათგან სამი 1973 წელს, ისრაელ-არაბეთის ომში დაგვეღუპა; იოსი ტანკში დაიწვა; არიემ და ჰაიმამ ასევე შესწირეს თავი ქვეყანას.

ამის შემდეგ მოხუცი კაი ხანს დადუმდა. მივხვდი, რომ გადალება დასრულდა.

მათი სახლიდან გვიან წამოვედი. მასპინძელმა მზარეულმა ისეთი ვახშამი მოგვიმზადა, ცხოვრებაში რომ არ მენახა.

ოჯახს დავპირდი, რომ მასალას დავამონტაჟებდი და ისე მივუტანდი.

რამდენიმე დღე ტელევიზიიდან წამოსვლის განამანიას მოვუნდი, მხოლოდ კვირის თავზე მოვიცალე მასალის დასამონტაჟებლად და აღმოვაჩინე, რომ ფირი ცარიელი იყო!

გული თუ არ გამისკდებოდა, არ მეგონა! კასეტა ხან ასე გადავახვიე, ხან ისე, მაგრამ სრულ სიცარიელეს წავაწყდი. ნაცნობ ოპერატორებსაც ვაჩვენე, ეგება რამეს ისე ვერ ვაკეთებ-მეთქი, მაგრამ ამაოდ! დიდი ალბათობით, „ჩანერაზე“ თითის დაჭერა დაგავინყდაო, მითხრეს. ზოგმა თქვა: კასეტამ გაჭედო, ზოგმა – ამ ფირმის კასეტა კაპიკად არ ვარგაო.

მოკლედ, ბოლოს ისე გამოვიდა, რომ არაფერიც არ გადამიღია.

ძალა მოვიკრიფე და მოხუცის შვილს დავურეკე. ყველაფერი გულწრფელად მოვუყევი.

ჩემდა გასაკვირად, მან აქეთ დამამშვიდა: – თქვენი ისეთი მაღლიერი ვარ, რომ დარჩით და მამაჩემი ჩანერეთ; უფრო სწორად, მამას რომ მოუსმინეთ. სამწუხაროდ, მოხუცი ცუდადაა, საავადმყოფოში გადავიყვანე, როგორც ჩანს, დიდი ხნის სიცოცხლე არ უნერია,

მაგრამ, ტკივილის მიუხედავად, შინაგანად მშვიდაა და ბავშვივით იღიმისო.

ბევრი წელი გავიდა ამ ამბიდან.

სიმართლე გითხრათ, ამ ხნის მანძილზე უამრავი მსგავსი ისტორია მოვისმინე – თუ როგორ გაახსენა ლოცვამ ბავშვს თავისი სახლი; მეტსაც ვიტყვი: სხვა ადამიანების მიერ ნაამბობ ისტორიებში დეტალებიც კი ისე ზედმინვნით ემთხვეოდა მოხუცის ნაამბობს, რომ, სულო ცოდვილო, ისიც კი ვიფიქრე, მოხუცმა სხვისი ისტორია ხომ არ მომიყვა-მეთქი.

მაგრამ მთელი ამ ამბიდან ყველაზე უფრო დამამახსოვრდა მონასტრის წინამძღვარი – ეს იდეალისტი, ფანტასტი და უტოპისტი ტიპი და მისი სიტყვები, მაგრამ რაღა დროს „სიყვარული მთავარი რელიგიაა“ და რაის „ყველანი ერთი დიდი ოჯახი ვართ“?! სად სცალია კაცობრიობას ამისათვის?!

მიუხედავად ყველაფრისა, ეს ფრაზები მაინც თან დამყვებოდა და სულ ამაზე ვფიქრობდი, სანამ ცხოვრებამ თავად არ მიმახვედრა ამ სიტყვების ჭეშმარიტებას და სანამ ჭეშმარიტ მასწავლებელს არ შევხვდი.

რუსულიდან თარგმნა
თამარ ოქრუაშვილი

ალექსანდრე ებანოიძე

ალექსანდრე ებანოიძე – ნეველ ებანოიძეთა შთამომავალი, ვითარებისა და გარემოების გამო, რუსულენოვან მწერლად ჩამოყალიბდა. წლების მანძილზე რედაქტორობდა ჟურნალ „დრუჟბა ნაროდოვს“. განსაკუთრებული წარმატება ხვდა წილად მის რომანს „ქორწინება იმერულად“, რომელიც გამოსვლისთანავე ბესტსელერად იქცა და თოთხმეტ ენაზე ითარგმნა. რუსულად შვიდჯერაა გამოცემული. ამ რომანის მიხედვით გადაღებულია სამი ფილმი (საქართველოში – ორსერიანი სატელევიზიო და მოკლემეტრაჟიანები – ბრატისლავასა და ბაქოში). რომანის სიუჟეტის მიხედვით შექმნილია თეატრალური პიესა, რადიოდადგმა, ასევე მიუზიკლი სახელწოდებით „შიერთე ნუცა“ (კომპოზიტორი გიორგი ცაბაძე). ქართულად თარგმნილია ალექსანდრე ებანოიძის მეორე რომანიც – „ან შენდობილი“. რაც შეეხება მემუარებს – „ცხოვრების კვალი“, უმთავრესი ადგილი იქაც საქართველოს უჭირავს. სწორედ ამ წიგნის ერთი მონაკვეთი გვინდა გავაცნოთ ჩვენი ჟურნალის მკითხველს.

სოფლის მშენიერი სასაფლაო

(წიგნიდან „ცხოვრების კვალი“)

მაყვლის ბორცვსა და მარწყვის მდელოს შორის, საუკუნოვანი ხეების ჩრდილში, სოფლის სასაფლაო მიყუყულიყო. მწვანე ნალკოტი იმდენად ლამაზად ჩანდა, სასაფლაო კი არა, სამოთხე გეგონებოდათ, ედემის ბაღს რომ ვეძახით. სამი მხრიდან სათუთად მოვილილი, ბარაქიანი ვენახი ერტყმოდა გარს.

სასაფლაოსკენ მიმავალი გზა, მარწყვის მდელოსთან, აღმართში, აქოშინებულ, ატალახებულ შარას გამოეყოფოდა და მწვანეში ჩაფლულ უკანას-

კნელი სამყოფელისკენ დინჯად, ცოტათი სევდიანადაც კი მიემართებოდა. მისი ორივე ნაპირი გაუბედავი სამყურით შემოსილიყო. მარჯვნიდან გზას მაღალი ყორე მიჯნავდა, ბარაქიანი ვენახის მიწაყრილს რომ ამაგრებდა; მარცხნიდან კი – სუროსა და აბრეშუმას ყლორტებშემოხვეული, მამაპაპურად დანწული მაღალი ლობე. ასე ორმხრივ შემოსაზღვრული გზა სასაფლაოსკენ მიემართებოდა და მის არეში მოკრძალებით გვიშვებდა.

შუაში, შესამჩნევად შემალლებულ ბორცვზე ეკლესია იდგა, რომელიც ზომითა და ფორმით სასაფლაოს ზუსტად შეეფერეოდა. ნაბლის ფიცრისაგან შეკრული, შრომის კრამიტით გადახურული ეკლესია თავიდან ცისფრად იყო შეღებილი (ამ ფერს მხატვრები აკვამარინს უწოდებენ). დროთა განმავლობაში კედლები გახუნებოდა, კრამიტი კი გამუქებოდა. კედლებს მხოლოდ გამონწეული სახურავისა და სანვიმარი მილების ქვეშ შერჩა ხასხასა სილურჯე. და მოხდა საოცრება – მოძრავი ჩრდილებითა და მზის მთრთოლვარე ბილიკებით შემოსილი ეკლესია რომანტიკულ ტევრში ჩაკარგულ ზმანებას დაემსგავსა. მხოლოდ ღრუბლიანში, ჩრდილისა და ლივლივისაგან რომ თავისუფლდებოდა, მაშინ იძენდა სიმყარეს. მაშინ გამოჩნდებოდა ხოლმე, რომ მის აღმოსავლეთ კედელს მინაში სანახევროდ ჩაფლული ვეება ქვევრი მიჰკვროდა – მოსიყვარულე მამის კალთაში ჩამხობილი, ნანწალ-ბორიალით დაღლილი უძლები შვილი. ქვევრში შაბიამანს აზავებდნენ ვენახების შესანამლად და ფერდები ფირუზისფერი ჩამონაღვენთებით ჰქონდა მოთხვრილი.

ულრანი ჩრდილი ისეთ შთაბეჭდილებას ქმნიდა, გეგონებოდა, მზის სხივებით გამსჭვალულ ტბაში ცურავ, ანდა გუმბათჩამონგრეულ უზარმაზარ ტაძარში დაიარები. ფოთლებს შორის თვალისმომჭრელი სხივები აღწევდა, ერთერთს კვეთდა და ქრებოდა. შუქ-ჩრდილის ამ თამაშს ფრინველთა გადაძახილი აღჟერადებდა და მათ ხმებში აშკარად სიხარული და გაოცება ისმოდა. ხეების ვარჯები ერთმანეთს ისე მჭიდროდ გადახლართვოდა, ბებერ ვერხეს ცაცხვის ყვავილი სცვიოდა, არყის ხე მწიფე რკოებს ყრიდა, თელას რტოებში კი მიმოზას ყვავილი ღვიოდა, ვით ფარშევანგის კუდზე ოქროსფრად მიხატული თვალი.

განზე ორი მაღალი კიპარისი მედი-

დურობდა, ორი ფიჭვიც განცალკევებით გლოვობდა. ერთი ჩვენებური იყო – ხეპრე, შემხმარი გირჩით დახუნძლული; აი, მეორე კი ლიბანური კედარი გახლდათ. მისი მძლავრი ტანიდან ხუთი ღონიერი ტოტი ამოზრდილიყო, რის გამოც ხე უშველებელ ჭაღს ნააგავდა. კედარს მომგუდავად სურნელოვანი, მწარე ფისი სდიოდა, ზოგან სისხლივით შემხმარ-შედედებულიყო, ხოლო მის ტოტებს, ხეს ხუთტოტა შანდლის იერს რომ ანიჭებდნენ, მიხაკივით წვრილი ჩინური ვარდი შემოხვეოდა.

მაგრამ ჩვენს სასაფლაოზე შორეული ვარდები და კედარი ისე არ მაცოცხლებდა, როგორც მშობლიური მუხა და ცაცხვი. მსგავსი სიმძლავრის ხეები იშვიათობაა! რაც კი მათ გარშემო იზრდებოდა, სულ ქვეტყე გეგონებოდათ. ფილემონი და ბავკისი! ბერძნული მითი ღვთაებრივ ხეებად ქცეული მარადი ცოლ-ქმრისა. ელინებს როლები არ შეშლიათ: მუხა და ცაცხვი! საკვირველი ის იყო, თუ როგორ მოხვდნენ ფილემონი და ბავკისი იმერული სოფლის სასაფლაოზე. მათი უხვი ჩრდილი ყველას ჰყოფნიდა – იმ წლებში მზის გულზე არავის ასაფლავებდნენ.

სასაფლაოს მის საუკეთესო ხანაში მოვესწარი. მაშინ შედარებით ახალი და ამიტომ არც ისე დიდი იყო. მწვანე გორაკზე მუქ ჩრდილში ორმოციოდე სამარის ქვა შეფენილიყო, სამი პირქუში აკლდამა აღმართულიყო და რკინის მილებისაგან შედუღაბებულ, ზედაპირულად შევერცხლილ ხუთიოდე ჯვარს ეპარებოდა ჟანგი, ერთ-ერთს ნაზად შემოხლართვოდა ხვიარა მცენარე.

სამარის ქვათა უმრავლესობაზე, ჯვრის გარდა, ვერძები და თევზები იყო ამოტვიფრული; ზოგიერთს უცნაური მრგვალი ბურცობები ამკობდა, წყაქვეშა ნავის საჭვრეტელთა მზგავსი ღიობებით, რომლებშიც ჩახედვისა მეშინოდა. აქა-იქ ბავშვის საფლავები იყო მიმოფანტული, მათი ქვები პატა-

რა სკივრებს წააგავდა და ხავსით ისე იყო დაფარული, – რელიეფს თითქმის ერწყმოდა. დაბადებისა და გარდაცვალების თარიღები არსად ჩანდა.

ამ ბალნარის სიმწვანეში ჩიტები დაფრინავდნენ, მიწაზე კი პატარა აგურისფერი ხოჭოები საქმიანობდნენ, ზურგზე ჯვარი და წყვილი თვალი რომ ჰქონდათ შავად გამოსახული. თავს იმით ვირთობდი, რომ მათ ნკეპლას ან ბალახის ღერს ვუშვერდი; ზედ ძვრებოდნენ, ბოლომდე რომ აღწევდნენ, იბნეოდნენ, აქეთ-იქით აწყდებოდნენ, ბოლოს და ბოლოს კი მაინც უხალისოდ მაცოცდებოდნენ თითებზე. მაშინვე ჩამოვიბერტყავდი ხოლმე, თუმცა მათი არ მეშინოდა.

ლამაზ სასაფლაოზე საშიში არაფერი იყო. მხოლოდ ერთი სამარე მაკრთობდა და მალეღვებდა. ეკლესიიდან ხუთიოდე ნაბიჯში არაჩვეულებრივი საფლავის ქვა იდო, ზომით ყველა დანარჩენს ბევრად რომ აღემატებოდა. მოლურჯო, გლუვი, ყოველგვარი რელიეფის გარეშე, გვერდებზე ნატიფად ჩამოთლილი: მხრებში განიერი, ფეხებისკენ ვიწროვდებოდა და ცალ მხარეს თვალშისაცემად გადახრილიყო.

ჩემი წარმოდგენით, ეს ქვა ვერაგულად მოკლულ დევგმირს ეფარა: სანყალს არაერთხელ უცდია წამოდგომა მტრებზე შურის საძიებლად, მაგრამ ქვა ვერ დაუძრავს, მხოლოდ რის ვაივაგლახით ცალ მხარეს გადაუხრია.

ამ სამარის ქვაზე არასოდეს ჩამოვმჯდარვარ. რამდენადაც მახსოვს, მასზე არავინ არ ჯდებოდა. ნეტავ ვის ეფარა? ვინ ესვენა მის ქვეშ? ფილებზე არა მხოლოდ თარიღები, არც სახელები ეწერა. *Silentium*¹.

დევგმირის ქვისაგან მოშორებით ლიბანური კედარი თავის ჩრდილს ულამაზეს და უსათუთეს საფლავს ფენდა. ფოლადის ბადით შემორაგული პატარა

ეზო პირთამდე სავსე იყო ჰორტენზიებით. შემოლობილის სიღრმეში, მარჯვენა კუთხეში, მოციხფრო-იისფერ ყვავილებს შორის ქათქათად მოჩანდა მარმარილოს სვეტი, შიგ ჩასმული ოვალური ფოტოსურათით; მუნჯური კინოს ნატო ვაჩნადის დროინდელ ვარსკვლავთა მსგავსი, გრძელთმაჩამოშლილი მზეთუნახავის სახე ყვავილებიდან ხან გამორჩედივოდა, ხანაც ისევე მიიმალებოდა.

ქარი არხევდა ყვავილებს, მშვენიერი ქალის სახეს რომ შემოხვეოდნენ, მაგრამ თვით ეს მშვენება ჩვენს მყუდრო სასაფლაოზე ნეტავ ეპოქის რა ქარმა გადმოისროლა? ან ვინ უვლიდა ჰორტენზიებით სავსე სევდიან ეზოს, რომლის ჭიშკარიც მუდამ ბოქლომით იყო ჩარაზული?

ჩვენი ეკლესიის ისტორია

ჩვენს მხარეში მრავალი ძველი ეკლესიაა. გადაღმა, ზემო წევაში, XII საუკუნის ტაძარი დგას. მისი მორთულობა ძალზე სადაა, მოხატულობა კი – უშნო და უხეირო, რადგან კულტურული დაცემის პერიოდს დაემთხვა, მაგრამ კედლების მკვერივი წყობა ძველისძველი კალატოზებისადმი პატივისცემას აღძრავს.

ორიოდე კილომეტრის მოშორებით, ძირულის პირას, ხევში ჩამალული IX საუკუნის ბაზილიკა დგას. ის არც ერთხელ არ გადაკეთებულა, მაგრამ თავისი ავთენტურობით კი არაა ფასეული, არამედ XIV საუკუნის ფრესკებით: უბისის მოხატულობას სპეციალისტები ყველგან იცნობენ.

ჩვენს ეკლესიაზე მსგავსს ვერაფერს ვიტყვი. ის მეცხრამეტე საუკუნის დამლევს ფიცრებისაგან ნაჩქარევად შეკრეს და ლურჯად შეღებეს, კანკელი

1. *Silentium* (ლათ. დუმილი)

ქუთაისის სახელოსნოდან ურმებით ამოიტანეს. ერთადერთი ძველი ნივთი ეკლესიაში ბიბლია გახლდათ: უსამველოდ მძიმე, კუთხეებში ვერცხლით აჭედოლი, ყდასაც ვერცხლის ჯვარი უმშვენებდა, სქელ, გამუქებულ ფურცლებს ღია მდოგვისფერი გადაჰკრავდა. წიგნი საკურთხეველზე ესვენა და მას ხანდახან მოწინებით ვფურცლავდით. ბიბლია ხუცურით იყო დაწერილი, რომელსაც სოფელში მხოლოდ კოლია კალანდაძე – ძველი სემინარისტი და მწიგნობარი კითხულობდა. ჩვენთვის ეს წიგნი ისეთსავე მიუწვდომელ და შემამოფოთებლად უცხო ნივთად რჩებოდა, როგორც მის გარშემო მიმოფანტული შანდლები, ლამპრები, კანდლები, გაცვეთილი ოლარი და თითბრის ჯვრები.

უბისის ფრესკების შემდეგ ჩვენი ეკლესიის მოხატულობაზე ლაპარაკი უხერხულიც კია, თუმცა ქუთაისის სახელოსნოს მხატვარი ერთობ ხელმარჯვე ფერმწერი გამოდგა. მან კანკელი ნათლობის ოთხი ხატი დაამშვენა. აღსავლის კარზე მახარობელთა სახეები და მათ თავზე საიდუმლო სერობა კი სხვა ოსტატის უღიმღამო ნამუშევარი ჩანდა.

აღსავლის კარის მარცხნივ ღვთისმშობელი და წმინდა ნინო იყო გამოსახული, მარჯვნივ – უფალი ხელში სამეფო სფეროთი და მის გვერდით – ფარ-აბჯრიანი წმინდა გიორგი. ქუთაისელ ოსტატს ხატმწერის ნაცვლად ფერმწერი შემთხვევით როდი ვუწოდებ: მას მეტისმეტად იტაცებდა ქსოვილის ფაქტურა და სამოსის ნაკეცები, წმინდა გიორგის აბჯარსა და ფარზე სინათლის ბლიკები, განსაკუთრებით კი ქალთა – ღვთისმშობლისა და წმინდა ნინოს – სახის მშვენება. ჩემთვის ამოუცნობ საიდუმლოდ დარჩა ოთხივე სახის, განსაკუთრებით, ნინოსა და გიორგის მსგავება: ეს ორნი სულმთლად ტყუპებსა ჰგავდნენ. როგორც ჩანს, ოსტატი პორტრეტული დეტალებით თავს არ

ინუხებდა: ერთ სახეებს მიაგნო – ამაღლებულსა და სპეტაკს, მის გამოსახვაში ხელი გაინაწა და თითქმის უცვლელად მოსავდა აბრეშუმით თუ ხავერდით, ხანაც წვერ-ულვაშს მიუხატავდა. მოციქულთა სწორ ნინოს ზედა ტურითან სულ ოდნავი ღინღლიც კი მიახატა, რითაც წმინდანისათვის გადამეტებული მგრძობელობა შესძინა.

ჩვენი ეკლესია იმთავითვე არ ტოვებდა სიმყარისა და დროგამძლეობის შთაბეჭდილებას, მისი შენარჩუნება დაუღალავი მოვლა-პატრონობით თუ შეიძლებოდა, მაგრამ იმ წლებში ვინ უპატრონებდა, ორიოდე ბეხრეკი მოხუცის გარდა. ნგრევა სახურავიდან დაეწყო: კრამიტი ჯერ დაიბზარა, შემდეგ კი ჩამოიშალა. საკურთხეველის მოპირდაპირე კედელზე, ნაპრალებიდან, წვიმამ და თოვლ-ჭყაპმა ჩამოჟონა.

ეკლესიის ეს მხარე ჩემში, ცნობის-მოყვარეობის ნაცვლად, ძრწოლას იწვევდა. ვცდილობდი, იქით არც გამეხედა მას მერე, რაც ოთხი წლის ასაკში მამიდის კალთას ჩამოკონწიალებულმა პირველად დავინახე დამპალ კედელზე რკინის ჟანგიანი გვირგვინები, ზედ ჩამოკონკილი ჭრელ-ჭრულა ნაფლეთებითა და ნახევრადგახრწნილი შავი ლენტებით, რომლებსაც ნიავი ზანტად არხევდა, შეშინებულმა მაშინვე უკან დავიხიე. კაუჭებზე ჩამოკიდებული და ჟანგული გვირგვინები და ობმოდებული კედელი საზარელი სანახავი იყო. ასე მეგონა, ამ კედელზე შავი ჭირი, კეთრი და შუა საუკუნეების ყველა უბედურება და დოზანა ბუდობდა. დამპალ კედელზე რკინის გვირგვინების დაფხრეწილ ძონძებს თითქოს სასაფლაოს სისინა სიო კი არა, სიკვდილის სუნთქვა არხევდა. ეს გვირგვინები ისეთსავე სრულ წინააღმდეგობას ქმნიდა ცისფერ და ძონისფერ კანკელთან, როგორც ყურისწამლები კაკოფონია – ლამაზ, მწყობრ გალობასთან. მხოლოდ ღმერთმა უწყის, ჩვენს ეკლესიაში, ამ

რკინის გვირგვინების სახით, უცხო, სამგლოვიარო ატრიბუტიკა საიდან მოგვევლინა. არაა გამორიცხული, რომ იგი რალაცნაირად ნგრევის მიზეზად აკი იქცა, ყოველ შემთხვევაში, ნგრევა ვერ შეაჩერა.

ასე თუ ისე, ეკლესიამ აშენებიდან საუკუნის შესრულებამდეც კი ვერ მიატანა და 80-იანი წლების დასაწყისში ჩამოინგრა. უკანასკნელ წლებში თავაშვებულმა ახალგაზრდობამ კიდევ შეუნყო ხელი მის დამხობას, თითქოს აგონია შეუმოკლაო. ბიბლია და ხატები კოლია კალანდაძეს ჩაუტანეს, კედლების ნარჩენები კი შეშად გამოიყენეს. დაბურულ ხეებს შორის ცხელ ზაფხულში მონანავე ცისფერი ზმანება გაქრა; მის ადგილას მხოლოდ დაბალი საძირკველი და ქვის ხავსმოდებული სტოვა დარჩა.

სწორედ ამ დროს ჩვენი ეკლესიის ხანმოკლე და სევდიან ისტორიაში ახალი სიუჟეტი ისახება, რომელსაც ზემო იმერეთის ლამაზი სოფლიდან ჩრდილოეთის მეგაპოლისებში და ევროპის დედაქალაქებში გადავყავართ.

სიყრმიდან მახსოვს ჩვენს სოფელში სახელი ამირანი. ეს ვაჟკაცური და მჟღერი სახელი ქართულ აღქმაში ფოლკლორული ასოციაციებითაა გადიდებული: ამირანი ქართული მითოსის გმირია, პრომეთეს წინამორბედი. ბულატი ოკუჯავამ ნატიფი სმენით ამ სახელის კეთილშეღერადობა მოიხელთა და თავისი საუკეთესო რომანის „დილეტანტთა მოგზაურობა“ მთხრობელს სწორედ ამირანი დაარქვა. „თავად ამირან ამილახვრის ჩანაწერებიდან“, – ვკითხულობთ ამ რომანტიკული სასიყვარულო ამბის ზღურბლზე.

ჩვენი ამირანი გვარად ნიორაძე იყო. თავადი არ ყოფილა, თუმცა გარეგნობითა და თავდაჯერით ამ წოდებას სრულებით შეეფერებოდა – სწორედ ასე წარმომიდგენია ეს ადამიანი. უც-

ნაურია, მთელი ცხოვრების განმავლობაში ერთმანეთს ერთხელაც რომ არ შეეხვედრივართ, თუმცა ორივე წარმოშობით პატარა სოფლიდან ვიყავით, რომელსაც ხშირად ვსტუმრობდით. ეს მხოლოდ ასაკობრივი სხვაობით თუ აიხსნება: იმ დროს, როცა მე სახატავ რვეულში ფაშისტებთან ომს ვხატავდი და ბიჭური გატაცებით ტყვიამფრქვევის კაკანითა და ყუმბარების ბათქაბუთქით ვახმოვანებდი, ამირანი ფრონტზე იბრძოდა: ჯერ ვოლგამდე დაიხია, შემდეგ კი საპირისპირო მიმართულებით დაიძრა.

ომის შემდეგ, რამდენიმე წლის განმავლობაში, მშვიდობიანი ცხოვრების მივინყებულ სიამეებით ხარბად ტკებოდა, ლამის ზედმეტიც კი მოუვიდა, თუმცა დროულად მიეგო გონს, დადინჯდა, ცოლი შეირთო და შვილიც ბევრი შეეძინა, თანაც სულ გოგონები – თუ არ ვცდები, ექვსი. მიუხედავად ამისა, მეგობართაგან არც ერთს სიმთვრალეშიც კი არ უკადრებია ამირანისთვის, ბრაკის მწარმოებელი ხარო – ისეთი გოგონები გამოდგნენ. რაც შეეძება ქალებს, ისინი საგანგებო აზრისანი არიან იმ მამაკაცებზე, ვისაც გამორჩეულად გოგონები უჩნდებათ; ამ საკითხზე დიდი კომპეტენტურობით მსჯელობს ჰემინგუეის „ქონა თუ არქონის“ პერსონაჟის, ცალხელა კონტრაბანდისტ ჰარი მორგანის სატრფო.

ჩვენი ამირანი არც თავადი გახლდათ, არც კონტრაბანდისტი. დაღვინებული და ძლიერი კაცი იყო, ოთხი წელი „სტუდენტების“ საჭესთან გაატარა, ამიტომ პროფესიის ძებნაში ლობე-ყორეს არ მოსდებია და მთელი ცხოვრება საქალაქთმორისო ავტობუსის მძღოლად იმუშავა. სხვადასხვა მარშრუტი მოსინჯა და ბოლოს „თბილისი-ბათუმი“ ამოირჩია. იმ ავტოსტრადის ნაწილი, რომელზედაც ავტობუსი დაჰყავდა, ჩვენი მთის ძირას მდინარე ძირულას მიუყვებოდა და ავლა-ჩამოვლისას

ამირანი მუდამ უსიგნალებდა მშობლიურ მთებს, ადამიანებს, წყაროებსა და ვენახებს. ავტობარკში მეგობრებს ავტობუსის სიგნალი გააძლიერებინა და ისეთ ფორტისიმომდე ააყვანინა, რასაც დირიჟორები საგანგებო შემთხვევებში ორკესტრის „სპილენძის ჯგუფისაგან“ ითხოვენ (მახსოვს, ევგენი სვეტლანოვი ალტაცებულ კოცნებს როგორ უგზავნიდა თავის ტრომბონებსა და საყვირებს „ლონგრინის“ „მუსიკალური ანტრაქტის“ შემდეგ). ამირანიც უდავოდ დაიმსახურებდა მანქანის ნამახალისებელ ჟესტს. გზად ბათუმიდან თბილისისაკენ მისი საყვირის ხმა მაშინ ჟღერდა, როდესაც ლაპლაპა „იკარუსი“ აგურის ქარხნის ზემოთ, მოსახვევიდან გამორბეობდა; მეორედ ნახიდვარის კლდის პირისპირ, მოსახვევში ხმიანობდა.

ორკესტრის საყვირებს რატომღაც „სპილენძისა“ ეწოდებოდა, თუმცა ფორტისიმოს ნამებში ისინი ვერცხლის წკრიალს გამოსცემენ. ამირანის საყვირი მთელ სოფელს ესმოდა, მხოლოდ მთის მწვერვალამდე ვერ აღიოდა ხმა. ამ ხმაზე ბევრი იხედებოდა შარაგზისკენ, ზოგი ხელსაც კი უქნევდა, თუმცა ესმოდათ, რომ ამირანი მათ ვერ ხედავდა.

გმადლობ, ამირან, ჩვენს ბიჭურ სულებს უნებურად თავისუფლებისა და გამბედაობის ჟღერადობა რომ ასწავლე!..

და აი, ამ შთაბეჭდილებებიდან ოცდაათი წლის შემდეგ, ოთხმოციანი წლების დასასრულს, ლენინგრადის პროსპექტზე მდებარე ჩემს მოსკოვის ბინაში ტელეფონმა დარეკა და მამაკაცის დაბალი ხმა ჩამესმა: „გამარჯობა! ამირან ნიორაძე ვარ“.

სამწუხაროდ, ერთმანეთს ვერც მაშინ შევხვდით.

ჩემი თანასოფლელების მოსკოვში გამოჩენა იმ დროისათვის იშვიათობა აღარ იყო. მათ შორის იყვნენ სულმთლად ახლობლები, მაგალითად, რო-

გორც მალხაზი – ჩემი გარე ბიძაშვილი: მას პირადად ვაკითხავდი გარეუბან მიტიშიში, ზემდეგს ორ ბოთლ არაყს ვაძლევდი და ისიც „სტროიბატის“ რიგითს ორი დღით შინ მატანდა. იყვნენ უცნობებიც, ისეთები, როგორც სიმპათიური ჭაბუკი აჩიკო იყო (როდესაც ცოლი დაინტერესდა, როგორ გენათესავებაო, ყოველგვარი იუმორის გარეშე ვუპასუხე: მგონი, ოდესღაც ელენე მამიდამ ძირულის ხიდზე მისი ბიძა დამანახამეთქი). თანასოფლელთა უმრავლესობა სამედიცინო საქმიანობის გამო ჩამოდიოდა და მათთვის დახმარების განწევას ვახერხებდი: იმხანად მწერლებს საკუთარი პოლიკლინიკა და საავადმყოფო გვექონდა, სადაც ნათესაობის დასამტკიცებლად გენეტიკურ ანალიზს არ ითხოვდნენ. ყველაზე მოურიდეტელნი საყიდლებზე ან, როგორც ახლა იტყვიან, შოპინგზე ჩამოდიოდნენ.

ამირანის შემთხვევა სრულიად გამორჩეული აღმოჩნდა.

როგორც ტელეფონით მიაბმო, მისი მრავალრიცხოვანი ქალიშვილებიდან ორს ნიჭი აღმოაჩნდა: ერთი მღეროდა, მეორე ცეკვავდა. თვითონვე იგრძნო, მეტისმეტად შინაურული დახასიათება რომ გამოუვიდა და შეასწორა: ერთი მომღერალია, მეორე – ბალერინაო. თბილისში გოგონებს კარგი შთაბეჭდილება მოუხდენიათ, მაგრამ მამას სურდა, ისინი მოსკოველი სპეციალისტებისათვის ეჩვენებინა... მისი ზარის მიზანიც ეს იყო: ხომ არ მყავს ვინმე დიდ თეატრში, გოგონებისათვის ჩვენება და მოსმენა რომ მოეწყოს.

ამ კითხვამ კუთხეში მიმამწყვდია: თეატრალურ სფეროში ნაცნობები არ მყავდა, ამირანის მხრიდან მაინცდამაინც დიდ თეატრზე დამიზნება კი გადამეტებულ სითამამედ მეჩვენა. ამირანს ვურჩიე, საქართველოს წარმომადგენლობისათვის მიემართა, სადაც კულტურის დარგში მრჩევლის თანამდებობა იმხანად რუსიკო ხანთაძეს, ჩემი

მეგობრის, ბორის ანდრონიკაშვილის მეუღლეს ეკავა, ჩემთავად კი დავპირდი, რომ წინდანინ დავურეკავდი საქართველოს მუდმივ წარმომადგენელს, ნოდარ მეძმარიაშვილს, უკიდურესად სანდო პიროვნებას.

შესაძლოა, ამირანს ჩემი პასუხი ფორმალური ეჩვენა, – ასე თუ ისე, წარმომადგენლობაში არც კი გამოჩენილა. დები ნიორაძეების, მომღერლისა და ბალერინას შესახებ მომდევნო ცნობამ კი ჩემამდე სანქტ-პეტერბურგიდან ჩამოაღწია, სადაც ორივე უკვე „მარინსკის თეატრის“ სოლისტები იყვნენ. აი, საოცარება!

ბალერინას ირმა ერქვა, მისი პოპულარობა დღითიდღე იზრდებოდა. რამდენიმე წლის შემდეგ უცხოეთში გასტოლებზე გაემგზავრა და მსოფლიო ვარსკვლავიც გახდა. ამიერიდან ევროპის დედაქალაქებში უფრო ხშირად გამოდიოდა, ვიდრე პეტერბურგში. საქმეში ჩახედულმა ხალხმა ამიხსნა, რომ საფრანგეთში ირმას ეთაყვანებოდნენ, რადგან გრანდ-ოპერის ერთ სახელოვან სოლისტს, ომისშემდგომი პარიზის ვარსკვლავს ამსგავსებდნენ. ბალეტის მოყვარულნი თავისებურ კასტას შეადგენენ; ლიეპას ანტიკური ჟესტიცა თუ პლისეცკაიას ბოშური მიხრა-მოხრისათვის რას არ გაიღებენ. ფრანგებმა ირმა ნიორაძე ასე ძლიერ რისთვის შეიყვარეს, ეს მხოლოდ მათ უნყიან, ერთი კია: ამ თავიანთი სიყვარულით ბალეტის სხვა მოყვარულები გაძარცვეს.

მახსოვს, თვალში როგორ მეცა სმოლენსკის ბულვარისა და ახალი არბატის კვეთაზე, ხუთვარსკვლავიან „პლაზას“ ფასადზე გაჭიმული უშველებელი ბანერი – ქათქათა, თეთრ ფონზე დიდი წითელი ასოებით ეწერა: „Блистательная Ирма Ниорадзе в Москве!“ – „ბრწყინვალე ირმა ნიორაძე მოსკოვშია!“ ვარდების თაიგულით უნდა მივაკითხოთქი კულისებში, გავიფიქრე, ის კი არ მიფიქრია, რომ უნდა მეჩქარა: მოსკო-

ვური გასტროლები ხანმოკლე აღმოჩნდა – მსოფლიოს თეატრები ირმას ერთმანეთს ხელიდან სტაცებდნენ...

სამშობლოს ტრაგედიამ ვარსკვლავი შინ დააბრუნა. წყეულ ოთხმოცდაათიანებში ამირან ნიორაძემ საქართველოს თავსდატეხილი ჭირ-ვარამი ვერ აიტანა და გარდაიცვალა.

ქვეყანაში ისეთი არეულობა ტრიალებდა, რომ საქვეყნოდ ცნობილ დებს მამის მშობლიურ სოფელში გადასვენება ძალზე გაუჭირდათ.

იმ დროისათვის სასაფლაო წარმოუდგენლად შეიცვალა, თითქოს მიწიდან ამოზრდილი ჟანგიანი გისოსებით დაიფარა, ხეების ჩრდილიდან გამოვიდა და ფერდობებს ხარბად ჩამოუყვავა. ძველი ეკლესიის კვალი – ქვის სტოვა დაიმსხვრა და წაიშალა. ამ ყველაფერთან ერთად, ჩვენი ბერმუხაც წაიქცა. არ ვიცი, გოლიათური ვარჯი თოვლმა დაუმიძიმა თუ ფესვები დაეღალა და მიწას ვეღარ მოეჭიდა – ასე თუ ისე, დიდთოვლობის მიწურულს დაემხო და დიდხანს ელოდა, ვიდრე სოფლელები დახერხავდნენ. ვეება ტანი საწნახელისთვის იყო ზედგამოჭრილი, მაგრამ საწნახელებს ხისაგან რახანია აღარ აკეთებენ.

ფირუზისფერი ეკლესიის გარშემო გაშენებული ედემის ბაღნარი ჩვეულებრივ სოფლის სასაფლაოდ გადაიქცა, მაგრამ ამირან ნიორაძემ მშობლიურ მიწაში განსვენება ისურვა და ოჯახმაც ეს სურვილი შეუსრულა.

ხოლო რამდენიმე წლის შემდეგ დაწვრილი ეკლესიის ადგილას ირმა ნიორაძემ ქვის ახალი საყდარი ააშენა. არსებითად, ხარჯები იტვირთა, სამუშაო კი მთელმა თემმა შეასრულა. ჩემმა თანასოფლელებმა გულმოდგინებითა და მგზნებარე შრომით სულიდან ცოდვები ჩამოირეცხეს, სინდისის ქეჯნა დაიამეს. ჯერ კიდევ თვალწინ ედგათ ძველი, ნაღვლიანი და ლამაზი ეკლესია, ბევრს ახსოვდა მწვანე ტევრებში მისი

ფირუზისფერი სახეა.

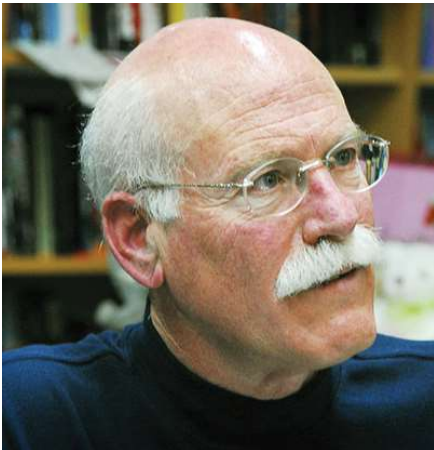
ჩემი ბავშვობის მეგობარმა ანზორმა, „სინანულის“ მშენებლობის ხელმძღვანელობა ნებაყოფლობით რომ ითავა, იმ სირთულეების შესახებ მიაჩნებო, რომლის დაძლევა თვითნასწავლ კალატოზებს მოუწიათ; როგორ ეძებდნენ კედლებისათვის გამოსადეგ ბლოკებს, როგორ ეზიდებოდნენ, თლიდნენ და კედლებს გულდაგულ როგორ აწყობდნენ. ასე თქვა, ზოგიერთი რთული საკითხის გადაჭრისას პასუხს ღამით, ძილში, ღამის სასწაულმოქმედ წმინდანთა კარნახით ვაგნებდით. „საცაა, მართლა ვინამო ღმერთი“, – უხერხული ღიმილით მითხრა ანზორმა, ეკლესიის მძიმე კარს რომ მიღებდა. კარს

მიღმა ჩემი ბავშვობის იისფერ-ზურმუხტისფერი ღამაში კანკელი არ დამხვდა, არც ჭალარა მახარობლების სახეები, მეხსიერებაში რომ ჩამბეჭდვოდა, არც ვერცხლში ჩასმულ კუთხეებიანი ჯვრით შემკული მძიმე ბიბლია.

მაგრამ აგერ, უკვე თხუთმეტი წელიწადია, ეკლესია დგას – მკვრივი, ჩასკვნილი, რკინის ჯვრით დაგვირგვინებული და ახალგზარდა მამაო იქ ყოველ კვირა წირავს: ცოტათი მორიდებით აქნევს ქორკანდელს, თითქოს ავსულებს აფრთხობდეს და ყოველგვარი სიავისაგან იცავდეს თანასოფლებს ამირან ნიორაძისა, ვისი საყვირის წკრიალა ვერცხლი დღესაც ახსოვს ძირულის ხეობას.

რუსულიდან თარგმნა
თამარ კოტრიკაძემ
ავტორისეული რედაქციით

ტობიას კულფი

ტობიას ჯონათან ანსელ ვულფი (19 ივნისი, 1945 წ. ბირმინგემი, ალაბამა) – ამერიკელი პროზაიკოსი, მემუარისტი. გამოქვეყნებული აქვს ნოველების ოთხი კრებული და ორი რომანი. მისმა რომანმა – „ყაზარმების ქურდი“ (1984) აიღო პენ/ფოლკნერის ჯილდო. 2015 წლის სექტემბერში, აშშ-ს პრეზიდენტმა ბარაკ ობამამ ვულფი „ხელოვნების ეროვნული მედლით“ დააჯილდოვა.

მისი, როგორც პედაგოგის კარიერა სირაკუზის უნივერსიტეტში დაიწყო (1982–1997) და 1997 წლიდან სტენფორდის უნივერსიტეტში ასწავლის. არის ჰუმანიტარიისა და მეცნიერებათა სკოლის, ვორდ ვ. და პრისილა ბ. ვუდზის პროფესორი.

დაეთანხმა

ჭურჭელს რეცხავდნენ. ცოლი რეცხავდა, ქმარი ამშრალედა. წინა ღამით კაცმა დარეცხა. უმეტეს მამაკაცთაგან განსხვავებით, იცოდა, რომ სახლის საქმეს ნამდვილად ხალისით აკეთებდა. რამდენიმე თვის წინ ცოლის მეგობრის საუბარს მოჰკრა ყური, რომელიც ქალს ულოცავდა, თუ როგორი მზრუნველი ქმარი ჰყავდა და კაცმა გაიფიქრა – „ვცდილობ, ასეთი ვიყო“-ო. ჭურჭლის რეცხვაში ხელის ნაშველებაც ერთგვარი საშუალება იყო, იმის დასამტკიცებლად, თუ როგორი მზრუნველი გახლდათ.

სხვადასხვა თემაზე საუბრობდნენ და როგორღაც თეთრ და შავკანიანთა ქორწინების საკითხიც წამოიჭრა. კაცმა თქვა, რომ, ყველაფრის გათვალისწინე-

ბით, ეს ცუდი აზრი იყო.

– რატომ? – ჰკითხა ქალმა.

ზოგჯერ მისი ცოლი ასეთ გამომეტყველებას იღებდა: წარბებს შეკრავდა, დაბლითა ტუჩს იკვნეტდა და ქვემოთ რალაცას დაამტერებოდა ხოლმე. კაცმა, როგორც კი ასეთს დაინახავდა, იცოდა, რომ ხმა არ უნდა ამოეღო, თუმცა ასე არასოდეს იქცეოდა. ჩვეულებისამებრ, იძულებული ხდებოდა, ენა არ გაეჩერებინა. ქალს ახლა სწორედ ასეთი გამოხედვა ჰქონდა.

– რატომ? – ისევ ჰკითხა ქალმა. ხელი ფიალაში ჩაეყო, არ რეცხავდა, უბრალოდ ონკანის ზემოთ ეჭირა და ასე იდგა.

– მისმინე... – თქვა კაცმა. – სკოლაში შავკანიანებთან ერთად ვსწავლობ-

დი, მათთან ერთად მიმუშავია კიდეც და ერთმანეთს ყოველთვისაც მშვენივრად ვენწყობოდით. არც შენი პროგრესული აზროვნება მჭირდება და არც ის მინდა იგულისხმო, რომ რასისტი ვარ.

– არაფერსაც არ ვგულისხმობ! – მიუგო ქალმა და ისევ ფიალის რეცხვა განაგრძო. ხელში ისე ატრიალებდა, თითქოს ფორმას აძლევდა. – უბრალოდ, ვერ ვხედავ, რაა იმაში ცუდი, როცა თეთრი და შავკანიანი წყვილი ქორწინდება, სულ ეს არის.

– ჩვენგან განსხვავებით, მათ ერთნაირი კულტურა არ გააჩნიათ. ხანდახან ყური უგდე, საკუთარი ენაც კი აქვთ. ჩემთვის ეს მისაღებია, მათი საუბრის მოსმენა მომწონს.

ასეც იყო. რამდენიმე მიზეზის გამო, ეს კაცს განწყობას უმაღლებდა.

– მაგრამ სხვაა. მათი და ჩვენი კულტურის მქონე ადამიანებს ერთმანეთის მართლა არ ესმით.

– ისევე, როგორც ჩემი გესმის? – ჰკითხა ცოლმა.

– დიახ. ისევე, როგორც მე მესმის შენი.

– მაგრამ, თუ ერთმანეთი უყვართ? – თქვა ქალმა. ახლა გაცილებით სწრაფად რეცხავდა, კაცს არც უყურებდა.

„ვაჰ, ბიჭო!“ – გაიფიქრა კაცმა და თქვა: – ჩემს სიტყვას ნუ ენდობი. სტატისტიკა ნახე. ასეთი ქორწინების უმეტესობა გაყრით მთავრდება.

– სტატისტიკა! – ქალი თეფშებს გასაოცარი სისწრაფით ჭურჭლის სანურზე ალაგებდა, მხოლოდ ტილოსლა უსვამდა. ბევრი მათგანი ცხიმიანი იყო და ჩანგლების წვერებს საჭმლის ნარჩენი შერჩენოდა.

– კეთილი! – თქვა ქალმა. უცხოელებზე რაღას იტყვი? მგონი, სხვადასხვა ეროვნების ადამიანების ქორწინებაზეც იგივე აზრი გაგაჩნია.

– დიახ! – თქვა კაცმა. ნამდვილად ასე მიმაჩნია. როგორ გინდა, იმ ვილაცას გაუგო, რომელსაც სრულიად გან-

სხვავებული წარმომავლობა აქვს?

– განსხვავებული!.. – თქვა მისმა ცოლმა. – ჩვენსავით ერთნაირი არა.

– დიახ, განსხვავებული! – ქალის მისი ნათქვამის ბრიყვულად, თვალთმაქცურად გამეორებით გაბრაზებულმა, სიტყვა უცებ მოუჭრა.

– ესენი ჭუჭყიანია! – თქვა კაცმა და ვერცხლის ყველა დანა-ჩანგალი ისევ ნიჟარაში ჩაუძახა.

წყალს ჭუჭყისგან რუხი ფერი დაედო. კუმტად პირშეკრული ქალი ნიჟარას მიშტერებოდა, მერე ხელები შიგ ჩაყო.

– ოჰ! – წამოიყვირა ქალმა და უკან გახტა. მარჯვენა ხელი ამოყო და მალა დაიჭირა. ცერა თითიდან სისხლი სდიოდა.

– ენ, არ გაინძრე! – თქვა კაცმა. – აქ გაჩერდი.

ზემოთ, აბაზანაში აირბინა, სამედიცინო აფთიაქის ყუთში სპირტის, ბამბის ტამპონისა და სახვევის ჩხრეკას შეუდგა. როცა ქვევით ჩავიდა, თვალდახუჭული ქალი მაცივარს მიყრდნობილი დახვდა, ხელი ისევ მალლა ეჭირა. კაცმა ქალის ხელს ხელი მოჰკიდა და ცერზე ტამპონი დაადო. სისხლდენა შეწყდა. თითზე ხელი მოუჭირა, ჭრილობა რომ ენახა, რამდენად ღრმად იყო და შედედებული სისხლის მხოლოდ ერთი, მოცახცახე და კრიალა წვეთი, იატაკზე დაეცა.

ქალი კაცს ცერის ზემოდან დამნაშავედ შესცქეროდა.

– ღრმად არ არის, – თქვა კაცმა. – ხვალ აღარც კი გეხსომება.

იმედოვნებდა, რომ ასეთი სისწრაფით დახმარების აღმოჩენა, ქალს მისადმი მაღლიერებით ალავსებდა. ქალზე უანგაროდ ზრუნავდა, რაიმე სამაგიეროს გადახდაზე არც უფიქრია, თუმცა ახლა გულში გაივლო, რომ ქალის მხრიდან სასიამოვნო შესტი იქნებოდა, თუ იგი იმ საუბარს ისევ არ წამოიწყებდა, რადგან ამით კაცი გადაღლილი

გახლდათ.

– აქ მე მივხედავ, – თქვა კაცმა. – შენ წადი და დაისვენე.

– კარგი, – თქვა ქალმა. – მე გავამ-
შრალებ.

კაცი დანა-ჩანგლის რეცხვას ისევ შეუდგა, ჩანგლებს განსაკუთრებული ყურადღებით რეცხავდა.

– ასე რომ, – თქვა ქალმა. – ჩემზე არ იქორწინებდი, შავკანიანი რომ ვყოფილიყავი?!

– ღვთის გულისათვის, ენ!

– კარგი, ასე არ თქვი?

– არა, ასე არ მითქვამს. ეს შეკითხვა ძალიან სასაცილოა. შავკანიანი რომ ყოფილიყავი, ალბათ, ერთმანეთს არც შევხვდებოდით. შენ შენი სამეგობრო წრე გეყოლებოდა, მე – ჩემი. ერთადერთი შავკანიანი გოგო, ვისაც კი ოდესმე ვიცნობდი, დებატების კლუბში ჩემი პარტნიორი იყო და მაშინ უკვე მე და შენ ერთად დავდიოდით.

– თუმცა, რომ შევხვედროდით და შავკანიანი ვყოფილიყავი?

– მაშინ შენ, ალბათ, შავკანიან ბიჭთან ივლიდი.

კაცმა სანშენდი აეროზოლი აიღო და ვერცხლეულს მიასხურა. ქაფქაფა წყალმა დანა-ჩანგალს ლურჯი ფერი მისცა, შემდეგ ისევ ვერცხლისფერი დაუბრუნა.

– მოდი, ვთქვათ, რომ არ ვიყავი, – თქვა ქალმა. – დაფუშვით, რომ შავკანიანი და უბინო ვარ და შევხვდით და ერთმანეთი შეგვიყვარდა.

კაცმა ქალს ზევიდან გადმოხედა. ქალი მისჩერებოდა და თვალები უბრწყინავდა.

– მისმინე, – კეთილგანწყობილი ხმით თქვა კაცმა. – ეს სიბრიყვეა. შავკანიანი რომ ყოფილიყავი, ის არ იქნებოდი, ვინც ხარ.

როგორც კი ეს თქვა, მიხვდა, რომ აბსოლუტური სიმართლე იყო. საკამათო სრულებით არაფერი იყო იმაში, რომ ქალი ასეთი არ იქნებოდა, შავკა-

ნიანი რომ ყოფილიყო. ამიტომ ისევ გაიმეორა:

– შავკანიანი რომ ყოფილიყავი, შენ არ იქნებოდი.

– ვიცი, – თქვა ქალმა, – მაგრამ მოდი, უბრალოდ ვთქვათ.

კაცმა ღრმად ამოიოხრა. მართალია, კამათში გაიმარჯვა, მაგრამ ისევ ჩიხში მოექცა.

– რა ვთქვათ? – ჰკითხა კაცმა.

– ის, რომ შავკანიანი ვარ, მაგრამ ისევ მე ვარ და ერთმანეთი შეგვიყვარდა. ცოლად შემირთავდი?

კაცი დაფიქრდა.

– ხომ ასეა? – თქვა ქალმა და მისკენ ახლოს მიიწია. თვალები უფრო მეტად უბრწყინავდა. – ცოლად შემირთავ?

– ვფიქრობ, – თქვა კაცმა.

– არა, ამას არ იზამ, შემიძლია გითხრა. უარის თქმას აპირებ.

– რადგან საკითხი ასე დააყენე...

– მოკლედ მითხარი – დიახ ან არა.

– ღვთის გულისათვის, ენ. კარგი. არა.

– გმადლობ, – თქვა ქალმა და სამზარეულოდან მისაღებ ოთახში გავიდა. მცირე ხნის შემდეგ კაცს ჟურნალის გადაფურცვლის ხმა მოესმა. იცოდა, რომ ჟურნალს ჩვეულებისამებრ მაშინ კითხულობდა, როცა ძალიან გაბრაზებული იყო, მაგრამ გვერდებს ისე სწრაფად კი არ ფურცლავდა, როგორც ამას აკეთებდა ხოლმე, არამედ ნელ-ნელა, თითქოს თითოეულ სიტყვას სწავლობდა. ქმრისთვის მისადმი გულგრილობის დემონსტრირება სურდა და კაცმა იცოდა, რომ ამით ზუსტადაც იმ სანადელს მიაღწია, რაც უნდოდა. კაცისთვის ეს მტკივნეული იყო.

სხვა არჩევანი აღარ გააჩნდა. გარდა იმისა, რომ ქალისთვის მისადმი გულგრილობა დაემტკიცებინა. დარჩენილი თევშები წყნარად, გულმოდგინედ დარეცხა. მერე, დაამშრალა და ადგილი მიუჩინა. კარადების ზედაპირი და ქურა განმინდა, ლინოლეუმს დაღვრილი

სისხლის ლაქაც მოაცილა. მთლიანად იატაკის დაგვა გადანყვიტა. როცა საქმეს მორჩა, სამზარეულო ახალივით გამოიყურებოდა, როგორც მაშინ, როცა პირველად ეს სახლი აჩვენეს, ვიდრე იქ ცხოვრებას დაიწყებდნენ.

ნაგვით სავსე შეკვრა აიღო და გარეთ გავიდა.

ნათელი ღამე იდგა და ცის დასავლეთისკენ, იქ სადაც ქალაქის ღამის განათება ვერ სწვდებოდა, რამდენიმე ვარსკვლავი შენიშნა. ელ კამინოზე ტრანსპორტი უწყვეტად და მსუბუქად მოძრაობდა, მდინარესავით მშვიდად მიედინებოდა.

სირცხვილს გრძნობდა, რომ ცოლს ნება მისცა, ჩხუბში ჩაეთრია. ასე, ოცდაათი წლის მერე, ორივე გარდაცვლებოდა. მაშ, ეს სულელური კამათი რაღა საჭირო იყო? ერთად გატარებულ წლებზე დაფიქრდა – როგორი სიახლოვე ჰქონდათ და ერთმანეთს როგორ კარგად იცნობდნენ... ყელში რაღაც ისე გაეჩხირა, რომ სუნთქვა გაუჭირდა. სახისა და კისრის ჩხვლეტას გრძნობდა. გულში სითბო ჩაეღვარა. მცირე ხანს ასე იდგა, ეს შეგრძნებები სიამოვნებდა. მერე, ნაგვით სავსე შეკვრას ხელი დაავლო და უკანა ქიშკრიდან გავიდა.

ქუჩის ბოლოში ორ მანანნალა ძაღლს ნაგვის თუნუქის ურნა ისევ ამოეყირავებინა. ერთი მათგანი კაცს ზურგს უკან დასტრიალებდა და მეორეს პირში გაჩრილი რაღაც ჰქონდა. ღრენით, ის რაღაც ჰაერში აისროლა, ახტა, დაიჭირა, ისევ შეღრინა და თავი აქეთ-იქით მიატრიალა. როცა ძაღლებმა მათკენ მიმავალი კაცი დაინახეს, სწრაფად, მოკლე და მანჭია ნაბიჯებით

უკან გაიქცნენ. ჩვეულებისამებრ, კაცი ქვებს დაუშენდა ხოლმე, თუმცა ახლა გზა დაუთმო.

როცა დაბრუნდა, სახლი ჩაბნელებული დახვდა. ქალი სააბაზანოში იყო. კარს მიღმა შეჩერდა და დაუძახა. ბოთლების ნკარუნი მოესმა, მაგრამ ცოლი არ გაეპასუხა.

– ენ, მართლა ვნუხვარ, – თქვა მან. – გამოვასწორებ, გპირდები.

– როგორ? – ჰკითხა ქალმა.

არ მოელოდა, თუმცა, ქალის ხმის მტკიცე ტონალობამ, რაც ეუცნაურა, აგრძნობინა, რომ სწორი პასუხი გასცა. კარს მიეყრდნო.

– ცოლად მოგიყვან! – დაიჩურჩულა კაცმა.

– ვნახოთ! – თქვა ქალმა. – წადი და დანეჭი. ერთ წუთში გამოვალ.

ტანზე გაიხადა და საბანქვეშ შეძვრა. ბოლოს სააბაზანოს კარის გაღება და დახურვა გაიგონა.

– სინათლე ჩააქრე! – ჰოლიდან გამოსძახა ქალმა.

– რატომ?

– სინათლე ჩააქრე!

საწოლის გვერდით სანათს გადასწვდა და გამორთო. ოთახში ჩამობნეულა.

– კარგი, – თქვა კაცმა. იწვა, მაგრამ არაფერი მოხდა. – კარგი, – ისევ გაიმეორა. მერე ოთახის ზღურბლზე რაღაც გამოძრავდა. წამოჯდა, თუმცა ვერაფერი დაინახა. სიჩუმეს დაესაღვურებინა. გული ზუსტად ისე უცემდა, როგორც მათი ქორწინების პირველ ღამეს და მაშინაც, როცა სიბნელებში ხმაურმა გამოაღვიძა და ელოდა, ისევ როდის განმეორდებოდა – სახლში მთავრული ვიღაც უცნობის ხმაური.

ინგლისურიდან თარგმნა
მაია ბოლაშვილმა

ინგილაბ ისჰაკი

ფიქრსა და განსჯას, მართლაც, განმარტოება სჭირდება. ამას მოაზროვნე კაცისათვის განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება. განმარტოება მარტოობაზე ცოტა მეტია. მარტოობა თავის თავში ჩაღრმავებას არ გულისხმობს, განმარტოება კი, უპირველეს ყოვლისა, სწორედ სულში ჩაღრმავებისკენაა მიმართული. თანამედროვე დიდი ქალაქები და უამრავი ინფორმაციული არხით დაქსელილი ურბანული ცხოვრება ამის ნაკლებ შესაძლებლობას იძლევა. როგორც ჩანს, ფიქრისა და შემოქმედებითი წვისათვის თავგადადებულ ადამიანს პროვინციული სიმუდროვე უფრო მოერგება. მსოფლიო ლიტერატურაში ამის უამრავი მაგალითია. სწორედ ასეთთა რიცხვს მიეკუთვნება ცნობილი აზერბაიჯანელი პოეტი ინგილაბ ისჰაკი. იგი დიდი ხანია განჯის მხარის მყუდრო სოფელშია განმარტოებული და გულითა და სულით მისცემია მხატვრულ შემოქმედებას, უფრო კონკრეტულად – პოეზიას. სიღრმისეულობა მის ლექსებს აშკარად ეტყობა. აქ მხატვრული სახეები და მეტაფორები, პოეტური ნიაღვრეები ისეა ერთმანეთში შერწყმული და ოსტატურად გადახლართული, რომ მათი დაშლა და ცალ-ცალკე განხილვა ფაქტობრივად შეუძლებელია. ცოტა ზემოთ „განჯის მხარე“ ვახსენეთ. დიახ, ბატონი ინგილაბი საქართველოს მახლობლად

ცხოვრობს და დიდი აზერბაიჯანელი პოეტის, ნიზამი განჯელის თანამემამულეა. დიდი ნიზამი თავისი ვაჟისადმი მიმართვაში ამბობს, რომ შვილო, ლექსს ნუ შეერკინები, რამეთუ იგი (პოეზია) ნიზამისთან ერთად დამთავრდა. ანუ ნიზამიმ პოეტური სიტყვის შესაძლებლობები მთლიანად ამოწურა. ამ გენიოსის თანამემამულე კი გაბედულად მართავს თანამედროვე საზრუნავით გამსჭვალულ პოეტურ სტრიქონებს, თანაც როგორც კონვენციურ, ასევე თავისუფალ სალექსო ფორმებს ოსტატურად იყენებს. ამით იმასაც ამტკიცებს, რომ ყველა დროსა და ეპოქას თავისი სათქმელი აქვს და რაოდენ დიდი და მასშტაბურნიც არ უნდა იყვნენ შენი წინამორბედნი, შენი სათქმელი მაინც შენ უნდა თქვა. უნდა თქვა შენებურად, შენი გულისა და სულის კარნახით, შენი ეპოქისა და რეალური გარემოს პულისის გათვალისწინებით. მხოლოდ ამ პირობით გაქვს უფლება მოკრძალებით შეჰბედო პოეზიას, რომლის ერთ-ერთი დიდი წარმომადგენელიც შენი თანამემამულეა, თანამემამულე, რომელიც მსოფლიო პოეზიას მზესავით დაჰნათის და რომელმაც თავის ეპოქაში მართლაც ამოწურა პოეტური სიტყვის შესაძლებლობანი. ყველა დროსა და ეპოქას თავისივე თავისებურებებით გამორჩეული სათქმელი აქვს, შემოქმედმა სწორედ ეს უნდა შეამჩნიოს და აქციოს

ლექსად. რასაც ინგილაბ ისპაკი უაღრესად ორიგინალურად და ოსტატურად ახერხებს. მისი ლექსებიდან შესაბამისი ნიმუშები შეგნებულად არ მოგვყავს, რადგანაც ეს პატარა ტექსტი სწორედ მის ლექსებს წაემძღვარება. ქართველი მკითხველი, რომელიც პირველად ეცნობა ბატონი ინგილაბის შემოქმედებას, ამ ტექსტს რომ ჩაათავებს, თავად გაეცნობა ლექსებსაც და ჩვენი სიტყვების უტყურობაშიც დარწმუნდება.

აქვე ისიც გვინდა დავძინოთ, რომ ინგილაბ ისპაკი ყველა შესაძლებლობას იყენებს, რათა გამოეხმაუროს

ქართული ლიტერატურის ქმნილებათა აზერბაიჯანულენოვან მკითხველმდე მიტანის ნებისმიერ მცდელობას. მან აქტიური მონაწილეობა მიიღო ნიკოლოზ ბარათაშვილის საიუბილეო ღონისძიებაში, რომელიც ახლახანს აზერბაიჯანის ძირძველ ქალაქ განჯაში გაიმართა საქართველოს გენერალური საკონსულოს ორგანიზებით, თავის გამოსვლაში მან ისაუბრა ნიკოლოზ ბარათაშვილის ცხოვრების აზერბაიჯანთან და კერძოდ, განჯასთან დაკავშირებულ პერიოდზე და აზერბაიჯანულ თარგმანში ნაიკითხა დიდი პოეტის ლექსები.

მთარგმნელისაგან

სიტყვა...

სიტყვა ჩემი მშობელი,
სულ განუშორებელი.
ვერასოდეს ვერ ვიტყვი,
მიტოვების ღირსია,
რომც განუშორდე, სად წავალ,
გული ისევ მისია.
სიტყვა ზოგჯერ მოკლეა,
ზოგჯერ ერთობ გრძელია.
სიტყვა არ დააძინო,
გალვიძება ძნელია.
მოიარე დუნია
გულში ცეცხლის ნალვერდლით,
სიტყვა არ დაიღლება,
შენ თუ არ მოგეძალა
გადაქანცულს ნალველი...
...სიტყვა ჩემი მშობელი,
სულ განუშორებელი.

განშორება

განშორება ყოველდღე
მიტევს, თუმცა ვერევი.
კარებს ცხვირწინ ვუკეტავ,
საკუთარ ჩრდლის ველევი.
ციურ სიზმრებს წააგავს,

ამ ზმანებას რა ელის.
დამრჩა ყლუპი წყალი და
ერთი ყლუპი ჰაერი...

უცებ გამიმეჩხერდა
მოგონების ყანები.
მე იმ გოგოს ველოდი
ნანამები ნამებით.

ათას დარდში ერთიც კი
ბედნიერი არ არი,
ტყვილა შემოვიხვიე
ცუდ ამბავთა დალალი...

განშორებას ბავშვივით
სძინავს, დრო ჰყავს ძიძებად.
ალბათ ძნელად მომაგნებს
როცა გაელვიძება.

ბოლოს მეტყვი

ცივა... ეჰ, ეს ღუმელიც
ვიცი, ძნელად გამათბობს.
გაზაფხული უშენოდ -
ისევ ყინავს, ისევ თოვს.

დარდი ასეთ ამინდში
გულზე მანევს ქვასავით.
შენს ფანჯარას აჰკვრია
ლექსი პეპელასავით.

ვიცი, რომ ეს იმედიც
მალე გამიცრუვდება.
წყენას შერიგება და
ბოდიშები უხდება...

დაე, ჩვენმა გრძნობებმა
კვლავ ინათონ, ისხივონ...
მოვალ, საყვედურებით
რომც გამიშრო სისხლიო,
ბოლოს მეტყვი,
— შეგცივა,
პალტო წამოისხიო...

ღიმილის ზაფხული

(კომპოზიტორ მამედ ჯაფაროვს)

ამბობ,
 ზამთარი იღიმებაო...
 ზოგჯერ ისე მოულოდნელად
 მოხვდები კაცი
 ლამაზი ქალის
 თბილი ღიმილის
 მაცთურ მირაჟში,
 რომ არც იკითხავს
 ჭარმაგ მამაკაცს
 გაქვს, თუ არა გაქვს რაიმეს თავი...
 ცეცხლს წაგიკიდებს,
 რათა წვენი უკანასკნელი
 ამოგიშროს გულის სიღრმიდან...
 ეჰ, მეგობარო, ძნელად თუ ნახავ
 ასეთ სადარდელს სხვაგან ოდესმე...
 უცებ გადაგრეწვს,
 მერე შეგიქებს
 ხვითოს გულისას.
 ღმერთმა უშველოს
 ასეთ ლამაზმანს,
 უგულოებს კი
 გარიდოს ღმერთმა.
 ღმერთმა დაგიცვას
 სუსხიანი მზერისგან, ძმაო.
 გულმა იგულოს
 და გაუმარჯოს
 შუა ზამთარში ზაფხულის ღიმილს!

მომიბაჰე სიცოცხლევ

შენ შენს გზაზე მოგელის
 ქვა-ლორღი და ტალახი.
 შენ ამ მუხლით რომელი
 მთა გაქვს გადასალახი?

აქ დევნილნი სახლობენ,
 აქ ქარს ელის ბალახი.
 დრო სჩქეფს ნიაღვარივით,
 მთა გაქვს გადასალახი?

გზები გადახერგილი
 შენ არა გაქვს ნანახი.
 წყალდიდობის გადაღმა
 მთა გაქვს გადასალახი?

გზა ამებნა აღმართზე,
შემენევა ალაჰი.
მომიტევე, სიცოცხლე,
მთა გაქვს გადასალახი?

მატარებელი, რომელიც არ იგივიანებს

(ჩემს მეგობარს ნიზამი მუსეიბოლლუს)

ვიცი, გზის ბოლოს მელოდები დღეს, მეგობარო,
გული
ტყუილა ნუ გიფანცქალებს,
დავიგვიანებ....
მატარებლის სისწრაფეში მიიზღაზნება
წუხილით სავსე
ჩემი ცხოვრება.
მაგრამ მე შენთვის
სულ მუდამ რაღაც მინდოდა მეთქვა...
ახლა ნურც ტყუილს დამწამებ და
ნურც შემაჩვენებ...
სულ ყველა გზას და
შორ მანძილებს
გაივლის ჩვენი
მეგობრობის მატარებელი...
და შენი გული
წამზომია, ვიცი, ოდითგან,
შენი ისრები -
ვითარცა თვალის დახამხამება,
ვერ შეაჩერებს
მათ ვერც ჩიხი
და ვერც ტყუილი...
ვიცი, შენ ახლა
ამის მოსმენაც გაგიჭირდება.
ბრძოლის ყინი გკლავს,
რადგანაც თავად გზის ბოლოში ხარ,
როგორც სიცოცხლე ჩათავებული.
შენა ხარ ჩემი
და სამეგობროს მატარებელი,
რომელიც არსად,
არასოდეს არ იგვიანებს.

იმათ, ვინც ასე გაშინაჰირა

რაღაცის შიშით და მოკრძალებით
თავს დავტირი და ვიმარხავ ჯერაც.

თუმცა მანამდე რაც რამ არსებობს
ყვავილის ფურცლით ვამარცხებ ყველას.

ძნელია მუდამ ბრძოლაში ყოფნა?
არ დაგვანვიმონ ღრუბლებმა წვიმა.
ფრთამოტეხილთ რომ გაუდარდებათ
ზამთრის სუსხი არ შეეხოს იმას.

მათ, ვინც მე ასე გამინაპირა
ვერ ამოჰხადეს სული ჩემს ქურას.
ალარ ვახსოვვარ არავის რადგან
ყვავილს ვიხვევ და ღრუბელს ვიხურავ.

მონატრება

ამ გრძელ გზაზე მოგონება
ძალზედ მალე გამითავდა.
ყველა თავის დარდს ჰყვებოდა,
ყველა თავის სევდას რთავდა.

ვიცი, ბევრი საიდუმლო
გზათა გასწვრივ ჩრდილად ნვება.
რომელ კარსაც მივადექი,
შემეგება მდუმარება.

აქ მიცნობენ სალი კლდენიც
და ჩემს გამო მარად სწუხან.
როცა ვდუმდი, ბევრ შეკითხვას
ჩემმა ჩრდილმა უპასუხა.

აღსავლიდან დასავლამდე
მოვიარე გზები ოდით,
დედა, რომ არ ყოფილიყავ,
სახლო, რომ არ ყოვილიყავ,
როგორ მომენატრებოდი!

აზერბაიჯანულიდან თარგმნა
იმირ მამედლიმ

კატანა გურული

ქართული საზოგადოება დამოუკიდებლობის უღმჯენის წინა დღეს

არჩილ ჯორჯაძემ XIX საუკუნის ქართული ეროვნული მოძრაობის არსი ძალზე ლაკონურად გამოხატა: **შეუნ-ყნარებლობა რუსული სახელმწიფოებრიობისა**. ეს იყო ქართული ეროვნული მოძრაობის დიდი მონაპოვარი, რომელსაც თავისი ლოგიკური გაგრძელება უნდა მოჰყოლოდა. მიუხედავად ამისა, ეროვნული მოძრაობის პერსპექტივის არჩილ ჯორჯაძისეული შეფასება პესიმისტური იყო: XX საუკუნე კოსმოპოლიტიზმის საუკუნე იქნებაო. ეს კი იმას ნიშნავდა, რომ XIX საუკუნის ქართული ეროვნული მოძრაობის მონაპოვარს სერიოზული საფრთხე ემუქრებოდა. ვითარება მართლაც საგანგაშო იყო. ასწლოვანმა რუსიფიკაციულმა პოლიტიკამ თავისი უარყოფითი შედეგი გამოიღო. მართალია, XIX საუკუნის 60-იანი წლებიდან ქართული ენის დაცვისათვის დაწყებული მოძრაობა თავისი გზით ვითარდებოდა, მაგრამ თავისი გზით მიდიოდა რუსიფიკაციის, ქართული ენის დევნა-შევიწროების პროცესიც. კავკასიის მეფისნაცვალის ილარიონ ვორონცოვ-დაშკოვი 1907 წელს იმპერატორისადმი წარდგენილ უქვეშევრდომილეს მოხსენებაში აღნიშნავ-

და, ქართველი გრძნობს, რომ რუსული ენის ცოდნის გარეშე ვაჭრობა-მრეწველობაში ვერ ჩაებმება, ამიტომ რუსული ენის ძალდატანებით გავრცელება საჭირო არ არისო. უფრო მეტიც, რუსული ენის ცოდნის გარეშე წარმოუდგენელი იყო რუსეთის უნივერსიტეტებში სწავლა, სახელმწიფო დაწესებულებებსა და სასამართლოში თანამდებობის დაკავება და სხვ. თანამედროვენი იგონებენ, რომ XIX საუკუნის მიწურულსა და XX საუკუნის დამდეგს ქართულ ენაზე საუბარს მხოლოდ დიდუბეში თუ გაიგონებდითო (დიდუბეში ამიერკავკასიის რკინიგზის მთავარი სახელოსნოები იყო განლაგებული, სადაც ქართული სოფლებიდან ახლადჩამოსული მუშები იყვნენ დასაქმებულნი). რუსთაველის პროსპექტზე მოსეირნე ორი ქართველი ერთმანეთს რუსულ ენაზე ესიტყვებოდა. არჩილ ჯორჯაძე გულისტკივილით წერდა: ქართული ენა იდევენება სახელმწიფო დაწესებულებებში, მაგრამ რას უნდა მივანეროთ ის, რომ თბილისის გუბერნიის თავადაზნაურობის ყრილობაზე გამომსვლელები რუსულ ენაზე საუბრობდნენ, როცა ამას არავინ ითხოვდა? არჩილ ჯორჯაძე სვამდა კით-

ხვას: რატომ საუბრობენ ქართლ ოჯახებში რუსულად? არ შეიძლება იმის მტკიცება, რომ ის ქართველი, რომელიც რუსთაველის პროსპექტზე ან ოჯახში რუსულად საუბრობდა, ერის მოღალატე იყო, მაგრამ “ქართულის დავიწყების” ფაქტები მაინც მრავლისმეტყველი, შემამფოთებელი იყო.

XIX საუკუნის 90-იან წლებში ქართული ეროვნული მოძრაობა მიმდინარეობდა დაიშალა (“ივერიის” ბანაკი, “კვალის” ბანაკი, “მომამბის” ბანაკი). მალე ამას უალრესად საშიში მოვლენა, პოლიტიკური პარტიების აღმოცენება, დაემატა. ხელისუფლებიდან მომდინარე რუსუფიკატორულ პოლიტიკასთან ერთად პოლიტიკური პარტიების აღმოცენება დიდ საფრთხეს უქმნიდა ეროვნული მოძრაობის მონაპოვარს, რადგან პარტიების პროგრამები კოსმოპოლიტიზმის დიდ დოზას შეიცავდა.

XX საუკუნის დამდეგისათვის ქართულ სინამდვილეში სამი პოლიტიკური ძალა გამოიკვეთა: 1. სოციალ-დემოკრატები (აშკარად გამოკვეთილი კოსმოპოლიტიური აზროვნებით), 2. სოციალისტ-ფედერალისტები (ეროვნულისა და კოსმოპოლიტიურის შეთანხმების უტოპიური პროგრამით), 3. სოციალისტ-რევოლუციონერები (რუსი ესერებიდან გადმოქართულებული პროგრამითა და აშკარად გამოკვეთილი კოსმოპოლიტიური შეხედულებებით), 4. ანარქისტები (ყოველგვარი ეროვნულის, ეკლესიურის და თვით სახელმწიფოს არსებობის იდეის უარყოფით, უკიდურესი კოსმოპოლიტიზმით), 5. ეროვნულ-დემოკრატები (ილია ჭავჭავაძის ეროვნული პროგრამის აღორძინების მცდელობით). პოლიტიკურ ძალთა ასეთი გადანაწილება თითქმის უცვლელად იქნა შენარჩუნებული 1917 წლამდე. XX საუკუნის დამდეგის ქართველ საზოგადოებაში კიდევ ერთმა უარყოფითმა მოვლენამ იჩინა თავი. ძალზე სუს-

ტი იყო ეროვნული იდეის მატარებელი უპარტიო ქართველი ინტელიგენცია, რომელიც საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ მოძრაობაზე თითქმის ვერავითარ გავლენას ვერ ახდენდა. ეს უფრო საცნაური ილია ჭავჭავაძის მკვლელობისა (1907 წ.) და არჩილ ჯორჯაძის ნაადრევი გარდაცვალების (1913 წ.) შემდეგ გახდა. 1917-1918 წლებში საქართველოს ეროვნულ საბჭოში უპარტიო ქართველი ინტელიგენცია უმნიშვნელო როლს ასრულებდა. კონსტანტინე აფხაზი და კონსტანტინე (კოტე) მაყაშვილი, მათი დიდი ინტელექტუალური შესაძლებლობის მიუხედავად, პოლიტიკური გადაწყვეტილების მიღებაზე ვერავითარ გავლენას ვერ ახდენდნენ. საბოლოოდ კი უპარტიოთა ფრაქცია ეროვნულ საბჭოში მთლიანად გაქრა, ხოლო მისი წევრები ეროვნულ-დემოკრატიულ პარტიას შეუერთდნენ. ქართველი თავადაზნაურული ინტელიგენციის ნაწილი პოლიტიკურ პარტიებში, მათ შორის სოციალისტურშიც, მიმოიფანტა და ეროვნული იდეის მიმართ გაუცხოვდა. ყოველივე ეს იმით დასრულდა, რომ “უპარტიოთა პარტია” უსუსური აღმოჩნდა, ხოლო დიდი ქართველი მეცნიერი, თბილისის უნივერსიტეტის დაარსების მოთავე ივანე ჯავახიშვილი 1919 წელს უმაღლეს საკანონმდებლო ორგანოში – საქართველოს დამფუძნებელ კრებაში – არ აირჩიეს. ამ ერთ მოვლენაში კონცენტრირებულად გამოიხატა ყველა ის უარყოფითი მოვლენა, რომლებიც საქართველოში XX საუკუნის დამდეგიდან მნიფდებოდა. ამ გადასახედიდან სულაც არ ჩანს გადაჭარბებულად არჩილ ჯორჯაძის შეფასება. დიდმა მოაზროვნემ 1905 წლის შემდგომი პერიოდის ქართველ საზოგადოებას “ავადმყოფი საზოგადოება” უწოდა.

1918 წლის 26 მაისმა განსაზღვრა ქართველი ერის ბედი როგორც XX, ისე XXI საუკუნეში. მართლია, საბჭოთა

რუსეთმა 1921 წელს საქართველო ისევ დაიპყრო, მაგრამ დამპყრობელი უძლური აღმოჩნდა ქართველი ერის მეხსიერებიდან ამოეშალა თავისუფლების არასრული სამი წელი, მისთვის თანამდევნი დიდი გამარჯვებებითა და მწარე მარცხით.

1918 წლის 26 მაისის დამოუკიდებლობის აქტმა საფუძველი ჩაუყარა ახალ საქართველოს – საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკას (1918-1921 წწ.). დღევანდელი ქართველობა მაღლიერი უნდა იყოს იმ ურთულეს ეპოქაში მოღვაწე პოლიტიკოსებისა, სხვადასხვა პოლიტიკური მრწამსისა და პარტიული კუთვნილების ადამიანებისა, რომელთაც შეძლეს ის, რომ მსოფლიოს პოლიტიკურ რუკაზე დაიმკვიდრა ადგილი ქართულმა სახელმწიფომ.

სახელმწიფოებრიობის აღდგენა 1918 წლის 26 მაისს, საქართველოს დამოუკიდებლობის აქტის შინაარსი, საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მიღწევები და დასანანი წარუმატებლობები განპირობებული იყო XX საუკუნის დამდეგის ქართველი საზოგადოების განწყობილებით, ქართული ეროვნული მოძრაობის ხასიათით, პოლიტიკურ ძალთა, პოლიტიკური ელიტისა და პოლიტიკურ ლიდერთა მისწრაფებებით. ცხადია, საქართველოს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენა შეუძლებელი იქნებოდა ორი დიდი მოვლენის – პირველი მსოფლიო ომისა (1914-1918 წწ.) და რუსეთის 1917 წლის თებერვალ-მარტის რევოლუციის – გარეშე. ქართველ ერს უნდა ესარგებლა შექმნილი საერთაშორისო ვითარებით და მსოფლიოს ახალ პოლიტიკურ რუკაზე საქართველოს სუვერენულ სახელმწიფოთა შორის თავისი ადგილი დაემკვიდრებინა.

არჩილ ჯორჯაძე, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, წერდა: XIX საუკუნემ დაადასტურა ქართველი ერის მიერ რუსული სახელმწიფოებრიობის შეუწყნარებ-

ლობაო. უდავოა ის, რომ XIX საუკუნის დამდეგის ეროვნულმა აჯანყებებმა და 1832 წლის შეთქმულებამ ქართველი საზოგადოების ეროვნულ ცნობიერებაზე გადამწყვეტი გავლენა მოახდინა. უდავოა ისიც, რომ რუსული სახელმწიფოებრიობის შეუწყნარებლობაში ლომის წილი დაიდეს ილია ჭავჭავაძემ და მისმა თანამოაზრეებმა.

XX საუკუნის დამდეგიდან ვითარება იცვლება. ქართულ სინამდვილეში ეროვნულ და სოციალისტურ ძალთა დაპირისპირებაში სოციალისტებმა იმძლავრეს. ქართველი სოციალ-დემოკრატები, როგორც მენშევიკები, ისე ბოლშევიკები, არ მალავდნენ, რომ მათ მიზანს XIX საუკუნის ეროვნული მოძრაობის მონაპოვრის ლიკვიდაცია წარმოადგენდა. ამასთან ერთად, ისინი სამკვდრო-სასიცოცხლოდ დაუპირისპირდნენ საქართველოს ავტონომიისა და საქართველოს სამოციქულო მართლმადიდებელი ეკლესიის ავტოკეფალიის აღდგენის იდეას, ხოლო ილია ჭავჭავაძის წინააღმდეგ ბრძოლას, ილიას გზის გამობას ქართველი სოციალ-დემოკრატები ეროვნული მოძრაობის დასამარების აუცილებელ პირობად მიიჩნევდნენ.

1901 წელს საქართველოში დიდი ზარზეიმით აღინიშნა „რუსეთთან საქართველოს ნებაყოფლობით შეერთების 100 წლისთავი“. ცხადია, რუსეთის საიმპერიო ხელისუფლებასა და კავკასიის კოლონიურ ადმინისტრაციას წინ ვერავინ აღუდგებოდა! იუბილე ისე გაიმართებოდა, როგორც ეს ხელისუფლებას სურდა. ამას დიდი მნიშვნელობა არც ჰქონდა. გადამწყვეტი მნიშვნელობა ენიჭებოდა ქართველი საზოგადოების, პოლიტიკურ ძალთა, პოლიტიკური ელიტისა და პოლიტიკურ ლიდერთა დამოკიდებულებას ამ სამარცხვინო, ქართველი ერის შეურაცხყოფელი იუბილესადმი. ცალკეული ქართველი პატრიოტების პროტესტი ვითარებას ვერ ცვლიდა.

1901 წელმა ცხადად დაადასტურა: **საქართველოში არ იყო რამდენადმე ძლიერი და გავლენიანი ანტირუსული პოლიტიური ძალა (პოლიტიკური პარტია), საშუალო და ახალგაზრდა თაობის პოლიტიურ ლიდერთა (თუ ლიდერობის კანდიდატთა) შორის არ იყო გამოკვეთილი ანტირუსული ორიენტაციით ცნობილი მოღვაწე.** ანტირუსული პოლიტიკური ძალა და მისი ლიდერები, შეიძლება, ქართველ ერს რუსეთის იმპერიის წინააღმდეგ აჯანყებისაკენ ვერ მოუწოდებდნენ, მაგრამ ნელ-ნელა, ლეგალური და არალეგალური საშუალებებით უნდა დაწყებული იმ მითის გაქარწყლება, რომ საქართველო „ერთმორწმუნე“ რუსეთის გარეშე ვერ იარსებებდა. ქართველ ერს უნდა გაეთავისებინა ის აზრი, რომ იგი სამუდამო მონობისათვის არ იყო განწირული, დადგებოდა დრო, როცა ქართველი თავისი ბედის გამგებელი გახდებოდა (ასეთი დამოკიდებულების შესანიშნავ მაგალითს იძლეოდა პოლონეთის ეროვნული მოძრაობა). ამის სანაცვლოდ ქართული პოლიტიკური აზრი რუსეთის იმპერიის სივრცეს ვერ გასცდა, ამ სივრცეში ცდილობდა ეროვნული საკითხის მოგვარებას. ყოველივე ამან განაპირობა ის, რომ **ქართულ საზოგადოებაში ძალზე სუსტი იყო ანტირუსული განწყობა.**

XX საუკუნის დამდეგიდან დასავლური სამყარო იწყებს რუსეთის იმპერიის შიგნიდან აფეთქების კარგად გააზრებული გეგმის რეალიზებას. ამ გეგმას ორი მიმართულება ჰქონდა: **სოციალური და ეროვნული.** გეგმის სოციალური ნაწილი გულისხმობდა რუსეთის სოციალისტური ორიენტაციის პარტიების მხარდაჭერას და სოციალური აფეთქების მომზადებას. გეგმის ეროვნული ნაწილი ითვალისწინებდა ეროვნულ ძალთა ნახალისებას, მის რადიკალიზაციას და საბოლოო ჯამში, თუ უნდა ეს საჭირო გახდებოდა, რუსეთის იმპერიის დაშლას. სწორედ დასავლუ-

რი სამყაროს თანადგომით გახდა შესაძლებელი ჰააგის საერთაშორისო კონგრესზე ქართველი ხალხის პეტიციის წარდგენა (1907 წ.), „საქართველოს დამოუკიდებლობის კომიტეტის“ შექმნა (1914 წ.), პირველი მსოფლიო ომის დაწყების შემდეგ ჩაგრულ ერთა კონგრესებზე საქართველოს საკითხის პოპულარიზაცია და სხვ. საბოლოოდ ასეთი შედეგი მივიღეთ: **ანტირუსული მოძრაობის ტონის მიმცემი გახდნენ ქართული პოლიტიკური ემიგრაცია, საზღვარგარეთ მოღვაწე პოლიტიკური ლიდერები.** სამწუხაროდ, პოლიტიკური ემიგრაცია არსებით გავლენას ვერ ახდენდა ქართულ საზოგადოებაზე და პოლიტიკულ ძალებზე. საქართველოში ანტირუსული განწყობილების ძალთა გაძლიერება არ შეიმჩნეოდა. ამის ერთ-ერთი მთავარი მიზეზი გახლდათ სოციალისტური ორიენტაციის ძალების, პირველ რიგში, სოციალ-დემოკრატიული მოძრაობის, სწრაფი გაძლიერება ეროვნულ-დემოკრატიულ მიმდინარეობასთან შედარებით. საქმე ის გახლდათ, რომ ქართველი სოციალ-დემოკრატები (ნოე ჟორდანიას, აკაკი ჩხენკელი, ევგენი გეგეჭკორი, კარლო ჩხეიძე, ირაკლი წერეთელი და სხვ.) რუსეთის სოციალ-დემოკრატიულ მუშათა პარტიაში იყვნენ გაერთიანებულნი და ყოველგვარ მხარდაჭერას ღებულობდნენ როგორც რუსეთიდან, ისე საზღვარგარეთიდან. ეროვნულ ძალთა კონსოლიდაციას დიდად შეუშალა ხელი ილია ჭავჭავაძის მკვლელობამ (1907 წ.) და არჩილ ჯორჯაძის ნაადრევმა გარდაცვალებამ (1913 წ.).

ანტირუსული განწყობილების გაძლიერებას ხელი შეუშალა პირველი მსოფლიო ომის დაწყებამ (1914 წ.). გერმანიის იმპერიის მოკავშირე ოსმალეთი (თურქეთი) არ მალავდა თავის აგრესულ გეგმებს საქართველოს მიმართ. საფრთხე რეალური იყო. საქართველოს დაცვა მხოლოდ რუსეთს შეეძ-

ლო. კავკასიის ფრონტზე რუსეთის არმიის მარცხი საქართველოში ოსმალეთის ბატონობის დასაწყისს ნიშნავდა. ქართული საზოგადოების აბსოლუტური უმრავლესობისათვის, პოლიტიკურ ძალთა და პოლიტიკურ ლიდერთათვის საქართველოში ოსმალეთის მობრუნება წარმოდგენილი იყო. ამ შემთხვევაში არჩევანი **ცუდსა (რუსეთსა)** და **უარესს (ოსმალეთს)** შორის გაკეთდა. ქართულმა პოლიტიკურმა ემიგრაციამ, „საქართველოს დამოუკიდებლობის კომიტეტმა“ პირველი მსოფლიო ომის დაწყების შემდეგ საქართველოში გერმანიის მხარდაჭერით რუსეთის წინააღმდეგ აჯანყების დაწყება ვერ შეძლო. ამ იდეას წინ აღუდგნენ ქართველი სოციალ-დემოკრატები. ქართველი სოციალ-დემოკრატების მხრიდან წინააღმდეგობა კიდევ რომ არ ყოფილიყო, აჯანყების დაწყება მაინც შეუძლებელი იქნებოდა, ქართველი საზოგადოება რუსეთს ჯერ კიდევ საქართველოს „მხსნელად“ და „მფარველად“ მიიჩნევდა. პირველი მსოფლიო ომის დროს ორმა გერმანულმა კრეისერმა – „გებენმა“ და „ბრესლაუმ“ – შავ ზღვაში შემოაღწიეს. მთელი საქართველო, განსაკუთრებით დასავლეთ საქართველოს სანაპირო ზოლის მოსახლეობა, პანიკამ მოიცვა. აშკარა იყო, რომ ქართველი გლეხი და მუშა რუსეთის მტერს ჯერ კიდევ თავის მტრად თვლიდა.

1917 წლის თებერვალ-მარტის რევოლუციისა და რომანოვების იმპერიის ნგრევის შემდგომ დღეებში საქართველოში **ანტირუსულ** და **პრორუსულ** ძალთა თანაფარდობა თითქმის 1901 წლის დონეზე იყო (ამ შემთხვევაში არ ვგულისხმობ ქართულ პოლიტიკურ ემიგრაციას ევროპაში). შემდგომ ხანებში ანტირუსული განზობილება კიდევ უფრო შესუსტდა. ეს განპირობებული იყო შემდეგი მიზეზებით: **პირველი**. დაინგრა რუსეთის იმპერია, დაიწყო რუსეთის დემოკრატიზაცია. **მეორე**. წარსულს ჩა-

ბარდა რუსეთის სამხედრო-ბიუროკრატიული მმართველობა საქართველოში; **მესამე**. აღარ იდევნებოდა ქართული ენა, ეროვნული კულტურა, ეროვნული მოძრაობა; **მეოთხე**. აღდგა საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალია; **მეხუთე**. ქართველი პოლიტიკური მოღვაწეები (კარლო ჩხეიძე, ირაკლი წერეთელი) დიდ როლს ასრულებდნენ რუსეთის პოლიტიკურ ცხოვრებაში; **მეექვსე**. ოსმალეთის აგრესიისგან საქართველოს იცავდა რუსეთის კავკასიის არმია.

ყოველივე ზემოთ აღნიშნულმა განაპირობა ის, რომ რუსეთის იმპერიის ხელისუფლების სამართალმემკვიდრემ – დროებითმა მთავრობამ – უმტკივნეულოდ გაავრცელა თავისი იურისდიქცია საქართველოსა და მთელ სამხრეთ კავკასიაზე. 1917 წლის მარტიდან თბილისში მუშაობას შეუდგა ხელისუფლების სამხრეთ ორგანო – **ამიერკავკასიის განსაკუთრებული კომიტეტი (ოზაკომი)**. ოზაკომის მიმართ ლოიალური პოზიცია დაიკავეს როგორც სოციალისტებმა (სოციალ-დემოკრატებმა მენშევიკებმა, სოციალისტ-ფედერალისტებმა, სოციალისტ-რევოლუციონერებმა), ისე ეროვნულმა ძალებმა (ეროვნულ-დემოკრატებმა, უპარტიოებმა). იგივე პოლიტიკას დაადგა საქართველოს ეროვნული ინტერპარტიული პირველი და მეორე კრება (1917 წლის აპრილი). სწორედ ინტერპარტიულმა კრებებმა (თავმჯდომარე აკაკი ჩხენკელი) დაადასტურა სავალალო ჭეშმარიტება: **რუსეთის დემოკრატიული სახელმწიფოს შემადგენლობაში ქართველი ერის, საქართველოს არსებობა ქართველ საზოგადოებას, პოლიტიკურ ძალებს, პოლიტიკურ ელიტას და პოლიტიკურ ლიდერებს სავსებით შესაძლებლად მიაჩნდათ**. საქართველოს ინტერპარტიულმა კრებებმა საქართველოს ისტორიულ ტერიტორიად სავსებით სამართლიანად მიიჩნია თბილისის გუბერნია ზაქათალის ოკრუგით (ჭარბელაქნით) და ქუთაისის გუბერნია სო-

ხუმის ოკრუგითა (აფხაზეთითა) და ბათუმის ოლქით (აჭარა-ართვინით). ამას ერთად, ქართველმა პოლიტიკოსებმა გამოიჩინეს სავალალო “გულმაფინყობა”: რატომ არ ჩაითვალა საქართველოს ისტორიულ ტერიტორიად ყარსის ოლქი (ისტორიული ტაო-კლარჯეთი)? ამ მოვლენაზე, იქნებ არც ღირდა ყურადღების გამახვილება, რომ არა ერთი ცნობილი ფაქტი: სომეხი პოლიტიკური მოღვაწეები და სომხური ეკლესია ყარსის ოლქს სომხეთის ისტორიულ ტერიტორიად მიიჩნევდნენ 1917 წელს, ისევე, როგორც 1945 წელსაც, როდესაც ოსმალეთის მიერ მიტაცებული ტაო-კლარჯეთის საქართველოს შემადგენლობაში დაბრუნების საკითხი იოსებ სტალინმა ოფიციალურად დააყენა. სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის იდეის წამოყენება და დაცვა კი არავის უცდია. ინტერპარტიული კრებები მხოლოდ რუსეთის შემადგენლობაში საქართველოს ავტონომიის (ფედერაციული ერთაულის) მოთხოვნით შემოიფარგლა. ეროვნულ-დემოკრატი გიორგი გვაზავა აცხადებდა: “საქართველოს ტერიტორიულ ერთეულს უფლებათა მინიმუმი მაინც უნდა მიენიჭოს. საერთო, ზოგად-სახელმწიფოური საქმეები რუსეთის ცენტრის ხელში იქნება, დანარჩენი გადაეცემა ადგილობრივ ერთეულს... თუ რუსეთი ფედერაციული იქნება, ცენტრის ხელში დარჩება საყოველთაო საქმეები. ასეთია ჯარი, ფლოტი, საერთაშორისო პოლიტიკა, საბაჟო გადასახადი, სახელმწიფო ბიუჯეტი, ზოგირთი რკინის გზა, ტელეგრაფი, ფოსტა, ზოგი ტელეფონი, სავაჭრო პოლიტიკა, სამოქალაქო და სისხლის სამართლიდან ზოგიერთი საზოგადო კანონები... აგრეთვე, ცენტრმა უნდა უზრუნველყოს მოქალაქეობრივი თავისუფლება”. სოციალ-დემოკრატი ნოე რამიშვილი საქართველოს ავტონომიის იდეას არასასურველად მიიჩნევდა: “პირდაპირ უნდა ითქვას, რომ რუსეთი ფედერაციამდე არ მივა, ეს იქნებოდა

ეკონომიურათ უკანდამხევი და პოლიტიკურათ შეუძლებელი”.

ქართველ საზოგადოებაში, პოლიტიკურ პარტიებში ანტირუსული განწყობილების გაძლიერება, სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის იდეის პოპულარიზაცია უნდა მომხდარიყო 1917 წლის 25 ოქტომბერს კონტრრევოლუციური სახელმწიფო გადატრიალების შემდეგ. ბოლშევიკებმა რუსეთის დემოკრატიული განვითარება შეაჩერეს და ტოტალიტარული სახელმწიფოს მშენებლობა დაიწყეს. საქართველოს პოლიტიკურ ძალთაგან ყველაზე ძლიერს – ქართველ სოციალ-დემოკრატებს (მენშევიკებს) – საბჭოთა (ბოლშევიკურ) რუსეთთან ურთიერთობის დამყარება პრინციპულად არ სურდა, იგი არც სცნობდა საბჭოთა რუსეთის მთავრობას. მაგრამ ყოველივე ეს ანტირუსული განწყობილების გაძლიერების, დასავლური ორიენტაციის შემუშავებისა და სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის იდეის პოპულარიზაციის საფუძველი არ გახდა. ქართველი სოციალ-დემოკრატები დარწმუნებული იყვნენ იმაში, რომ ბოლშევიკები ხელისუფლებას დიდხანს ვერ შეინარჩუნებდნენ და რუსეთი ისევ დემოკრატიული განვითარების გზას დაადგებოდა (უნდა აღინიშნოს, რომ ასევე ფიქრობდა მსოფლიოს ბევრი გამოჩენილი პოლიტიკური მოღვაწე). სწორედ ეს იყო იმის მიზეზი, რომ **საქართველოში დროულად არ დაიწყო რუსეთთან სახელმწიფოებრივი კავშირის განვეტისა და სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენის აუცილებლობის პროპაგანდა, არ დაიწყო მოკავშირის ძებნა. პირიქით, დემოკრატიული რუსეთის მოტრფიალე სოციალისტური ორიენტაციის ძალები ხელს უშლიდნენ ქართულ საზოგადოებაში ანტირუსული განწყობილების გაძლიერებას, ქართველი ერის მომზადებას სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღსადგენად. ამ თვალსაზრისით**

რადიკალური მოქმედებისაგან თავს იკავებდნენ ეროვნულ-დემოკრატები. საბოლოო ჯამში, საქართველოში ვერ შეიქმნა ძლიერი ანტირუსული პოლიტიკური ძალა, რომლისთვისაც მიუღებელი იქნებოდა საქართველოს ყოფნა როგორც საბჭოთა (ბოლშევიკურ), ისე დემოკრატიულ რუსეთში. ამიტომ იყო, რომ 1917 წლის 15 ნოემბერში თბილისში შექმნილი ამიერკავკასიის კომისარიატი (თავმჯდომარე ევგენი გეგეჭკორი) მხოლოდ სამხარეო ხელისუფლების ორგანოს წარმოადგენდა. ამიერკავკასიის კომისარიატი საბჭოთა რუსეთის მთავრობას არ ცნობდა, თუმცა რუსეთთან სახელმწიფოებრივი კავშირს არ წყვეტდა და რუსეთში დემოკრატიული ხელისუფლების აღდგენას ელოდებოდა. ცხადია, ასეთი ტაქტიკის პირობებში ანტირუსული განწყობილება ვერ გაძლიერდებოდა და ვერც სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენისათვის ბრძოლის დაწყება მოხერხდებოდა. ეროვნულ-დემოკრატების (გიორგი გვაზავას, რევაზ გაბაშვილის, დავით ვაჩნაძის და სხვ.) ენერგიული პროტესტის მიუხედავად, იგივე სულისკვეთება გაბატონდა საქართველოს პირველ ეროვნულ ყრილობაზე (გაიხსნა 1917 წლის 19 ნოემბერს). ყრილობამ პრორუსული ორიენტაცია დაადასტურა, თუმცა ხაზი გაესვა იმას, რომ ამ შემთხვევაში იგულისხმებოდა არა საბჭოთა, არამედ დემოკრატიული რუსეთი. დამოუკიდებლობის აღდგენის მომხრე ეროვნულ-დემოკრატებს ქართველი სოციალ-დემოკრატები ისევე კავკასიის ფრონტზე მდგარი რუსეთის არმიით აშინებდნენ, დამოუკიდებლობის აღდგენის შემთხვევაში რუსეთის არმია ან საქართველოს ოკუპაციას მოახდენს, ან ფრონტის ხაზს დატოვებს და რუსეთს დაბრუნდება, დროდადრო ოსმალეთის აგრესიულ გეგმებზე საუბრითაც ცდილობდნენ ოპონენტების დაშინებას.

1918 წლის იანვრამდე ლოდინის ტაქტიკას შეიძლება რალაც განმართლება კიდევ მოეძებნოს, მაგრამ მას შემდეგ, რაც 1918 წლის 6 იანვარს ბოლშევიკებმა რუსეთის კანონიერი უმაღლესი საკანონმდებლო ორგანო – დამფუძნებელი კრება – გარეკეს, ამგვარმა პოზიციამ ყოველგვარი აზრი დაკარგა. ლოდინის ტაქტიკა კიდევ უფრო გაუმართლებელი გახდა მას შემდეგ, რაც 1918 წლის იანვარში საქართველოს ოკუპაციის წარუმატებელი ცდის შემდეგ რუსეთის არმიამ საქართველო დატოვა. შექმნილ ვითარებაში რჩებოდა ერთადერთი გზა: სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის დაუყოვნებლივ აღდგენა. ამის სანაცვლოდ სოციალისტური ორიენტაციის ძალებმა რუსეთთან სახელმწიფოებრივი კავშირის განყვეტისაგან კვლავ თავი შეიკავეს და ისევ ლოდინის ტაქტიკა გააგრძელეს. მართალია, ამიერკავკასიის სეიმი (თავმჯდომარე კარლო ჩხეიძე) 1918 წლის 10 თებერვალს უკვე შეკრებილი იყო, მაგრამ ამიერკავკასიის (და არა საქართველოს!) დამოუკიდებლობა მხოლოდ 1918 წლის 9 (22) აპრილს გამოაცხადა. ამიერკავკასიის დემოკრატიული ფედერაციული რესპუბლიკის შექმნა ლოდინის ტაქტიკის გაგრძელებას ნიშნავდა. სოციალისტური ორიენტაციის ძალები ბოლომდე ფეხს ითრევდნენ, დემოკრატიული რუსეთის მოტრფიალენი თავს იზღვევდნენ და საქართველოს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენას არ ჩქარობდნენ.

ლოდინის ტაქტიკას ბოლო ოსმალეთმა (თურქეთმა) მოუღო. ტრაპიზონის კონფერენციაზე (1918 წლის მარტი), ხოლო შემდეგ ბათუმის კონფერენციაზე (1918 წლის მაისი) ოსმალეთი ბრესტ-ლიტოვსკის ზავით (1918 წლის 3 მარტი) მინიჭებული უპირატესობის დადასტურებას და ტერიტორიის დათმობას მოითხოვდა. საქართველოს ტერიტორიის მნიშვნელოვანი ნაწილი

(აჭარა, სამცხე-საათაბაგოს დიდი ნაწილი) ოსმალეთის არმიის მიერ იქნა ოკუპირებული. საფრთხე ემუქრებოდა ქუთაისსა და თბილისს. ბათუმის კონფერენციაზე დელეგაციის მეთაური აკაკი ჩხენკელი 1918 წლის 12 მაისიდან 28 მაისამდე თბილისში გამოგზავნილ წერილებში დაჟინებით ითხოვდა დამოუკიდებლობის სასწრაფოდ გამოცხადებას. როცა აკაკი ჩხენკელს ეკითხებოდნენ, რა მნიშვნელობა ჰქონდა დამოუკიდებლობის გამოცხადებას, თუ იგი ოსმალეთის მხრიდან საქართველოს ოკუპაციის საფრთხეს ვერ მოხსნიდა. პასუხი აბსოლუტურად სწორი იყო: თუ ოსმალეთი საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადებამდე დაიპყრობდა, საერთაშორისო ასპარეზზე ეს ჩაითვლებოდა რუსეთის ტერიტორიის დაპყრობად, რაც უპერსპექტივოს გახდიდა საქართველოს ბრძოლას დამოუკიდებლობისათვის. თუ დაპყრობა დამოუკიდებლობის გამოცხადების შემდეგ მოხდებოდა, ეს იქნებოდა ოსმალეთის მიერ სუვერენული სახელმწიფოს დაპყრობა. ეს კი საქართველოს ბრძოლის პერსპექტივას უტოვებდა. აკაკი ჩხენკელის პრინციპულმა პოზიციამ ბევრწილად განსაზღვრა საქართველოს ეროვნული საბჭოს ლოდინის ტაქტიკის დასასრული...

1918 წლის 25 მაისს, გვიან საღამოს, ქართული პოლიტიკური ელიტისათვის ცხადი გახდა: 1. სომხეთის ტერიტორიის უდიდესი ნაწილი ოსმალეთის მიერ იყო ოკუპირებული; 2. აზერბაიჯანი ოსმალეთის წინააღმდეგ მებრძოლ ქვეყნად არ განიხილებოდა; 3. საქართველოს ტერიტორიის ნაწილი (სამხრეთი და სამხრეთ-დასავლეთი რაიონები) ოსმალეთის მიერ იყო ოკუპირებული. ოსმალეთის არმიის შემოტევის შეჩერება საკუთარი სამხედრო ძალით საქართველოს არ შეეძლო; 4. სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენა უნდა მომხდარიყო ოსმალეთის მიერ

საქართველოს დაპყრობამდე; 5. შეიძლებოდა ოსმალეთს საქართველო სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენის შემდეგაც დაეპყრო, მაგრამ ამ შემთხვევაში ოსმალეთი დაიპყრობდა დამოუკიდებელ ქვეყანას, ეს კი საქართველოს გაუადვილებდა მომავალში საერთაშორისო ასპარეზზე დამოუკიდებლობის აღდგენისათვის ბრძოლას; 6. საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენის შემთხვევაში გერმანიის იმპერია საქართველოს დაიცავდა, მათ შორის ოსმალეთის აგრესიისაგანაც. ამიერკავკასიის სამოკავშირო სახელმწიფოს დაცვას გერმანია ვერ იკისრებდა, რადგან სომხები ანგლოფილურ, ხოლო აზერბაიჯანელები – თურქოფილურ ორიენტაციაზე იდგნენ. მოკლედ რომ ვთქვათ საკითხი ასე იდგა: **ან სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენის გამოცხადება, ან ოსმალეთის საოკუპაციო რეჟიმის დამყარება.** ქართველმა სოციალ-დემოკრატებმა მხარი დაუჭირეს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენას.

როგორც ვხედავთ, საქართველოს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენა არ ყოფილა ანტირუსული მოძრაობის, ანტირუსულ ძალთა კონსოლიდაციის შედეგი. პოლიტიკურმა ძალებმა, ელიტამ და ლიდერებმა, მოსახლეობას არ განუმარტეს უმთავრესი: **ქართველი ერი სახელმწიფოებრივ კავშირს სწყვეტდა რუსეთთან, პოლიტიკური რეჟიმისაგან დამოუკიდებლად უარს ამბობდა რუსეთის შემადგენლობაში ნებისმიერი ფორმით ცხოვრებაზე.**

ტაქტიკის ასეთი სწრაფი შეცვლა გაუგებარი დარჩა ქართველი საზოგადოებისათვის. საზოგადოებაში დამოუკიდებლობის აღდგენის წინა დღესაც **ანტირუსული განწყობილება არ იყო ძლიერი და ყოვლისმომცველი.** საზოგადოებამ პასუხი ვერ იპოვა კითხვაზე: **ქართველები რუსეთს გავურბოდით თუ ოსმალეთს? რუსეთთან სახელმწიფოებ-**

რივ კავშირს ვწყვეტდით და სახელმწიფოებრივ დამოუკიდებლობას ვაცხადებდით იმიტომ, რომ ეს ასე გვსურდა, თუ ამას ოსმელეთის აგრესიისაგან თავის დაცვა გვაიძულებდა? ასეთმა ვითარებამ, საზოგადოება დააბნია და საბოლოოდ გახლიჩა კიდეც.

მიუხედავად სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენისა, სოციალისტურ და ეროვნულ ძალთა შერიგება არ მომხდარა. გახლეჩილი დარჩა პოლიტიკური ელიტაც და საზოგადოებაც. ახალმა საქართველომ არსებობა დაიწყო პოლიტიკურ ძალთა პრინციპული უთანხმოების, პოლიტიკური ელიტისა და მთელი ქართველი საზოგადოების გახლეჩის პირობებში. დროებითმა დაზავებამ, სოციალისტური და ეროვნული ორიენტაციის ძალების შეთანხმებამ ძალზე ცოტა ხანს გასტანა – 1918 წლის 25 მაისის გვიან საღამოდან 26 მაისის ნაშუადღევამდე. შემდეგ დაპირისპირება თავიდან დაიწყო... 1918-19121 წლებში ეროვნულ საბჭოსა და დამფუძნებელ კრებაში პოლიტიკური პარტიების წარმომადგენლები სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის საკითხების განხილვისას დიდ დროსა და ენერგიას ახმარდნენ ვინროპარტიული და, რაც მეტად სავალალო იყო, კლანური ინტერესების დაცვას. ეს დაპირისპირება გაგრძელდა ემიგრაციაშიც კი გაგრძელდა, მეტიც, სამარცხვინო ფორმები მიიღო....

1918 წლის 29 მაისს გაიმართა თბი-

ლისის მუშათა და ჯარისკაცთა დეპუტატების საბჭოს აღმასრულებელი კომიტეტის სხდომა. 26 მაისის შემდეგ შექმნილი სამხედრო-პოლიტიკური ვითარების შეფასებისას ირაკლი წერეთელმა პრაქტიკულად აღიარა, რომ დამოუკიდებლობის გამოცხადება განაპირობა რუსეთის არმიის გასვლამ სამხრეთ კავკასიიდან, რამაც ოსმალეთის მიერ საქართველოს დაპყრობის საფრთხე რეალობად აქცია, ამ საფრთხეს ირაკლი წერეთელი დამლუპველად მიიჩნევდა: “თურქეთი საშიშია თავისი იმპერიალისტური სიბეცით, თავისი ჩამორჩენილობით.” ამავე დროს, იგი თვლიდა, რომ საქართველომ “დამოუკიდებლობა მოიპოვა გერმანული იმპერიალიზმის დიდი ეკონომიკური კაბალის ფასად”.

1918 წლის 26 მაისს წარმატებით დაგვირგვინდა ქართველი ერის ბრძოლა დაკარგული სახელმწიფოებრობის აღდგენისათვის. ამ დიდ მონაპოვარს ვერაფერი დაჩრდილავს. რაც შეეხება იმას, თუ თვისობრივად როგორი იყო ეს გამარჯვება, ამის თაობაზე პოლემიკა კიდეც დიდხანს გაგრძელდება. ჩვენი აზრი კი ასეთია: **1918 წლის 26 მაისი თავისი არსით იყო ისეთი, როგორიც იყო ქართველი საზოგადოება, მისი პოლიტიკური ძალები, პოლიტიკური ელიტა და პოლიტიკური ლიდერები.** უკეთესი იმხანად მხოლოდ ოცნების სფეროს განეკუთვნებოდა.